לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', כ"ג בתמוז תשמ"ח, 8 ביולי 1988 / שנת מ"ח מס' 13694 / המחיר —.2 ש"ח כולל מע"מ

יועץ בכיר לנשיא צ'אושסקו בא להתעדכן בנושא תהליך השלום

מוטי בסוק

יועץ בכיר לנשיא רומניה הגיע שלשום לארץ, כדי להתעדכן במצב מגעי השלום בין ישראל לשכנותיה. היום ייפגש השליח עם רה"מ יצחק שמיר ועם שר החוץ שמעון פרס.
לאחרונה העביר נשיא רומניה מסר, באמצעות שגריר ישראל בבוקרשט יוסף גוברין, בו נאמר כי ברצונו לפגוש את שמיר או את פרס. משהובהר לצ'אושסקו כי בשל הבחירות הקרובות לא יוכלו השניים לבוא לבוקרשט, שלח הנשיא הרומני את אחד מעוזריו הבכירים לארץ. אתמול קיים השליח שיחות עם בכירים במשרד החוץ.

צה"ל מוטרד מהתבססותן של „ועדות ההלם" בשטחים

ועדות אלה משמשות את הגרעין הקשה של ההנהגה המקומית האחראית על ביצוע כרוזי האינתיפאדה ● לאחרונה הוקמו ועדות כאלה בכל עיר, כפר ומחנה פליטים — לעיתים לכל רחוב יש אחראי מיוחד ● קצין בכיר בפיקוד מרכז שמסר על כך אמר כי „לא עוצרים אותם כיוון שאיננו רוצים שיהיו יותר תושבים במעצר מאשר מחוצה לו" ● לדבריו יש להערך להחמרה באירועים ● עוד אמר כי הנשק הכלכלי יעיל ביותר „במיוחד בעונה החקלאית"

אבי בניהו כתבנו הצבאי

בגזרה המערבית הולכות ומתמסדות הנהגות מקומיות בכל עיר, כפר ומחנה פליטים, הנתונות לשליטת מנהיגי אש"ף שמחוץ לשטחים. הנהגות אלה זכו לכינוי „ועדות ההלם" ותפקידן לטפל באוכלוסיה המקומית, לדאוג לביצוע הוראות הכרוזים וביצוע פיגועים נגד מטרות ישראליות. פריסת „ועדות ההלם", הינה כה רחבה עד כדי כך שבשכם ישנו אחראי אישי לכל רחוב ורחוב, המופקד על טיפול במפירי שביתה, משתפי פעולה, פותחי חנויות וכו'.

הגרעין הקשה

בצה"ל מוטרדים מההנהגות החדשות ונערכים לטפל בהן. „ישנן ועדות המוניות שהן בתהליך של עליה והתרחבות. אנשים אלה היו הגרעין המבצעי של ההתקוממות", אמר אתמול גורם צבאי בכיר ומוסמך בשיחה עם כתבים צבאים. בתשובה לשאלה מדוע לא עוצר צה"ל את ראשי אותן ועדות ענה הקצין: „אין אנו רוצים שיהיו יותר עצורים מתושבים".

נמנעים מנשק חם

לדברי הקצין הבכיר לצה"ל יש חשש שבמשך כל תקופת „האינתיפאדה" קיים לחץ מהאירגונים הפלסטינאים שמחוץ לשטחים, לבצע פיגועים בנשק חם נגד מטרות ישראליות אולם לדבריו בהנהגה הכללית של ההתקוממות מבינים שאין זה נכון להשתמש בנשק חם, וכי יש להמשיך בהתקוממות במרכיבים הנוכחים, כדי לא לאבד את ההסכמה הבינלאומית ואת חידוד המחלוקת בתוך ישראל.

עוצמה לספוג זעזועים

„יש להם מספיק נשק כדי למרר לנו את החיים, אבל לא די כדי להפוך את ההתקוממות לאלימה בצורה כזו שיגנו על הכפרים ויימנעו מאיתנו להכנס". אמר הקצין

(סוף בעמוד 2)

קצין בכיר: האינתיפאדה עלולה להימשך שנים (ואיננה משימה רק לצבא)

אבי בניהו

„אני מקבל את הערכתו של ראש אגף המודיעין, כי אש"ף הוא העומד בראש הארגון ובמאבק המסורתי בשטח", כך אמר אתמול הגורם הצבאי הבכיר בפיקוד המרכז, בשיחה שקיים בתל־אביב עם כתבים לענייני צבא. להערכת הגורם הבכיר „האינתיפאדה" היא עסק שעלול להימשך עוד שנים רבות וצה"ל אכן נערך לכך. „לדעתי, ואני דוחף שהדבר ייתפס במחשבתנו, הרי כל עוד אלה הן משימות צבאיות (ובכך אני רומז גם למי שמחוץ לצבא) אנו נערך לכך. אולם בכל מקרה המצב לא יהיה מה שהיה לפני חודש דצמבר '87" אמר הקצין הבכיר.

פירושו של דבר

פנחס ענברי

ועדות „הכוח המכה"

„ועדות ההלם", שעליהן דיבר הקצין הבכיר בפיקוד מרכז הן ועדות „הכוח המכה", שעליהן דווח ב„על המשמר" בחודשים האחרונים. הוועדות האלה ממונות על ביצוע הוראות כרוזי האינתיפאדה, והן גם גרעיני התארגנות נגד ישראל. תפקיד הוועדות לפגוע במפירי שביתה, להצית חנויות של סוחרים, להפעיל לחצים על משתפי פעולה וכדומה. הן נחשבות ככוח המשטרתי הפנימי של האינתיפאדה. מעריכים כי חברי „ועדות הכוח המכה", מורכבים בעיקר של דבר מאנשי „השאביבה" לשעבר ושל ארגוני השמאל.
לאמיתו של דבר, „הכוח המכה" ושביתת הסוחרים הם הביטויים המעשיים העיקריים של האינתיפאדה, ואין זה מקרה כי ישראל מפנה עתה את עיקר כוחה נגדם. על רקע שביתת המסחר המתארכת, צריך להבין גם את מדיניות „מכבש המיסים" שנועדה לשבור את הסוחרים בניגוד להבטחותיו של שר־הבטחון, יצחק רבין, בארצות־הברית.

ארה"ב: נדבר עם אש"ף אם ערפאת יחתום על מיסמך אבו־שאריף

אורי הורוביץ

הממשל האמריקני פנה בצורה עקיפה למנהיגי אש"ף ומסר שאם יחתום ערפאת על מיסמך אבו־שאריף, או שהוועד הפועל של אש"ף יסמוך עליו את ידיו, תהיה התקדמות ביחסי שני הצדדים. בתשובה אמרו אנשי אש"ף שחייבת לקדום לכך הכרה אמריקנית באש"ף, כנציג החוקי היחיד של העם הפלשתיני. יחד עם זאת, הבהיר אש"ף לאמריקנים שיש ארגון תמיכה למיסמך מצד כל הדרגים באש"ף וכן בשטחים. אולם, בשלב זה סרב ערפאת לבקשה אמריקנית לחתום על המיסמך. העתון „שרק אל־אוסט", כותב כי תאלר אל־חסן, מראשי הפתח" הכחיש ידיעה ב„וואשינגטון טיימס", כאילו יש בכוונתו לצאת לארה"ב לדון במיסמך אבו־שאריף.

פקיד הונגרי: ניתוק היחסים — משגה ●	עמוד 2
נפל המעוז של ערפאת בביירות ●	עמוד 3
אין מטטרה בשטחים שתחקור המתנחלים ●	עמוד 3
קיסר מאשים את גביש בתחלואי „כור" ●	עמוד 4
חשש ש־200 קודחים נספו בים הצפוני ●	עמוד 22
קריאה לעובדי „אליאנס" לשוב לעבודה ●	עמוד 24
הרופאים ינקטו שיבושים מסוג חדש ●	עמוד 24

סיכום תוצאות הבחירות לשלושת השביעיות ב„חרות":

ללא ייצוג לנשים ולמיעוטים

ח"כ תעסה־גלזר נכשלה ולימור לבנת לא נבחרה במקום ריאלי ● שמיר: נצטרך לבדוק כיצד ניתן לתקן העדר הייצוג לנשים ● ברשימה החדשה 6 פנים חדשות בלבד ● ייצוג עדות המזרח קטן

דורית גפן

ראש־הממשלה יצחק שמיר אמר אתמול כי יש לבדוק כיצד ניתן לתקן את העדר ייצוג לנשים במקום ריאלי ברשימת „חירות", שדורגה שלשום בלילה על־ידי חברי מרכז המפלגה.

(המשך בעמוד 4)

גל החום יימשך בסוף השבוע

היום, בשבת וייתכן שגם ביום א' יוסיף להיות חם, ובמישור החוף — חם ולח, עומס החום יהיה בינוני עד כבד — מסר אמש החזאי התורן אליעזר תגנור בראיון ב„קול ישראל". החזאי הוסיף, כי ביום ב' צפויה ירידה של מעלה עד שתיים בטמפרטורות.

בצה"ל אין אשליות

מקור בכיר בצה"ל מצוטט היום אומר שהאינתיפאדה אמורה להימשך שנים, ויש להערך לקראת הדבר. ראש אמ"ן טען לפני שבוע שאש"ף הוא הגוף היחיד המנהיג, מארגן ומייצג את תושבי השטחים. מפקדים שונים בצה"ל החלו להבהיר לציבור שהאינתיפאדה מהווה עול כלכלי קשה על צה"ל, ומכאן על משק המדינה. צה"ל מתברך היום בשורה של מפקדים בעלי מבט פתוח למציאות ואומץ לב בהשמעת האמת. מי שאוסף את התבטאויות ותחזיות האלה מקבל את הרושם שהקצונה הבכירה מציבה אתגר של ממש בניתוח המצב לצמרת השלטון האחראית למדיניות. שמיר ורבין, כל אחד בדרכו, זורעים בציבור את התחושה שהאינתיפאדה עומדת בקרוב לדעוך מעצמה. שרון ונתניהו משתמשים בדלות הטיעון של שמיר ורבין, ומציעים אלטרנטיבה של דיכוי קיצוני וברוטאלי של האינתיפאדה, כאשר הם מתכוונים גלוי ובהסתר לגירוש המוני, שימוש חופשי בנשק שיגרום לחרג רב, ואמצעים נוספים. מול שתי האלטרנטיבות האלה נראות דווקא העמדה המובעת על־ידי צה"ל כניתוח נקי ושפוי של המציאות. צה"ל הוא הגוף היחיד העומד היום בין החברה הישראלית העסוקה בסטטיבלים ובסכסוכים פנימיים, לבין החברה הפלשתינית הנשכת, החנוקה, שיש לה פחות ופחות מה להפסיד. מי שקרוב לסוגיה אינו חי בהנחות קבועות ובאשליות, ועליו להבין את שתי ההנחות המשמעויות היום בידי הקצונה הבכירה: האינתיפאדה הפכה לאופן הקיום בשטחים ולא תתחסל כל עוד יימשך השלטון הישראלי שם; ואש"ף הוא הגוף המנהיג היחיד בשטחים. את הצבא חיבור בין שתי ההנחות צריכים לעשות הפוליטיקאים ולא אנשי הצבא. הקו אותו מציעים שמיר ונתניהו לא רק שיגרום נזק נורא לישראל ולצה"ל – הוא לא יחסל את ההתקוממות בשטחים אלא יחריף אותה.
הצהרות מפקדי צה"ל מרמזות לכך שעמדת רבין־שמיר בנויה על אשליות ואינה מקרבת את הפיתרון, אלא שוחקת את צה"ל ומשאביו האנושיים והכלכליים יותר מאשר את תושבי השטחים. היום נראה, שרק אם תשנה מדינת ישראל את עמדתה העקרונית כלפי מו"מ אפשרי עם אש"ף, ואש"ף ישנה את עורו ויהיה מוכן להתדיין עם ישראל, תסתיים גם האינתיפאדה מאליה. דרך אחרת אין.

250 מתושבי בית־סחור החזירו תעודות הזהות במחאה על „מכבש המיסים"

התקרית החלה אתמול לפנות בוקר כשכוח צה"ל פשט על בתיהם של 50 תושבים והחרים את תעודותיהם „עד שישלמו את מסיהם" ● במחאה התארגנו מאות תושבים שצעדו לבניין העירייה והחזירו תעודותיהם ● 62 מכוניות של סוחרים הופקעו אתמול ע"י המינהל בבית־לחם – במסגרת המלחמה של צה"ל בשבירת השביתה ● גורם צבאי: המחאה בבית־סחור ראשונה בסוגה ● צה"ל שחרר 92 עצורים מרצועת עזה – בהם 39 מינהליים – שוחררו „במחווה של רצון טוב" לקראת חג הקורבן ● מועמד לגירוש עדנן דהר, ויתר על עתירתו לבג"צ

פנחס ענברי

המינהל האזרחי המשיך גם אתמול במבצע „מכבש המיסים" ופשט על בית־סחור ובית־לחם והפקיע 62 מכוניות של סוחרים.
בבית־סחור פשט כוח צבאי על

(המשך בעמוד 4)

שר הבטחון, יצחק רבין, סייר השבוע בכלא קציעות („אנצר 3") בנגב ושוחח עם מפקדים וחיילים המופקדים על השמירה במקום וכן עם עצירים ואסירים ערביים מהשטחים. בתמונה: שר הבטחון ואלוף פיקוד הדרום משוחחים עם שני עצורים מהשטחים בכלא קציעות. (צילום: משרד הבטחון)

מספר הפקסימיליה של „על המשמר"
הוחלף ויוזיח מעתה
03־5370037
ניתן לחייג ישירות למספר

ציורמצב

תפסו כותרת/„חרות"

השביעייה

דוד לוי. מייצג את עדות המזרח אבל כבר לא זוכר למה. מנהיג בסיגנון „שמשון המסכן", על פי השיטה שהוא מנצח בעזרת הנקודות אותן הוא מפסיד. מה זה, לעזאזל, „דירקטיבה"?

אריק שרון איש צדיק, דבש וחלב תחת לשונו, כל יצריו הרעים נחבאים תחת קפלי עורו, ורק המצמוץ הבוגדני מזכיר ימים עברו.
משה ארנס מה זה „מחנה ארנס"? „מחנה שמיר־ארנס" נשמע כמו חטיבה משוריינת. „מחנה ארנס" כמו פלוגת לילה העומדת בפני פיוור. ארנס, בפניו החיוורים, כמו פרופסור לאווירנאוטיקה.
משה קצב טוב מדי מכדי להיות אמיתי.
ביבי נתניהו נסיך מזויף. כאשר היה שגריר באו"ם ניסה למכור בקסמים סחורה משומשת לאומות העולם. הקסם עבר. מרכז „חרות" קנה.
דור מגן אריק, היוהר, הצל שלך מתחיל להיות גדול ממך, אפילו בצהרי היום בקאנטרי קלאב.

(צילום: פרטש)

בנימין זאב בגין בני הוא התגלמות גבישית של המנוח הידוע „ילד טוב ירושלים". הפתעה מרעישה: יש לו המוה. ותוץ מזה, עם אבא כזה, מי צריך כריזמה?

דוביק דונוטל

קיבוצי השומר הצעיר בע"מ

לחברי האגודה,
הנכם מוזמנים בזה לאסיפה הכללית, שתתקיים ביום ד' 20 ביולי 1988, באולם הישיבות של קיבוצי השומר הצעיר בבית כור, קומה ב', בשעה 09.00 בבוקר.
על סדר היום
בחירת נציג האגודה לוועידה הכ"ז של המשביר המרכזי.
האסיפה תתקיים בכל מספר של משתתפים.
ההנהלה

7.7.88

„על המשמר"

בשטח/פסטיבל ערד

חידודי זמר

פסטיבל ערד כבר ילד גדול, בן 6 וכבר מתחיל להשמין מרוב נחת. את ערב הפתיחה הקדישו לחידון הלשון עברית, אופס טעות לחידון הזמר העברי. כל הארץ חידונים חידונים, אז למה ערד לא? מה גם שפסטיבל ערד מחפש כבר שנים את ערב הפתיחה וכמו שזה נראה רגע, החידון הזה הולך להפוך למסורת. את הערב ערך דוכי לנץ ומה שהיה בהתחלה חידון קלי קלות, עם שאלות ברמת קושי של „על איזה עופות נקראת להקת „התרנגולים"?" הפך

אילום: בני אלוני

עושים מצב רוח בערד

למבחן בלתי־אפשרי עם קושיות בסגנון: „מתי מוזכר השם קורקין בשיר העברי?" או „מה מספר הסנדלים של זאת שהלכה יחפה בסיני?" הדרך היחידה לעבור את מסע היסורים הזה היא או ללמוד את „אלף זמר ועוד זמר" בע"פ, או להיות שרה'לה שרון. אגב, לנץ הזכיר באחת השאלות את שם ה„חיפושיות" והוא חטף על זה מהמתמודדים. מה, הוא השתגע? חיפושיות וזמר עברי, הגזמת דוכי.

היה שם אחר, נחומי הרציון שמו, סטראוטיפ של א"י הישנה והטובה, אחד כזה שיודע מתי כתבו ארגוב ושמר את שיר „הפיל המיותם" ומי ביצע את „ולמה הוכרה לובשת פיג'מה?". הבעיה היחידה אתו שהוא ידע תמיד את התשובות של האחרים, בשלו הוא נתקע. לא נורא נחומי, לפחות הוספת קצת צבע. חוץ מחידון יש בערד גם הרבה בני נוער שנראים כמו גירסה מקומית לילדי הפרחים, ביניהם כאלה שמתחילים להדליק נרות ולנופף בנוסיות לפני שהנגנים עלו בכלל על הבמה, אבל למה לדקדק בקטנות. יש גם רמקולים ענקיים שמשדרים במשך כל היום שירי מולדת, מרגוליו ופינג'אן ומקרבים את האפשרות שאני אצא מכאן עם קדחת ארץ־ישראלית, ואישור מהרופא להקשיב בחצי השנה הקרובה רק לג'נ. יש בערד גם אווירה וצבע וסימנים לשמחה פסטיבלית. ואם תל־אביבי כמוני מוכן לעזוב את חמימות הירקון לטובת צחיחות המדבר, סימן שבכל זאת יש כה, בערד, משהו!
ולסיום, שאלה לקוראים בבית: מי אמר למי ובאיזה שיר „יש לי סימפטיה... לתל־אביב"?

יוסי וונו

דעל/דֶּרֶךְ הַהֲדַר

נִסִּים וְנִפְלָאוֹת

כְּשֶׁבְּ„חֵירוּת" בְּחִירוֹת, זֶה כְּבָר עִנְיָן שָׂמֵחַ,
כְּשֶׁאַף נוֹתֵן הָאוֹת, הַפֶּסְטִיבָל פּוֹרֵחַ
נֶאֱמָנֵי בֵּיתָ"ר מְעוֹרְרִים סִימְפַּתְיָה
בְּדַרְכָּם הַהֲדָר, בְּנְתִיב הַדֵּמוֹקְרַטְיָה.

וּכְשֶׁהַשְּׁבִיעִיּוֹת, נָשָׂא שְׁמוֹן בָּאֲוִיר
אֶפְשָׁר לְהִתְקַנֵּא בְּגֹנַע הָאַבִּיר
וּלְכָל הַנִּפְלָאוֹת, הִנֵּה נוֹסָף עוֹד פֶּלֶא
דַּפֵּי הַתּוֹצָאוֹת – כְּבָר נִקְבַּע מְמֻלָּא

קובי לוריא

בשטח / ספורט משותף

„הם לא ערבים, הם סתם מיפו"

היה קצת חם אתמול בשביל יום ספורט על הדשא, אבל הילדים שיתפו פעולה בכל זאת. הדשא — זה הדשא של הספורטק ליד גני התערוכה. הילדים — ילדי פנימיות־יום ממשפחות הרוסות בשכונות מצוקה תל אביביות. „יום ספורט משולב לילדים ערבים ויהודים" נאמר בקומוניקט של העירייה. בשטח: 266 ילדים יהודים, 34 ילדים ערביים, אינטגרציה בע"מ. המדריכים, יוצאי פקולטות לסוציולוגיה וקרימינולוגיה, מדרבנים את הילדים המותשים מן החום להשתתף בפעילויות של התחנות השונות: ריקודי עם, טרמפולינה, מחול אירובי, החלקה על סקטים, משחקי כדור. חנה ליפשיץ, מנהלת מדור „שילוב" בעיריה, מנצחת על התגיגה וזורקת הרבה מילים יפות כמו דו־קיום ושילוב, וחברות ארוכת טווח בין ילדי התקווה היהודים לילדי עג'מי הערביים. מארגנים להם מסיבות וטיולים משותפים, מספרת חנה. את ליל הסדר לדוגמה, עשו ילדי עג'מי בפנימית יום יהודית וליהפך. ילדי התקווה חגגו עם הילדים הערביים את החג איד אל־פיטר, אצלם בשכונה. אחרית הימים. אבל, דינה נעץ, המדריכה של החבר'ה מעגמי לא יודעת על מה מדובר. מאז שהיא עובדת עם הילדים, בכל אופן, לא היו שום מפגשים לא בימי חול ולא בחגים. גם הילדים הערביים לא מבינים מה אני רוצה מהם. — אין להם חברים יהודיים, לא הפגישו אותם עם ילדי התקווה, הם לא מכירים אותם בכלל. טוב, אולי זה מקרי. אולי זה לא משקף. בדיקה נוספת עם ילדי כיתה ב' מפנימיית יום בחולון:
שאלה: אתם נהנים פה?
תשובה: כן, אבל חם לנו, אנחנו מתייבשים.
שאלה: יש לכם חברים מבין הילדים הערביים?
תשובה: איזה ילדים ערבים?
שאלה: מעג'מי, שמשתתפים פה ביום ספורט.
תשובה: הם לא ערבים הם סתם מיפו.
שאלה: לא ידעתם שיש פה ילדים ערבים?
תשובה: לא. מה פתאום? שיקרו אותך.

ורד לוי

מפת בכורות/פסטיבל סרטים

מרטירים מקומיים

מעונה, לבוש שחור ובזיפי זקן, הוא עומד לו על הבמה, מרטיר מקומי, שר את „בגלל שאחרי המלחמה נולדת אתה, בגלל שאחרי המלחמה נולדתי אני, בגלל שאין לאן לברוח..", ורק בסרטה הדוקומנטרי של אורנה בן־דור־ניב, „בגלל המלחמה ההיא", מתחילים להבין את עומקו של הכאב והקשר התלותי לאנשים ההם, שהיו שם, ששרדו, שילדו דור חדש — ילדים כמו יהודה פוליקר ויעקב גלעד — כדי לספר להם, להעביר הלאה, ולא ידעו מה שהם עושים לבניהם, כיצד הם חונקים ומנציחים דור שני של נשמות מעונות וכבולות בתוחם המוות האושוויצי הנורא מכל.

פוליקר (מימין) וגלעד – פצעים עמוקים

בן־דור־ניב חופרת בפצעים הכי עמוקים בנפשם של פוליקר וגלעד. פתאום הכל מתבהר. פשר ירידותם האמיצה. מדוע הם לובשים תמיד שחור קודר ונראים כאחים זהים בכאבם. מהו המקרה הטראומטי שגרם לפוליקר לגמגם, וכיצד הצליח לשיר את נשמתו בשטף ולהעביר לקהל את עוצמת הסבל האישי, הסבל שלו ושל אביו ג'קו, שנסע בשיירת המוות מסלוניקי, כדי לאבד משפחה ולהקים חדשה בקריית חיים.
פוליקר הוא בן זקונים. שמור, אהוב, הכי סימביוטי עם האבא שאיבד תינוק בטרנספורט. גלעד הוא הבכור. אמו, הלינה, כבלה אותו בעבותות האימה כאשר חילקה איתו את הסיפורים על המלחמה ההיא בטרם נגמל. האימה קושרת אותם להוריהם עד היום. גלעד חשש שאמא שלו לא תשוב מביקור במולדה. פוליקר עזב את הבית רק בגיל 30. כולם מכירים בגודל המעמסה הרגשית אך אינם מסוגלים להפסיק.
אורנה בן־דור־ניב, בעצמה בת הדור השני, חייתה גם היא את הסיפורים היומיומיים. בסרטה היא מפליאה לגעת בתהומות הסבל של מי שהיה בגיהנום ובחזרה, ולמשך את סבלם של הבנים. זה לא עוד סרט על השואה. זה גם סרט על היצירה הבאה ממנה, וללא ספק הסרט הטוב ביותר שנעשה על מצוקת הדור השני.

יעל ישראל

עורך „עמודאחורי": אפי לנדאו

בקשת המימשל למכור לכווית נשק ב־1.9 מיליארד דולר הוגשה לקונגרס

רויטר, עתיים

ושינגטון. — ממשל רייגן הגיש באורח רישמי לקונגרס הצעה למכור לכוויית מטוסים, טילים וציוד צבאי אחר בסך כולל של 1.8 מיליארד דולר.

הצעה זו — הכוללת מכירת ארבעים מטוסי „אף־18" לכוויית — נתקלת בהתנגדות מצד חברי קונגרס מסויימים, החוששים לאיום על בטחונה של ישראל ולהפצת מערכות נשק מתוחכמות באיזור המפרץ.

בהצדיקו את ההצעה למכירת הנשק אמר סגן עוזר שר החוץ האמריקני, פיטר בארלי, לוועדת קונגרס, כי כוויית מבקשת לרכוש את הציוד הצבאי „כמרכיב בסיסי של תוכניתה להגביר את כושר ההרתעה שלה".

עוד אמר בארלי כי כוויית סובלת מהתקפות טרור המתבצעות ביוזמת איראן, וכי איראן תורה ותקפה מספר פעמים טריטוריה איראנית, וכי היא מאיימת ללא הרף על אינטרסים כלכליים של הנסיכות. כזכור תומכת כוויית בעירק במלחמתה נגד איראן.

טילים ופצצות מצרר

בנוסף למטוסי ה„אף־18" כוללת העיסקה טילי אוויר־אוויר ואוויר־קרקע מדגם „הרפון" ומדגם „מייבריק", טילי אוויר־אוויר מדגם „ספארו" ומדגם „סיידוויינדר", פצצות מונחות בקרני לייזר ופצצות מיצרר.

בארלי ניסה לשכנע את צירי הקונגרס כי עיסקה זו לא תהווה איום על ישראל. בין היתר הרגיש כי למטוסי ה„אף־16" אין טווח מספיק כדי שיוכלו להלום בישראל, וכי כוויית התחייבה שלא להפעיל את המטוסים מבסיסים במדינות אחרות.

עוד אמר בארלי כי בקשת כוויית לרכישת הנשק היא הוכחה טובה לקשרי הידידות המתחזקים בין כוויית ובין ושינגטון. לדברי בארלי בחרה כוויית במדיניות של איזון ושל נייטראליות באיזור, ואינטרס חזק טווח של ארה"ב מחייב אותה לחתור לכך שמדינות מתונות כגון כוויית ימלאו תפקיד פעיל יותר באיזור המפרץ הפרסי.

הסכם למכירת טילי „מאווריק" מארה"ב למצרים

אורי הורוביץ

אתמול נודע כי לאחרונה סוכם בין ארה"ב למצרים על מכירת 144 טילי „מאווריק", טילי „אוויר־קרקע" בסך של 27 מיליון דולר. ההסכם עוד טעון אישור הקונגרס. עיתוי העיסקה גורלי ליחסים בין מצרים לארה"ב, לאחר גילוי הנסיון המצרי להברחת טכנולוגיה מתקדמת לייצור טילים, מארה"ב למצרים.

ארה"ב מתכננת עיסקת נשק גדולה עם סעודיה

דליה שחורי (ארה"ב)

ואשינגטון. — פקיד בכיר במשרד ההגנה האמריקני מסר אתמול, בעדותו לפני הוועדה לענייני חוץ של הקונגרס, כי ארה"ב מתכננת עיסקה גדולה של מכירת נשק לערב־הסעודית. דוברת מחלקת המדינה פיליס אוקלי, אמרה כי אין לה מידע על כך.

הפקיד הבכיר, סגן עוזר מזכיר ההגנה פיטר בארליי, העיד לפני חברי הוועדה על כוונת המימשל לספק לכוויית מטוסי אפ־18. במהלך עדותו התייחס גם לעיסקה העתידית עם סעודיה.

ברה"מ ומצרים יחליפו ביניהן נספחים צבאיים

אורי הורוביץ

ברה"מ ומצרים יחליפו בקרוב נספחים צבאיים ביניהן לראשונה מאז שחודשו היחסים הדיפלומטיים בין שתי המדינות — מדווח העיתון המצרי „אלאהאלי". לדברי העיתון יוקל על מצרים לרכוש חלקי חילוף לציוד צבאי סובייטי הנמצא בשימוש הצבא המצרי. חלקי החילוף האלה התקשתה מצרים לרכוש עקב הנתק הצבאי בין שתי המדינות.

שיפטר יוצא למוסקווה לכינוס על זכויות האדם

דליה שחורי (ארה"ב)

ואשינגטון. — עוזר מזכיר המדינה לזכויות האדם ועניינים הומניטאריים ריצ'ארד שיפטר ייצא למוסקווה יחד עם משלחת של פקידים בכירים ממשרד המשפטים של ארה"ב. הוא ישתתף בדיונים על שלטון החוק. שיפטר יבוא למוסקווה ב־11 ביולי וישהה שם שלושה ימים.

נפצע חייל צד"ל

יהודה צור

חייל צד"ל נפצע אתמול כאשר סיור של צד"ל הותקף באש מנשק קל ופצצות אר.פי.ג'י באזור הכפר תונה, באזור רצועת הבטחון. כתוצאה מן האש נפצע חייל צד"ל ברגליו, ופונה לבית־החולים. כוחות צד"ל השיבו אש לעבר מקורות הירי.

פקיד בכיר בבודפשט: הונגריה שגתה כאשר ניתקה יחסיה עם ישראל

אריה סלגי

בראיון מפתיע בחידושיו ובהעזתו, אשר נתפרסם בשבועון הונגרי רב־תפוצה, אמר סגן מנהל המחלקה המדינית של המפלגה הסוציאליסטית ההונגרית (שמה של המפלגה הקומוניסטית בארץ זו) יוסף ג'ורקה שהונגריה שגתה לפני 21 שנה כאשר ניתקה את יחסיה עם ישראל. הוא גם רמז על כך, שזה לא היה צעד שנעשה ביוזמת הונגריה. לדבריו התקרבות בין שתי המדינות לא תיעצר והפלשתינים גילו דווקא הבנה להתקרבות זו. הוא גם מציע להבהיר מחדש את מושג הציונות, שתוכנה היה ונשאר יצירת מדינה עצמאית לפזורי העם היהודי. עוד אמר כי אין מניעה, שיהודי הונגריה הרוצים בכך יעלו לישראל, אם כי דווקא למרות זאת, אין רבים שרוצים לעשות כן. הוא גם הביע עמדה חיובית ליצירת תרבות יהודית, אם גם לא על רקע דתי בהונגריה, שתעשיר גם את התרבות ההונגרית.
(הראיון המלא במוסף יום שישי)

צלצול מהיר

אלישבע איילון

ח"כ תעסה גלזור על כשלונה להיכנס למקום ריאלי
צריך לחייב שריון לנשים

איך את מרגישה בבוקר שאחרי?

— אני לא מאוד מאוכזבת. אומרים שהכל צפוי והרשות נתונה ולמרכז היתה רשות לדחות אותי. מי שהולך לפוליטיקה צריך להיות מוכן לכל תפנית, ובכל זאת בצומת דרכים שכזאת, זה קשה. אני לא חושבת שזה כשלון שלי, זה כשלונו של המרכז. קיבלתי הרבה טלפונים מתנצלים על התוצאה הזאת. סקרים אומרים ש־53% מהבוחרים לתנועה שלנו הן נשים. נשים שאין להן ייצוג. מתחזקת אצלי הדיעה שאם רוצים לפתור את עניין הנשים צריך לחייב שריון של נשים.

ליכוד בלי נשים מאבד מכוחו האלקטוראלי?

— לא, אני לא חושבת שאנשים בוחרים לפי המין, למרות ששמעתי שנשים רבות בוחרות ר"צ בגלל שולמית אלוני. אבל האם מצביעים „תחייה" בגלל גאולה כהן? האם נשים הצביעו לגולדה כשהיתה ראש ממשלה? אני באמת לא יודעת.

את מי את מאשימה?

— אני לא מאשימה. זה תוצאה של דבר אחד של „הדיל" האחרון. אילו לא היה „דיל" כסיבוב השלישי אני הייתי עוברת יפה. אבל אילו זה אילו.

את רואה בתוצאה סוף לחיים פוליטיים?

— לא, בהחלט לא. חשבתי על כך בטרם הבחירות. אני אמשיך לעסוק במוסדות חינוך בתנועה, בארגון נשי „חרות" ואמשיך את לימודי הדוקטורט בנושא השמאל בישראל. לא, טלפון משמיד עוד לא קיבלתי, אולי בגלל שכל הזמן תפוס אצלי.

קשיים בהעברת האחריות לקליטה מהסוכנות לממשלה

טוביה בסקינד

המועד לתחילת ביצוע ההעברה של האחריות לקליטת עליה מידי הסוכנות היהודית לידי הממשלה, נקבע ל־1 באוקטובר הקרוב.

בעקבות ההחלטה האיץ צוות המשא ומתן המשותף לממשלה ולסוכנות היהודית את ישיבותיו כדי לסכם את נושא התקציב וכוח האדם אשר טרם סוכמו. עיקר הבעיות העומדות בפני הצוות, באות מצידו של שר האוצר, המערים קשיים בביצוע הרפורמות בקליטה.

אורי גורדון, ראש מחלקת העליה, משוכנע שבמהלך השבועות הקרובים תתקבל הכרעה חיובית, שתאפשר את תחילת הביצוע. עם זאת הוא הודיע שאם ימשיך לשרור חוסר וראות בנושא העברת האחריות לקליטת העליה לידי הממשלה, עלול הדבר לפגוע פגיעה של ממש בקליטת העליה בארץ, ובפעילות לעידוד העליה מחו"ל.

צה"ל מוטרד מהתבססותן

(המשך מעמוד ראשון)

הוא מסר על תופעה של „מבוקשים" בשטחים המסגירים עצמם לידי כוחות הבטחון מרצון, וכן על הצלחות גדולות של שירותי הבטחון בלכידת חוליה של משליכי בקבוקי תבערה.

אין גיאות בחריגים

בתשובה לשאלה בעניין ריבוי תופעת „החריגים" אמר: „אינני מצטרף להערכה שישנו גל חדש או גבוה יותר בתחום זה, של התנהגות החיילים, התופעה הזו קיימת כל הזמן והשאלה היא כיצד להתמודד איתה. המצב של צבא בתנאי מימשל צבאי, מייצר סיטואציות קשות ואנו עושים כל מאמץ כדי להתמודד עם הבעיה" אמר הקצין הבכיר.

בהתייחסו לירדנים ולמידת תמיכתם בשטחים אמר כי ההתקוממות פגעה במעמד הירדנים בגדה וכי התושבים מרגישים שהירדנים נטשו אותם במצוקתם ולא סייעו ברגעים הקשים. הוא דיווח על שתי אסכולות במימשל הירדני האחת היתנתקות מהשטחים והשנייה המצדדת בשיקום מעמד הממלכה בגדה.

הקצין הבכיר והוסיף: אני מניח שיהיו תופעות שונות ושנצטרך כולנו להיות יותר סבלניים ובעלי עוצמה נפשית לספוג אירועים" אמר.

הקצין הבכיר מפיקוד המרכז העריך כי אופי ההתקוממות השתנה, ומתעוזה ספונטנית והמונית עברו היום המתקוממים לפיגועים נקודתיים, שמבצעיהם הם בעלי תעוזה אישית יותר גדולה.

הפגיעה הכלכלית יעילה

הקצין הבכיר אמר כי התגובה של צה"ל, להפעיל לחץ כלכלי הוכיחה את עצמה. „אנו מטילים כעת סנקציות כלכליות על מספר כפרים תוך ידיעה שזו עונה חקלאית; גם הריסות הבתים תורמות להרתעה ואנו יודעים זאת בבירור; כך למשל חשפנו חוליה שלמה לאחר שבן משפחה הסגיר אותה כדי שלא נהרוס את ביתו כשנחשוף בעצמנו את החוליה. עם זאת אינני ממליץ להרחיב את הריסות הבתים, כצבא קשה לנו לעשות את זה. אני אומר שזה אמצעי יעיל ומסתייג מכך כאחר. זה יהיה לא נכון להפוך את ההריסה ליותר נפוצה. כן נמשיך במדיניות הגירושים שהיא מאוד סלקטיבית ואני לא חושב ולא רואה יכולת אמיתית להרחיב את הגירושים מעבר לסלקטיביות הזו", אמר הגורם הצבאי הבכיר.

ככה ייעשה לנהג מונית – תושבים הודים של העיר הרדאוור במדינת אוטר־פראדש, כבלו נהג מונית לעמוד חשמל במשך שלושה ימים כעונש על גניבת דלק וצמיג רזרבי (צילום: אי.פי.)

פסטיבל ערד
סיום — בדרך הנכונה

היום השלישי והאחרון של חגיגות הזמר העברי בערד, נפתח ב־3 לפנות בוקר במופע מיוחד של יהודה פוליקר לרגלי המצדה. המופע שנערך תחת כפת השמים התחיל עם שמים זרועי כוכבים וכוכב אחר על הבמה, והסתיים עם הזריחה שצבעה את ים המלח ואת מצדה בצבעים מרהיבים. פוליקר נתן מופע רצוף של שלוש שעות, שכלל את כל הלהיטים שלו מימי „בנזין" ועד „עפר ואבק". צריך לראות את הפנים העייפות והמרוצות של האנשים בקהל שהגיעו במיוחד למופע כדי להבין את גודל החוויה.

את היום סיים שלום חנוך במופע „רק בן אדם" לעיני אלפי בני נוער באיצטדיון של ערד. מופע שלום חנוכי טיפוסי, עם כל השטיקים המוכרים. הרבה רוק, הרבה כסח, והרבה בני נוער שלא הפסיקו לרקוד מהשיר הראשון. המופע של חנוך הולך להפוך כנראה ללהיט של הקיץ ומבחינה סמלית נראה לי נכון שחגיגות הזמר בערד נתנו את אות הפתיחה למופע הזה. כמו שזה נראה כרגע ערד בדרך הנכונה.

יוסי ונונו

ביום השנה למותה של חברתנו
מרים טהנאי ז"ל
נתייחד עם זכרה ונעלה לקברה
ביום ראשון 10.7.88 בשעה 17.00
ההסעה לבית הקברות ממגרש החניה בקיבוץ
המשפחה
ובית מעברות

שיפור ב„אלסינט" — הפסידה רק 4.9 מיליון ד' ב־87/8

אורי נחשון

חברת „אלסינט" סיימה את שנת הכספים, שהסתיימה במארס 88, בהפסד של 4.9 מיליון דולר, לעומת הפסד של 57 מיליון דולר בתקופה המקבילה אשתקד.

הדו"חות הכספיים של החברה שפורסמו אתמול, מצביעים על שיפור מתמשך במצבה. הכנסותיה של החברה גדלו בשנת הדו"ח ב־18 אחוז והסתכמו בכ־157 מיליון דולר, וגידול זה הושג למרות שהחברה הפסיקה את הייצור והמכירות של מוצרי „רגטנג", שמכירותיהם הסתכמו ב־9 מיליון דולר, לעומת 29 מיליון דולר בשנה הקודמת. ההפסד לשנה זו אינו כולל הפרשה של 10.8 מיליון דולר בגין הסכם פשרה עם בעלי המניות וכן הפסד של 2.2 מיליון דולר בגין פירוק חברות באיטליה.

„על המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: מארק גפן
עורך משנה: ישראל זמיר (בחופשה)
מרכז המערכת: דוביק רוזנטל
המערכת, ההנהלה והמינהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833 וחשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שקדואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בבניין סלטור חדרים 102—121, טל' 3—233161, המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' סמבור 17, טל' 673678, המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040

לוחמי אבו מוסא השתלטו על מה שנותר מבורג' אל בראג'נה

200 לוחמים מנאמני ערפאת יתפנו מהמחנה לצידון עפ"י הסכם שהושג בין הצדדים □ לא ברור אם במחנה מתגוררים עדיין פליטים □ סוריה רוצה לגרשנו מלבנון

אורי הורוביץ, רויטר, עתיים

אתמול הסתיים למעשה הקרב על מחנה הפליטים בורג' אל ברג'נה לאחר שהושג הסכם בין נאמני ערפאת ללוחמי אבו־מוסא על עזיבת 200 לוחמי ערפאת עם משפחותיהם ונשקם אל מזרח צידון. על ההסכם יפקחו אנשי מפלגות השמאל בלבנון.

ערפאת הגיב אתמול על האשמות סוריה נגדו וטען, שמטרת מלחמת המחנות היא גירוש הפלשתינים מלבנון.

אתמול הושלך רימון על עמדה סורית ליד בורג' אל ברג'נה. 2 חיילים סורים נפצעו. העמדה נמצאת ליד עמדות החיזבאללה והדבר גרם למתיחות בין אנשי החיזבאללה ובין חיילי הצבא הסורי.

מוקדם יותר אתמול טענו כוחות אבו מוסא, כי השתלטו על מחנה הפלשתינים בורג' אל־בראג'נה לאחר שהביסו את נאמני ערפאת.

מקורות פלג אבו מוסא טענו, כי רק כיסי התנגדות בודדים נותרו במחנה ההרוס.

בורג' אל־ברג'נה היה מעוזו האחרון של ערפאת בביירות ובצפון לבנון כולה.

מקורות פלשתינים בלתי תלויים אישרו, כי לוחמי אבו־מוסא גברו על יריביהם לאחר קרבות של ארבע שעות שפתחו במטחי אש ארטילריים.

דובר אבו־מוסא הזמין כתבים וצלמים לבקר בעמדות שנכבשו מידי נאמני ערפאת בסימטאות המתפתלות של המחנה, שכמעט כל המבנים שבו נהרסו.

המקורות הפלשתיניים אמרו, כי לוחמי ערפאת פתחו במו"מ עם הסורים ועם הפלג הפורש על מנת להבטיח את נסיגתם מבורג' אל־ברג'נה, הסכם שכאמור נחתם. ביום רביעי הצליחו עוד נאמני ערפאת להדוף התקפה גדולה של אנשי אבו־מוסא.

אבו שריף: סוריה מעורבת

תוניס.— באסם אבו שריף, אחד מיועציו הקרובים של מנהיג אש"ף יאסר ערפאת, האשים אתמול את סוריה במעורבות ישירה בהתקפות על נאמניו של ערפאת במחנה בורג' אל־ברג'נה שבביירות.

„כוחות סוריים נטלו חלק ישיר בהתקפות על בורג' אל־ברג'נה", אמר אבו שריף.

אבו שריף סיפר כי מחנה בורג' אל־ברג'נה הופגז בארטילריה ובטילים מעמדות סוריות.

„להם (לאנשי אבו מוסה) אין כמויות מספיקות של תחמושת להתקפה מעין זו, מבלי שיקבלו אספקה ישירה מן הסורים", הרגיש אבו שריף.

בורג' אל בראג'נה: בעיי החרבות הללו התבססו אנשי אבו מוסא והכריזו על נצחונם (תצלום: אי.פי.)

נזקים קשים ליבולי הכותנה במצרים

סי"צ

קהיר. — גל החום במצרים, הגביר במידה ניכרת את הנזקים שגרמה השנה „תולעת הכותנה" ליבולי הכותנה. עיתוני מצרים מסרו אתמול, כי מצב חירום הוכרז במחוזות שונים שמגדלים בהם כותנה, בנסיון לצמצם את הנזקים.

במחוז קליוביה, מצפון לקהיר, נסמך הנילוס, לא היה מצב כה חמור ככר עשר שנים, מסר העיתון „אל אהראם". ירידת יבולי הכותנה במצרים בשלוש השנים האחרונות, מסיבות שונות, מדאיגה את השלטונות. השנה נענתה מצרים רק למחצית ביקוש היצואנים, ואף נאלצה לייבא סוגי כותנה שונים כדי להשביע את הביקוש המקומי. הכותנה תופסת את המקום הרביעי כמקור מטבע חוץ במצרים, אחרי התיירות, הנפט והכנסות תעלת סואץ.

ח"כ חיים רמון: ליברמן ניסה לשכנע הממשלה לעקוף ועדת הכספים בעיסקת פז

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

סיכויי מכירת חברת „פז" לאיש העסקים האוסטרלי ז'אק ליברמן קטנו עוד יותר אתמול, לאחר שבוועדת הכספים של הכנסת נשמעה ביקורת נוקבת על העיסקה. הוביל את המיתקפה ח"כ חיים רמון, מרכז סיעת המערך בוועדה. לביקורתו של רמון הצטרף יו"ר הוועדה אברהם שפירא.

בשבוע הבא אמורה הוועדה לשמוע את שר האוצר משה נסים אשר יבוא כדי לנסות ולשכנע את חבריה לתמוך במכירת „פז". רמון חזר על האשמותיו מלפני כשלושה שבועות, לפיהן היו אי־סדרים בכל הקשור לעיסקה.

לדבריו, שלושת חברות הדלק „פז", „דלק" ו„סונול" עדיין מחזיקות כ־150 מיליון שקל השייכים לממשלה. אם „פז" לא תחזיק את חלקה בסכום זה הרי שליברמן יקבל בקלות עוד 16 מיליון דולר „רווח צדדי" מרכישת „פז".

רמון ציין, שדבר זה יוריד את המחיר האפקטיבי שישלם ליברמן עבור „פז" ויעמיד אותו על כ־80 מיליון דולר, במקום 95 מיליון דולר אשר באופן פורמאלי הוא יעביר לממשלה. רמון הוסיף שליברמן יהנה מהטבות נוספות בשווי של כ־20 מיליון דולר בשנתיים הקרובות. לדברי רמון המשקיע האוסטרלי לחץ על הממשלה כדי שזו לא תביא לאישור של ועדת הכספים את העיסקה כולה.

חוסיין יפתח בשיחות עם מובארק בקהיר

סי"צ, רויטר

קהיר. — חוסיין מלך ירדן וחוסני מובארק נשיא מצרים יוועדו בשבת וידונו על הבעיות במזה"ת — מסר אתמול דוברו של הנשיא המצרי. זו הפגישה הראשונה בין השניים בשלושת החודשים האחרונים. נמסר, כי בנושאים שיידונו: מלחמת אירן־עירק, ותוכנית השלום של ארה"ב.

חוסיין על דיוני הפיסגה הערבית באלג'יר, שמצרים לא השתתפה בה.

מובארק וחוסיין קיימו 20 פגישות מאז שחידשה ירדן את היחסים עם מצרים לפני ארבע שנים.

בשטחים אין גורם שיוכל לחקור בעילות הפרות חוק של מתנחלים

אבי בניהו, כתבנו הצבאי

ראשי משטרת ישראל ונציגי צה"ל נפגשו לפני מספר ימים כדי לדון ביכולתה של משטרת ישראל לאכוף את החוק, להפגין נוכחות ולבצע חקירות בגדה המערבית. גורם צבאי בכיר בפיקוד המרכז אמר אתמול על תיפקוד המשטרה בשטחים: „זוהי בעיה אמיתית". לדבריו, קיים קושי להפעיל שוטרים מקומיים לשם אכיפת החוק וכי המשטרה סובלת ממצוקת כח אדם ומשאבים, בין היתר בשל הצורך לרתק כוחות גדולים למרחב ירושלים.

המקור הצבאי הבכיר אמר, כי בפגישה בין צמרת הפיקוד למשטרה הועלו מספר רעיונות כדי לשפר את המצב. כן משתתפים נציגי משטרת ישראל ב„פורום שטחים" המתכנס אחת לשבוע אצל שר הבטחון לשם הערכות מצב.

כזכור, התבטא לפני שבוע גם ראש המינהל האזרחי תא"ל ישעיהו ארז כאומרו, כי „למעשה אין משטרה בשטחים".

כתבנו הצבאי מוסיף, כי צה"ל הגיש תלונה במשטרה נגד מספר תושבים ביישוב אפרת שבגוש־עציון. המדובר באירוע שהתרחש לפני מספר שבועות, שעה שתושבים יהודים מאפרת ירדו לכביש הראשי, חסמו אותו ונכנסו לעימות עם נוסעי אוטובוסים ערבים. „אני חושש מאד מעימות פיסי בין יהודים לערבים והאירוע באפרת היה קשה וחיזה נורה ארומה. גם אל הבחור האורח שירה לפני שבועיים בשכם ופצע 13 תושבים יש להתייחס בחומרה, כי יכלו להרג שם האנשים", אמר הקצין הבכיר מפיקוד המרכז.

„סף הויסטוריה נמוך"

בהתייחסו לידיעות שפורסמו ולפיהן רכשו מתנחלים בשטחים כלבי תקיפה אמר הקצין הבכיר: „לא ידוע לנו על כך. בכל מקרה גם צה"ל בוחן לא אחת את האפשרות להסתייע בכלבים ורואה את מסיבות שקל להכין אותן".

בחירות 88'

משרד הפנים כבר איחד הבחירות

אשר שילוני

למרות שטרם הוחלט סופית אם להפריד את הבחירות לרשויות המקומיות מהבחירות לכנסת הי"ב, עושה המפקח על הבחירות במשרד הפנים את ההכנות הדרושות כאילו שתי מערכות הבחירות תתקיימנה בעת ובעונה אחת — בנובמבר.

מספר בעלי זכות ההצבעה לכנסת הי"ב כ־2.876 מיליון ואילו בעלי זכות ההצבעה לרשויות המקומיות כ־3.588 מיליון.

רבקה גולדשטיין, עוזרת המפקח על הבחירות במשרד הפנים, אמרה לכתבנו שההפרש במספר בעלי זכות ההצבעה נובע מכך שלכנסת יוכלו להצביע רק בעלי אזרחות ישראלית, ואילו לרשויות המקומיות יכולים להצביע כל המתגוררים בהן.

„מיסמך אבו שריף" יוקרא בכנסת

הנוסח המלא של הצעת השלום של באסם אבו שריף, דוברו ועוזרו של יאסר ערפאת, יוקרא בשבוע הבא מעל דוכן הכנסת. את הצעת השלום יקרא ח"כ מוחמד מיערי במסגרת הצעת אי אמון בממשלה שהגישה סיעת הרשימה המתקדמת לשלום, בשל התעלמותה של הממשלה מדבריו של באסם אבו שריף.

גם הדרוזים נעלמו מהשביעיות

עתיים

סאלח טריף, ראש המועצה המקומית ג'וליס ומועמד מפלגת העבודה בבחירות לכנסת הי"ב יצא אתמול בגילוי דעת בעקבות הבחירות שנערכו בתנועת החרות.

בגילוי הדעת שפירסם, כותב סאלח בין היתר: „תנועת החרות גילתה את פרצופה האמיתי ביחסה למיעוטים ובעיקר לדרוזים לאחר שלא בחרה באף לא נציג דרוזי אחד לכנסת הי"ב, זאת למרות שבבחירות אלה התמודדו נציגים דרוזים בולטים כמו ראשי מועצות וקציני צה"ל בכירים. לו רצו ראשי הליכוד את טובת העדה באמת היו חייבים לשריין מקום לנציג דרוזי במיוחד בתקופה גורלית זו בה אנו נמצאים, היא קריטית לא פחות לגבי הדרוזים, מעמדם, פיתוח ישוביהם ויישום השיוויון המיוחל".

פרס: לעבודה „יצוג מקיף"

עזרא אבירן

רשימת המועמדים לכנסת הי"ב של מפלגת העבודה היא הרבה יותר מקיפה וייצוגית מאשר רשימת הליכוד — אמר אמש מ"מ רה"מ ו... שמעון פרס בכנס הערכות ראשון של מפלגתו לקראת הבחירות לכנסת ה־12, שנערך בפארק של המועצה האזורית שער הנגב. „כוכב" הכנס היה עמי..., ראש המועצה המקומית שדרות, שנבחר במקום ריאלי לרשימת המפ... לכנסת הבאה.

בפני כמה מאות צירי מרכז המפלגה וראשי רשויות מקומיות בדרום, מזכירי מועצות פועלים ומועמדים לכנסת הבאה, אמר שמעון פרס, כי ברשימת מפלגתו יצוג וחידוש פני הרשימה: שני דתיים, נשים, צעירים, 11 מועמדים מתחת לגיל 41 ו־17 מתם הם פנים חדשות. יחד עם זאת מיהר ואמר, כי העיקר אינו הרשימה אלא התכנים והמסר שיש לעבודה לעומת זה החסר לליכוד.

הוא מיחס חשיבות גדולה לבחירות לכנסת הבאה שיקבעו איזו מדינה תהיה לנו עם סיכוי לשלום או מדינה של כל דאלים גבר.

לעמרם אדרי
ברכות מקרב לב ואיחולים לבביים
להיבחרך למועמד הסניף המקומי
לראשות המועצה המקומית שלומי
אור־לי

הקרן למען בטחון ישראל
פינה חמה ללב"י
השבוע
☆ חישוב התורים: תושבי מושב כפר שמואל – מושב עובדים של העובד הציוני להתיישבות שיתופית בע"מ 775 ש"ח
☆ התרומה המרגשת: במלאת 40 שנה לפציעתו במלחמת השחרור של מר אליעזר שטרן, מרחובות, תרם 100 ש"ח
☆ התרומה הצעירה: פיתה ד"נ והמתנכת רונית פלג מבוה"ס „בן גוריון" שבחיפה הרימו תרומה בסך 70 ש"ח
היום יותר מתמיד – תן לבך ללב"י
קרן לב"י: רח' ד"ר (ארניא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

עורכת: עדה סער עריכה: שולה ב׳ילוריא עיצוב גראפי: רחל דביר

כמו בניין קלפים

רונית מורגנשטרן

התחושה הייתה, שהשבוע זה השיא. לאחר חודשים, שבהם אנו מתקשים לקבל טיפול סביר, אם בכלל, בבתי־החולים — השבוע במשך יומיים אפילו להגיע עם אמבולנס אי־אפשר היה, בגלל שביתת עובדי מגן דוד אדום.

השבוע שקדם לו נסתיים דווקא בנימה אופטימית: ועדת השרים, שאמורה הייתה לגבש פתרון „מיידי" למשבר במערכת הבריאות, הצליחה סוף־סוף, לאחר חודש של דיונים מתפתלים, לקבוע יחד עם ראשי ההסתדרות וקופת־חולים מסגרת מוסכמת על כל חברי הוועדה לתוכנית לקיצור תורים. נקבע, כי 15 אלף ניתוחים אלקטיביים (לא דחופים), 7500 פעולות חודרניות (צינתורים, ניתוחים כירורגיים קטנים) ו־45 אלף פעולות ייעוציות יבוצעו לאחר שעות העבודה הרגילות ואף בימי שישי, בתגמול מיוחד לרופאים ולעובדים האחרים, תמורת עבודה בפועל. הוסכם, שמי שיפעיל את המבצע יהיה גוף מיוחד, שיקבעו ראשי האוצר וההסתדרות, כדי למנוע יחסי עובד־מעביד, וכדי שהדבר לא ייחשב הסכם־שכר.

שרת הבריאות השמיעה צהלות־שמחה, משרד האוצר נפנף — יש הצדקה לחיוכו של נסים. ראש־הממשלה נשם לרווחה: סוף־סוף יוכל להתפנות לשביעיות הסוריות בחרות, ומנכ"ל קופת־חולים התמוגג לעיני התקשורת — „יש קרן תקווה", אמר.

הרופאים

אבל, ביום ראשון הסתבר, שדווקא מושאיה של התוכנית — אלה שעבורם גיבשה הוועדה את התוכנית — אינם כה מרוצים ממנה. רופאי המדינה מיהרו לכנות אותה „ישראבלוף" ו„פתרון פיקטיבי". רופאי בתי־החולים של קופת־חולים כינוה „תכנית סתומה, שרב הנסתר בה על הגלוי". ההסתדרות הרפואית אמרה, ש„ייתכן שהצעת הוועדה היא פשרה פוליטית". בקיצור, הרופאים לא גילו התלהבות, בלשון המעטה, מהחצעה שגובשה עבורם: ביקשו אותה בכתב ודרשו הבהרות בעל־פה, בעיקר לגבי תעריפים, היקף המבצע מבחינת עלות ומספר הרופאים שישותפו בו.

ההבהרות שבעל־פה שקיבלו הרופאים, לא סיפקו אותם, ובדיעבד הסתבר שבצדק: אתמול

נתבשרנו על קרע מחודש בין משרד האוצר ומשרד הבריאות, שמתקשים למלא בתוכן מוסכם את המסגרת המוסכמת. חילוקי הדעות הם בדיוק באותן נקודות קריטיות של תעריפים והעלות הכוללת של המבצע, הקשורים מטבע הדברים זה בזה.

מבחינת הרופאים, דבר לא נשתנה גם לאחר תוכנית ועדת השרים. הם המשיכו השבוע בעיצומים ופעמיים אף השביתו כליל את בתי־החולים במרכז — ביום שני, ובצפון — ביום רביעי. יש לציין, שההתמרמרות בקרב הרופאים גדלה גם בעקבות התבטאויות ראשי המדינה, ובעיקר לאחר האשמתו הישירה של שר האוצר את הרופאים בגרימת נזק חמור לחולים. בקרבם נשמעים קולות להחריף את העיצומים, עד כדי נטישת בתי־החולים.

עם פרסום הצעת ועדת השרים בכלי התקשורת, וכמו בניין קלפים, או אם תרצו, בשיטת הדומינו, החל מגזר אחר מגזר להפיל עצמו אל תוך בור סכסוכי העבודה של מערכת הבריאות. זה התחיל ברופאים, המשיך באחיות, עבר דרך עובדי מנהל ומשק, עובדי המעבדות, הרוקחים וכלה ברופאי המרפאות הקהילתיות, שותפים גם הם להסכם דומה. אחד־אחד הם השמיעו קול: „בלעדינו לא ניתן לבצע תכנית קיצור תורים".

האחיות

ביום ראשון, כפי שהודיעו מראש, יצאו 3000 אחיות בתי־החולים לחופשת־עיצומים מאורגנת. במקור הן מחו על אי־יישום הסכם התקינה עימן, שנגרר כבר שנתיים. לאחר ששר האוצר הודיע בתקשורת כי הושגה עימן התקדמות, הסיטו האחיות את מוקד הסכסוך לכיוון שהתריעו עליו גם לפני כן — שלא יקבלו את תוכנית ועדת השרים, משום שלא תיאמו ולא התייעצו איתן מראש לפני קבלת התכנית. וכך, יצאו ביום ראשון רבע מכלל אחיות בתי־החולים לחופשה בת שבועיים. כן יצאו במהלך יולי־אוגוסט 12 אלף אחים ואחיות, במחזורים של 3000 מדי שבועיים. התוצאה בבתי־החולים — רבע מהכוח

הסיעודי איננו ואין מי שיחליף אותו, כי עדיין אין די תקנים למשמרת הראשונה, כטענת האחיות. מחלקות שלמות נסגרו, צומצמו, חולים נשלחו למחלקות אחרות, שהצפיפות בהן גברה ומיטות רבות יותר החלו להיראות במסדרונות. כאמור, זו תמונת המצב הצפויה עד סוף אוגוסט מבחינת האחיות.

אם לא היה לנו די בכך, הרי שגם הרוקחים בבתי־החולים שבתו השבוע, למשך יממה, במחאה על שלא שותפו במהלך קבלת ההחלטות בתוכנית לקיצור תורים. הרוקחים במרפאות קופת־חולים נוקטים בעיצומים זה למעלה משבוע, במחאה על סחבת במו"מ על שיפור שכרם. בין היתר, הם לא מקפידים על גביית תשלום עבור תרופות ומאיימים בשביתות אזוריות החל מהשבוע הבא.

המיקרוביולוגים ועובדי המעבדות

אלה משבשים החל מיום רביעי את העבודה במרפאות קופת־חולים במחוז תל־אביב, גוש־דן ובמרפאות העמק הם אינם מבצעים בדיקות־דם לסוגיהן ושתן. הם דורשים מהנהלת קופת־חולים לקבל שכר־עידוד כעמיתיהם בבתי־החולים; ואילו עמיתיהם בבתי־החולים מאיימים בהשבתות, בגלל אי־שיתופם בתכנית לקיצור תורים. הם מזהירים, כי בשבוע הבא, אם לא תהיה התקדמות בעניינם, גם במרפאות וגם בבתי־החולים, הם יחריפו את צעדיהם, עד השבתה כללית של כל המעבדות.

עובדי מנהל ומשק בבתי־החולים הממשלתיים לא שיבשו השבוע את עבודתם, אבל הם מאיימים לשבש, אם עניינם לא יטופל ברמה של ועדת השרים, כפי שהדבר נעשה לגבי הרופאים. גם הם מוחים על אי־שיתופם בקבלת ההחלטות, לגבי תוכנית קיצור התורים.

גם רופאי המרפאות הקהילתיות התעוררו בשבוע האחרון. הם דורשים פתרון מקביל של משמרת שנייה ותגמול מיוחד, כמו שיושג עבור רופאי בתי־החולים. הם מחכים לתשובה מוועדת

השרים עד תחילת השבוע הבא. לאחר מכן יפתחו בהשבתות איזוריות של מרפאות, ואף בהשבתה ארצית.

אבל, אין ספק, שהשביתה של השבוע, בתוך מערכת הבריאות, הייתה של עובדי מגן דוד אדום. במשך 29 שעות לא יכלו אזרחי ישראל לקבל עזרה ראשונה בתחנות מד"א; אי־אפשר היה להיעזר באמבולנסים של מד"א, כדי להעביר פצועים, חולים ויולדות, והגרוע מכל — לא ניתן היה להשתמש בסיוע החירום של ניידות לטיפול נמרץ של מד"א, במקרים של התקפי־לב ופציעות חמורות.

לפחות במקרה אחד, במגדל העמק, נפטר אדם כבן 60, שלקה בהתקף־לב, לאחר שלא הייתה ניידת טיפול נמרץ להחייאתו, כשל השביתה. ממד"א נמסר, שגם נט"ן לא היה עוזר במקרה הנ"ל. כל הנט"נים של מד"א הובאו לחניון שמול מרכז מד"א בתל־אביב ועמדו שם עם נהגיהן, במחאה על שמשכורת יוני לא שולמה ל־900 עובדי מד"א.

700 אלף ש"ח היו נחוצים, כדי להפסיק את השביתה. האוצר סירב להזרימם, עד שלא תתחייב מד"א לתוכנית־הבראה מקיפה. יומיים של חרדות, וכן התבטאות הנשיא, שאנחנו חברה אכזרית ובוגרת ברעיון הציוני, ותאונת־דרכים קשה בכביש ירושלים — תל־אביב, שיכנעו את האוצר להזרים את הסכום הנחוץ לתשלום משכורות נטו לעובדים. זאת, בנוסף לחצי מיליון ש"ח, שמשרד הבריאות העביר למד"א כבר יום קודם. מד"א הסכימה לתוכנית־הבראה, בהתחשב בהמלצות הבודק, ניסים ברוך, שהוגשו כבר לפני שנה. הצדדים הסכימו לגבש פתרון לטווח ארוך תוך שבועיים, כדי שבחודש הבא, במועד תשלום המשכורת, לא יגלו העובדים שאין משכורת.

השאלה הגדולה, המטרידה היום את תושבי ישראל היא, מה יסתיים קודם: האינתיפאדה או משבר הבריאות. כפי שנודע אתמול, המצב בוועדת השרים נסוג „כמה חודשים אחורה", על־פי גירסת מנכ"ל משרד הבריאות. הבחירות הולכות וקרבות, והסיכויים שראשי המדינה יתפנו לטפל במשבר הבריאות הולכים ומתמעטים. שלוש הצעות אי־אמון הוגשו השבוע על רקע הסחבת שבטיפול הממשלה במשבר, אף לא אחת מהן עברה. אין מגזר במערכת הבריאות, שאינו משבש את עבודתו, או שאינו מאיים בשיבושים. רופא בבית־חולים מרכזי בארץ הראה לי רשימה ארוכה מאוד של ממתינים לניתוחים ואמר, שכל במה שבועות חלק מהשמות מתחלף, שמות חודשים נוספים, ושמות אחרים נמחקים — חלק מאלה אפשר למצוא במודעות־האבל... ☐

קיסר מאשים את גביש בדיווח לקוי להסתדרות בעת שכיהן כמנכ"ל כור

ניתנו הנחיות להחליף כל האחראים למה שאירע בדרגי הניהול השונים ב„כור"

כתבת „על המשמר"

מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר מתח אתמול ביקורת קשה על שיטות הניהול של ישעיהו גביש בעת שכיהן כמנכ"ל כור.

קיסר שדיבר היום (יום ה') בפורום מצומצם של הסגל האקדמי הבכיר באוניברסיטת בן־גוריון בבאר־שבע, הבהיר, כי ישעיהו גביש קיבל גיבוי מהאגפים הנוגעים בדבר בוועד הפועל, לרבות לתוכנית ההבראה לקונצרן שהביא הוא עצמו בפני הוועדה המנהלת של חברת העובדים לפני כחצי שנה. „איש מהדרג הפוליטי־מינהלי בהסתדרות לא עמד בדרכו של גביש לבצע את תוכנית ההבראה המוצעת" — הטעים מר קיסר.

„יתר על כן, אמר מזכ"ל ההסתדרות, פסיקות מסויימות ביחסי עבודה ושכר שנפסקו בזמנו ע"י האגף לאיגוד מקצועי לגבי מפעלים וקבוצות עובדים ב„כור" היו ליברליות מאוד ומתחשבות מאוד כלפי הנהלת „כור", זאת בהתחשב במצב הכלכלי האובייקטיבי בכלל ובמפעל „כור" בפרט. היו אפילו מקרים שבהם פסק יו"ר האגף לאיגוד מקצועי לדחות ביצועם של הסכמים חתומים, לגבי עובדים אקדמאים ומהנדסים למשל, שעד היום מתדיינים בערכאות כדי לקיימם — והכל נעשה כדי להקל על הנהלת „כור" לשעבר ולהתחשב בקשיים של מפעלים במצוקה במגמה לשמור על כושר השרדותם והבטחת המשך התעסוקה לרבבות עובדייהם" — אמר מזכ"ל ההסתדרות.

המנהלים יוחלפו

„עם זאת, ציין קיסר בתרעומת, הדיווח והאינפורמציה שחייב היה ישעיהו גביש, כמנכ"ל „כור", להעביר באורח סדיר ואמין למוסדות המרכזיים של חברת העובדים, ולמזכ"ל ההסתדרות בכלל זה, לקו בחסר ולא עמדו במיבחן המינהל התקין. מערכת הבקרה של הקונצרן לא התריעה בזמן ובמועד על תחזיות מסוכנות והפסדים צפויים. ומכאן: מאזן „כור" לשנת 87 מדבר בעד עצמו וכאלה עדים על הטיב וצורת הניהול של ישעיהו גביש" — אמר קיסר.

מזכ"ל ההסתדרות הודיע, כי כבר נעשו צעדים אפקטיביים לשינוי המצב ב„כור" והעלאת הקונצרן על דרך המלך. בין היתר, ניתנו הנחיות חד משמעיות להחליף את כל האחראים בדרגי הניהול ובודרגים אחרים למה שקרה. כן הוטל על פרופ' חיים בן שחר מאוניברסיטת תל־אביב, יחד עם אנשי מקצוע לבחון מחדש את המגמות ודרכי הניהול של חברת העובדים וקונצרן „כור" בכלל זה. הוקמה במטה חברת העובדים יחידה בקרה מקצועית למעקב שוטף ועידכון מודייק. מזכ"ל ההסתדרות הודיע עם פרישתו של ד"ר שמעון רביד מתפקיד מנהל פעולות חברת העובדים תזורז כניסתו של האלוף (מיל.) משה נתיב לתפקיד מנהל פעולות חברת העובדים.

ועכשיו צריך רק להמתין

מתנדבת מארה"ב נוטעת עץ בהרי ירושלים, ביער קק"ל שהוצת בשבוע שעבר. כ־1000 מתנדבים הגיעו מארה"ב ומקסיקו במסגרת „תוכנית ישראל" שאירגנה ההסתדרות הציונית, והם יעסקו בעבודות במחנות צה"ל, בנטיעות ועוד (תצלום: מ. דקל)

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 7.7.88

	יחידה	בנקנוטים קנייה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קנייה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1			1.7039	1.7252	1.7154
דולר אמריקני	1	1.57	1.65	1.6090	1.6290	1.6200
מרק גרמני	1	0.87	0.91	0.8850	0.8961	0.8917
לירה שטרלינג	1	2.72	2.85	2.7698	2.8044	2.7829
פרנק צרפתי	1	0.25	0.27	0.2635	0.2668	0.2649
ין יפאני	100	1.20	1.25	1.2191	1.2343	1.2289
גילדן הולנדי	1	0.77	0.81	0.7863	0.7961	0.7917
פרנק שווייצרי	1	1.05	1.10	1.0680	1.0813	1.0736
כתר שוודי	1	0.25	0.26	0.2568	0.2600	0.2585
כתר נורווגי	1	0.24	0.25	0.2430	0.2460	0.2445
כתר דני	1	0.23	0.24	0.2334	0.2364	0.2348
מרק פיני	1	0.36	0.38	0.3714	0.3760	0.3738
דולר קנדי	1	1.31	1.38	1.3363	1.3530	1.3442
דולר אוסטרלי	1	1.25	1.34	1.2926	1.3087	1.3009
ראנד דר' אפריקני	1	0.41	0.57	0.6885	0.6970	0.6930
פרנק בלגי	10	0.41	0.44	0.4229	0.4281	0.4258
שילינג אוסטרי	10	1.24	1.30	1.2593	1.2750	1.2676
לירה איטלקית	1,000	1.17	1.24	1.1943	1.2093	1.2022

לבנון פנתה לאו"ם ומבקשת לברר

האם הקימה ישראל התנחלות של עולי אתיופיה במורדות החרמון

סוכנויות

ביירות. — לבנון ביקשה מהאו"ם לסייע לה לבדוק ידיעות עליפיהן פתחה ישראל בתכנית ליישב יהודים יוצאי אתיופיה ב־18 חוות ליד העיירה שבעאש, ב רצועת הביטחון — מסר אתמול מקור מוסמך במשרד החוץ של לבנון.

דרישה זו הועלתה ביום שלישי בפגישה בין סגן מזכיר האו"ם מרק גולדינג, המבקר בביירות, לבין מנהל המחלקה המדינית של משרד החוץ בלבנון, סאלח סטייטיה.

משרד החוץ הלבנוני מתבסס על טענות, של תושבים מאזור שבעא שעדיין לא אושר. חוות אלה נמצאו ברצועה של 100 קמ"ר רבוע על המדרונות המערביים של החרמון. גולדינג אמר, כי האו"ם יטיל על מטה משקיפי האו"ם לבדוק את הטענה.

גורמי בטחון בישראל מכחישים ידיעה זו מכל וכל.

היו"ר הנבחר של הסתדרות הסטודנטים באוני' העברית לא יורשה לכהן בתפקידו

טובית בסקינר

שלשום נבחר נדב ליטונסקי לתפקיד יו"ר הסתדרות הסטודנטים באוניברסיטה העברית. ליטונסקי, המזוהה עם „צומת" של רפאל איתן עמד בראש מערכת הבחירות של תא גלעד, שעיקר חבריו תומכי הליכוד, והתחיה.

אתמול התבשר ליטונסקי כי בחירתו אינה תקפה. ועדת הביקורת של הסתדרות הסטודנטים החליטה לפסול את תוקות הגוף הבוחר, מאחר שישיבתו נוהלה לדעתה, שלא לפי התקנון.

מאחורי ההחלטה עומד יו"ר ועדת הביקורת, יורי פינס, הנמנה עם מנהיגי סיעת קמפוס השמאלית.

ליטונסקי הגיב בכעס: „זו שערורית. אני חושב שאין לנו ברירה, אלא לפנות לבית משפט כדי שזה יקבע, כי ועדת הביקורת חרגה מסמכותה. מי שיפגעו מכך הם הסטודנטים

כיוון שמדובר בהליכים משפטיים הנמשכים זמן רב. בינתיים עלול לשרור מצב של אנרכייה".

נמשכים החיפושים אחר הילד חיים אלון

יואב אביב

משטרת חדרה ממשיכה בחיפושיה אחר הילד חיים אלון בן ה־10 שנעדר מאז שבת מהמוסד למפגרים „נטוע" שליד חדרה.

מפקד משטרת חדרה, סגן ניצב עמיקם הרפז, שהוא גם מפקד מטה החיפושים, אמר אתמול, כי אם עד יום ראשון לא יעלו החיפושים דבר, תתחיל המשטרה להפעיל כלבים המאומנים בחיפוש אחר גופות.

בחיפושים אתמול נטלו חלק מאות מתנדבים והם הסתייעו במסוק שסרק מהאוויר.

תושב עזה שנסע לאשקלון ביוני — נעדר מאז

זהבה מזוז

נאייף מחמוד אלדבת, תושב שכונת סג'עיה בעזה, נשוי ואב לילדים, נעדר מאז 21 ביוני 1988, בעת ששהה באשקלון.

לדברי בני משפחתו נסע מחמוד לבירור אצל פקיד מס ההכנסה באשקלון. משלא שב הביתה חששו בני משפחתו לגורלו ונסעו לחפשו באשקלון.

באשקלון איתרו את מכוניתו בקרבת בית החולים ברזילי. חיפושיהם בבית החולים לא העלו דבר, והתברר להם, כי בן משפחתם לא אושפז בבית החולים. המשפחה ביקשה להודיע על היעדרות בתחנת אשקלון, ומשם שלחו אותם לתחנת המשטרה בעזה. לדברי המשפחה דחו אותם גם בעזה, ושלחו אותם בחזרה לאשקלון, למרות שניתן להגיש את ההודעה בכל תחנת משטרה שהיא.

עד כה לא ברור אם באחת מתחנות המשטרה אליהן פנתה המשפחה נרשמה הודעת ההיעדרות. חבר־הכנסת דדי צוקר אליו הובא המידע סבר, כי יתכן שמחמוד אלדבת עצור במקום כלשהו. הוא פנה למשרד הביטחון, אך עד כה לא התקבלה תשובה משום גורם מוסמך על הנעדר.

המשכים

ללא ייצוג לנשים

(המשך מעמוד ראשון)

הנשים ב„חירות" אשר קיוו להגדיל את ייצוגן בכנסת ה־12 בעוד נציגה (בכנסת ה־11 היתה להן אחת) נכשלו.

לימור לבנת נכשלה

הן אפילו לא הצליחו לשמור את ייצוגן הזעום, לאחר שלימור לבנת לא הצליחה לעבור בשביעיות והוצבה במקום ה־45־46 ברשימת הליכוד, ואילו ח"כ מרים תעסה גלזר לא קיבלה תמיכה מספקת לכהונה נוספת בכנסת. כתבתנו מציינת כי התביעה של חברים רבים ב„חירות" לקיצוץ הייצור הליבראלי אינה מקובלת על ראש־הממשלה שמיר. הוא אמר אתמול כי „חירות" מכבדת את הסכמיה עם הליבראלים. יחד עם זה הוסיף שמיר, כי יהיה צורך להידבר עם הליבראלים על חלוקת הנטל של קליטת שני נציגי אומ"ץ ונציג תמ"י במקומות ריאליים ברשימת הליכוד לכנסת ה־12.

השביעייה השלישית

מרכז חירות סיים שלשום לפנות בוקר, את דירוג השביעייה השלישית לאחר יממה של שלושה סיבובי בחירות רווי מתח. את דירוג השביעייה השלישית קרא יו"ר ועדת הבחירות בפני כמה מאות חברי מרכז שנותרו במרכז הספורט בהרצליה. במקום הראשון — מיכה רייסר, שני — רובי ריבלין, שלישי — יואל כהן, רביעי — מיכאל איתן, חמישי — יהושע מצא, ששי — גדעון גדות, ושביעי — דב שילנסקי. ח"כ עוזי לנדאו שלא המשיך במירוץ השביעיות ידורג במקום ה־37 ברשימת הליכוד. יחד אתו ייכנסו עוד כמה מועמדים שנבחרו בפאנל: צחי הנגבי, שאול עמור ויהושע שגיא. ח"כ חיים קופמן לא הצליח לעבור בשביעיות ונדחק למקום ה־44 ברשימת הליכוד. גם ח"כ מרים תעסה גלזר לא עברה. כתבתנו מציינת, כי ברשימת „חירות" שנבחרה לכנסת ה־12 אין גם נציג למיעוטים. עד למקום ה־41 ישנם שש פנים חדשות. ברשימה החדשה הזקן הייצוג של בני עדות המזרח, הוא אינו מגיע ברשימה החדשה ל־20 אחוזים. יש לציין כי למעלה מ־60 אחוז מחברי מרכז „חירות" הם בני עדות המזרח.

250 מתושבי בית־סחור

(המשך מעמוד ראשון)

הכפר והחזירים תעודות הזהות מ־50 תושבים שלא שילמו מיסים.

לתושבים נאמר כי התעודות לא יוחזרו להם עד שישלמו את כל חובותיהם. במחאה התארגנה הפגנה גדולה של סוחרים שהתכנסו מול בניין העירייה ובאופן הפגנתי החזירו 250 מהתושבים את תעודות הזהות שלהם. כוח של צה"ל פיזר אותם.

מחאה ללא תקדים

גורם צבאי ישראלי אמר אתמול כי זו הפעם הראשונה שמספר גדול כזה של תושבים מחזיר את תעודות הזהות שלו באופן הפגנתי. כראש התושבים שהגיעו לבניין העירייה להחזיר את התעודות, צעד מוכתר בית־סחור עבדוללה מוסטפה. כתבנו מציין כי בכרוז האחרון מס' 21 נקראו התושבים שלא לשלם מיסים.

בי"ח במימון סעודי

בהתפתחות אחרת נמסר כי סעודיה תקים בית־חולים חדש ברצועת־עזה בהשקעה של 25 מליון דולר. מתאם הפעולות בשטחים אישר את התוכנית אותה יזם השגריר המצרי בת"א בסיוני.

משפטו של תנא סניורה, עורך „אל־פג'ר", נפתח אתמול בירושלים. סניורה מואשם בהפרת הוראות הצנזורה כאשר פירסם ראיון עם יאסר ערפאת. סניורה ששמו הוזכר כחבר המשלחת המשותפת הירדנית־פלשתינאית לוועידה הבינלאומית, מצדד במרי אזרחי בשטחים.

שוחררו עצורים מ„קציעות"

צה"ל שחרר אתמול ממעצר 92 מתושבי רצועת עזה, שנכלאו במיתקן הכליאה „קציעות" בנגב, במהלך החודשים האחרונים. שחרורם של העצירים נעשה כמחווה לקראת חג הקורבן הקרב.

53 משוחררים הם עצירים בטחוניים ו־39 עצירים מינהליים. ההחלטה על השחרור המוקדם של עצירים הבטחוניים והמינהליים נומקה כרצון של המינהל האזרחי ברצועת עזה ושל מפקדי כוחות צה"ל באזור, להביא לרגיעה במתח אצל משפחות העצורים בעצם שחרורם וכן כמחווה לקראת חג הקורבן, הוא עיד אל־אידחה, החל בסוף חודש זה. במינהל האזרחי ובצה"ל סבורים, שמחווה זו של רצון טוב לקראת החג, תביא לרגיעה

נוספת ברצועת עזה ולהשבת מהלך החיים התקין באזור.

העתון „אל־מוחרר" מסר כי בתחילת חודש יוני עלה בידי ישראל לתפוס סכום של 30 מיליוני דולר שהיה מיועד כסיוע למבצעי ההתקוממות בשטחים.

בוטלה עתירה לבג"צ

ערנן דהאר (37), מהעיירה אל־בירה, ביטל את העתירה שהגיש לבג"צ נגד צו הגירוש שהוציא נגדו אלוף פיקוד המרכז. דהאר, שלטונות הבטחון טוענים, כי היה פעיל בכיר במפלגה הקומוניסטית ואירגן שביתות והפגנות באזור רמאללה, ביטל את העתירה לאחר שלושה שופטי בג"צ נשיא בית המשפט העליון השופט מאיר שמגר, המישנה לנשיא מנחם אילון והשופט חנוך אריאל, סרבו להיעתר לבקשתו שיותר לפרקליטו לראות את החומר החסוי שהגישו גורמי בטחון בעניינו לשופטים. השופטים כאמור החליטו, שדהאר ופרקליטו עו"ד מרוואן טהא לא יוכלו לראות את החומר. הוא התייעץ עם פרקליטו ולאחר שהודיע שהוא מוותר על העתירה ביקש לשאת נאום קצר בבית המשפט. בדבריו ביקר דהאר בחריפות את מערכת המשפט הישראלית והסביר, כי גירושו מהשטחים יביא רק נזק לשלטונות הכיבוש שהחליטו על כך. גרושו צפוי בקרוב.

עתירה נוספת תידון

בעניין עותר אחר, אחמד סלימאן, מהכפר תודמוס איה, ימשיך לדון היום שופט בית המשפט העליון אליעזר גולדברג. זאת, לאחר שפרקליטתו של סלימאן עו"ד לאה צמל ביקשה משלושת השופטים לראות את החומר בעניינו. צמל ביקשה ששופט אחר של בית המשפט העליון ולא שלושת חברי ההרכב יחליטו בבקשה זו. לאחר שלושת השופטים יצאו להתייעצות הם הודו, כי היום יבחן את החומר החסוי השופט גולדברג ויחליט אם ניתן להראות לצמל ולסלימאן את החומר החסוי.

צו הגירוש הוצא נגד סלימאן מאחר שלטענת גורמי בטחון היה פעיל בחזית הדמוקרטית של נאיף חוואתמה במיוחד בהתססת סטודנטים מאוניברסיטת בית לחם.

עשרות דונמים עלו באש בשמורת המשושים בגולן

יהודה צור

עשרות דונמים של צמחיה וחורש טבעי עלו באש אתמול בשמורת הטבע של בריכת המשושים בדרום רמת־הגולן.

האש פרצה סמוך לשעה 5 אחה"צ והתפשטה במהירות. למקום הגיעו מיד ארבע כבאיות, ובסיוע עשרות מתנדבים, אנשי שמורת הטבע וקרן הקיימת וחיל בעבודות הכיבוי. גם תלמידים רבים מישובי הגולן, המצאים עתה בחופשה, הגיעו למקום, והחלו לסייע בכיבוי השריפה הגדולה.

הסיבות לשריפה טרם נודעו. ראשי הישובים בגולן מסרו אתמול שזו שריפה נוספת מרבות שירע הגולן בשלושת החודשים האחרונים, אשר כילו עד כה למעלה מ־40 אלף דונם באזור, כולל אלפי דונמים של שמורות טבע, ובעיקר אדמות מרעה ומטעים. באזור הגולן פועלת מזה כמה חודשים יחידה של מתנדבים אשר בסיוע משמר הגבול מסיירת כדי לנסות למנוע הצתות באזור.

שמחת מנצחים: חיים קורפו

רובי ריבלין

דורית גפן

צילומים: מאיר פרטוש

סופמשחק

אנשי מחנה שרון מחמיצים כלפיו פנים. „המטלית האדומה", דוד לוי, יצא בכבוד מהמרתון. ארנס ספג מכה, למרות המחווה. „חירות" הרוויחה שש פנים חדשות ■ סיכום ה„שביעיות"

בשעה שלוש ושלושים לפנות בוקר יום חמישי הצטופפו בחדר משרדים קטן, הסמוך לבריכה במרכז הספורט בהרצליה השר שרון, וקבוצה קטנה של מקורבים, ביניהם: ח"כ דוד מגן, אריה גנגר, אורי דן, יוסי גנוסר ורעייתו שרון. העייפות ניכרה על פני כולם, אך במיוחד על שרון, שעיניו היו אדומות ולאות. היה זה עבורו יום ארוך ורב־תהפוכות, אשר התחיל בתחושה של ניצחון אישי נכבד, כאשר חלף על פני משה ארנס, וזכה במקום השני בשביעייה הראשונה, לאחר דוד לוי שנבחר למקום הראשון. כן גם כניסת דוד מגן, איש המחנה שלו, למקום השישי בשביעייה הראשונה. אך המשכו של אותו יום הנחיל לשרון ואנשיו אכזבה לא קטנה, לאחר שאיש מאנשיו לא הצליח להיכנס לשביעייה השנייה. כשלון זה אילץ את שרון לעמוד בפני מה שהגדיר מאוחר יותר כ„רגעים קשים ביותר", כאשר היה עליו לבקש משאול עמור לא לרוץ לשביעייה השלישית. עמור, שנבחר טוב בפאנל, שבוע קודם לכן, לא היה צריך לדאוג לשיבוצו במקום ריאלי, גם ללא ה„שביעיות". אך הוא התעקש להציג את מועמדותו לשביעייה השלישית. לדבריו, השקיע מאמצים רבים במערכת הבחירות הזאת, אך יותר מכל היה זה בשבילו עניין של כבוד. עניין של עלבון אישי.

שרון הבין ללבו, אך הוא עשה את השיקול המעשי. יציאת עמור מהמרוץ בשביעייה ה־3 היתה פותחת סיכוי להכניס עוד איש מהמחנה למקום ריאלי ברשימה. בסופו־של־דבר הסכים עמור לקבל עליו את מה שנראה לו גזר־דין קשה מנשוא. אלא שלא חלף זמן רב, והוא שב אל שרון, הפעם יחד עם ח"כ מאיר שטרית, והודיע, כי החליט להתמודד — ויהי מה.

בשעה שלוש ושלושים לפנות בוקר, כאשר ועדת הבחירות בדקה את תוצאות ההתמודדות של סיבוב השביעייה השלישית, נראו שרון, ואנשיו הקרובים, מודאגים. הם חששו, כי כניסתו של עמור תפגע בסיכויי גדעון גרות, אלי לנדאו וישראל כץ אנשי המחנה, שהתמודדו על מקום בתוך השביעייה השלישית. הם גם לא ידעו לבטח, אם מחנה לוי, שאיתו עשו „דיל" על השביעייה השלישית, אכן יקיימו את חלקם בהצבעה.

שעה קלה לאחר מכן, כאשר הגיע אליהם האיש שלהם בוועדת הבחירות, הסתבר לשרון ומקורביו, כי לחששותיהם היה יסוד מוצק. רק גדעון גרות נכנס לשביעייה השלישית. אלי לנדאו וישראל כץ היו בחוץ. גם הכבוד של שאול עמור לא שוקם באותה הזדמנות. הוא לא נכנס לשביעייה, אך לעומת זאת הכשיל אולי את כניסת אחד מחבריו.

במשך יום רביעי הארוך הפליגו מקורביו של שרון, ובראשם אורי דן, לדבר בגודל הישגו האישי של שרון. דן אף נסחף להגדיר את מהלכיו של שרון כ„גאוניים". היו שהרחיקו לכת וטענו, כי בחירת שרון למקום השני מבטיחה לו למעשה את תיק הביטחון בממשלה הבאה, שאותה יקים יצחק שמיר. לטענה־תביעה זו יכול היה להיות אולי תוקף, אלמלא שרון עצמו ביטל במו־פיו את חשיבות סדר קיומם של השרים, רק ימים ספורים לפני הבחירות. הוא אף התנדב להציב עצמו במקום ה־22, כביטוי „שרוני" לזלזול שהוא מייחס למאבק הנוכחי על דירוג ראשות הרשימה. שרון גם היה זה שיזם את „ההסדר" שלא הסתדר. הוא היה זה שלחץ על שמיר לעשות משהו כדי להרגיע את הרוחות, והודיע, כי איתו לא תהיה שום בעיית שיבוץ. אלא שאז היו לשרון לכל היותר כמה ציפורים על העץ, ועתה יש לו ציפור חשובה ביד — המקום השני בשביעייה. מי שמכיר את שרון יכול להעריך, כי לא רק שלא יתן לה לחמוק מידיו. הוא בוודאי ירצה שתטיל לו גם איזו ביצה — לקידום שאיפותיו האישיות.

אם לחזור ולהסתמך על דברי שרון עצמו ערב הבחירות, כאשר אמר כי המשימה החשובה ביותר בעיניו היא להכניס את אנשיו לכנסת — הרי שלא הצליח לעמוד בה. לנדאו וכץ בחוץ. שאול עמור במקום ה־40, ועם פנים חמוצות כשגם אנשי מחנה שרון מחמיצים כלפיו פנים.

שמר על מעמדו

דווקא דוד לוי, „המטלית האדומה" מול עיניהם של אנשי מחנה שמיר־ארנס הצליח בסופו של דבר לצאת בכבוד ממרתון השביעיות. ראשית, יצא ראשון, למרות ההחרמה של רוב־רובו של מחנה ארנס, אם כי בסיועו של מחנה שרון. לוי יכול היה לומר אחרי הסיבוב הראשון, כי אף שהיתה נגדו התמודדות, גם אם בלתי רשמית, הוא שמר על מעמדו.

את הכשלון בהכנסת בן־אלישר בשביעייה הראשונה הצליח לוי לתקן בשביעייה השנייה, שבה הכניס את בן־אלישר וגם את יעקב שמאי ועובדיה עלי. אם כי בגלל „דיל", שיזמו ישראל כץ, מצד שרון — ומיכאל קליינר מצד לוי, ואשר בו לא שותף עובדיה עלי, התיישב זה „על הגדר", והודיע כי עליו לשקול את צעדיו הבאים (ראה משבצת).

גם בשביעייה השלישית הצליח לוי להכניס שלושה מאנשיו: מיכאל רייסר רובי ריבלין ויהושע מצא. בסך־הכל יש עתה למחנה לוי בארבעים המקומות הראשונים ברשימת הליכוד לכנסת הבאה — שבעה אנשים. אם לליכוד תהיה הצלחה גדולה מאוד בבחירות הכלליות באחד בנובמבר, הרי כל ח"כ נוסף של „חרות" עד המקום ה־44 מזוהה עם מחנה לוי (יהושע שגיא, מיכאל קליינר וחיים קופמן). אך זהו חישוב אופטימי מרי, הן מבחינת הליכוד, והן מבחינת מחנה לוי.

מחנה שמיר־ארנס ספג בסיבוב הראשון פגיעה יוקרתית קשה. הסתבר, כי ראש־הממשלה אינו יכול להשפיע על המרכז לקבל הסדר, שהשיג עם שלושת ראשי המחנות. הן במחנה לוי והן במחנה שרון טענו כבר בראשיתו של היום הארוך של הבחירות, כי טיפולו של שמיר בהסדר, וכן הודעתו עליו לא עוררו רושם, כי הוא מתכוון לכך ברצינות.

המכה הקשה ביותר היתה דחיקתו של משה ארנס למקום השלישי. ארנס יצא מהסיבוב הראשון כמו אותו יהודי מהאנקדוטה הידועה: הוא נאלץ בעל כורחו לאכול מן הדג המסריח (הוויתור על ההתמודדות המוצהרת מול לוי), וגם חטף מכה. זאת הג'סטה — וזה שכרה. הוא גם לא יצא צדיק יחיד „בסדום". 626 אנשי מחנה ארנס הציבו את ארנס במקום הראשון, על אף ההסדר של שמיר, לפיו היה צריך להשתבץ במקום השני.

בסיפור הזה, כך מסתבר, אין רעים וטובים. כולם ישחקו את המשחק. ההבדל הוא רק במידת ההצלחה. ואכן, בבוקרו של יום רביעי, בעת ההצבעה של השביעייה הראשונה היה הפתק „הנכון", המצרך המבוקש ביותר על־ידי חברי המרכז. מחנה לוי וכן מחנה שרון חילקו לתומכיהם פתק הנחיה להצבעה נכונה לשביעייה הראשונה. לוי ראשון, שרון שני, מגן שלישי ובן־אלישר רביעי.

שלושת המועמדים האחרונים בשביעייה היו מועמדי קש, שלא היה להם כל סיכוי. מועמדת־קש כזאת היתה למשל מרים תעסה־גלזר, שרבים פקפקו בסיכוייה לעבור אפילו בשביעייה השלישית. והנה, 95 חברי מרכז הציבו אותה בין המקומות החמישי לשביעי בשביעייה הראשונה. נס דומה קרה לאברהם הירשזון, שקיבל בשביעייה הראשונה 100 קולות ונס גדול יותר קרה לדוד מנע, שקיבל 173 קולות. למרות ההמלצות הכתובות ניתנה לחברי המרכז אפשרות לבחור בין כמה אנשי־קש. זאת, הן כדי שלא יוכלו לראות הצבעה אחידה, אך בעיקר כדי שאנשי הקש, לא ייבחרו בטעות.

„הפתק הנכון"

אף כי ההחרמה פעלה בכל המחנות, לא הכל הקפידו עליה. כך, למשל, בפתקים של ה„דיל" לוי־שרון לשביעייה הראשונה לא הופיע השר קצב. אך, למרות זאת, היו בשני המחנות כאלה שהצביעו בעדו. יתכן, כי זוהי אחת הסיבות, שבן אלישר נדחק מן השביעייה הראשונה, שם חסרו לו 28 קולות, כדי להקדים את בני בגין במקום השביעי.

מחנה שמיר־ארנס לא היה צמחוני בעניין הפתקים וההחרמות. בשעות הבוקר המאוחרות בא אלי דהאן מבית־שאן אל דוד לוי, וסיפר לו מה שקרה לו. מישהו הדביק על חולצתו פתקית עם שמו של רוני מילוא. היה זה כאשר עבר ליד מטה מחנה ארנס. מישהו אחר מיהר לשאול אותו אם כבר הצביע?

דהאן השיב שעדיין לא.

הפעיל שאל: אתה יודע איך להצביע? ודהאן ענה: בטח, לפי ההסדר: לוי ראשון, ארנס שני ושרון שלישי. הפעיל קטע את דבריו: „תשכח מזה", ותקע לידו פתק, שבו לא הופיעו לוי, שרון, בן־אלישר ומגן. בפתק היו ארנס, קצב, נתניהו, מילוא ובגין, ושני מועמדי־קש.

לוי, שדיבר על כך עם עיתונאים הביע תדהמה. „בשביל מה היה צריך את כל ההצגות האלה — של ג'סטות אביריות ושל הסדרים — שאל. אך גם המחנה שלו לא היה „נקי כפיים" בקיום ההסדר של שמיר. „חשדהו" — זאת היתה הסיסמה באוויר, ועל פיה נהגו כולם.

עם זאת אין ספק, כי בחשבון הכולל, יכול היה דוד לוי לטפוח לעצמו על השכם. הוא וגם המחנה שלו, בהתחשב ביריבות הבלתי מתפשרת עם מחנה שמיר־ארנס, השיגו הישג מכובד. מי שרצה לראות אותו „על הקרשים" יצטרך לחפש הזדמנות אחרת.

מחנה ארנס־שמיר, שניצב ברוב ההתמודדויות מול מחנה לוי ומחנה שרון, יצא ללא נזקים חמורים. היו לו שני שלאגרים גדולים בשביעייה הראשונה. המדהים מכולם הוא, ללא ספק, בנימין נתניהו, „התגלית" של ארנס, שביצע צניחה חופשית עם חופה רחבה של אהדה כמעט סוריאליסטית, ונחת הישר בתוך העיגול המכוכב של המקום החמישי בשביעייה הראשונה, לא לפני שגרף את כל הקופה בבחירות לפאנל, שם הגיע למקום הראשון. השלאגר השני, עם סגנון קצת שונה, אך עם מנגינה נוסטלגית, הוא בני בגין, שהתברג אף הוא בשביעייה הראשונה.

בסך־הכל הכניס מחנה ארנס־שמיר 11 מאנשיו במסגרת השביעיות, כלומר: יש לו כהן 52.4%. אם מוסיפים גם את שמיר זה אפילו יותר. במסגרת 41 המקומות הריאליים של רשימת הליכוד, שם ל„חרות" יש 26 ח"כים שלה, למחנה שמיר־ארנס יש 14 מקומות. מחנה שמיר ארנס הפסיד בפאנל את מיכאל דקל ובשביעיות את מרים תעסה־גלזר. קודם לכן הפסיד עוד שניים מאנשיו: כהן־אורגד ושטרית שפרשו מרצון. הוא הכניס שלושה חדשים: נתניהו ובגין שכבר הוזכרו וכן צחי הנגבי, כלומר כוחו פחת בח"כ אחד.

מה הרוויחה תנועת החרות? שש פנים חדשות. פן וחצי מהן מעדות המזרח (עמור והנגבי) — בסך הכל יש היום ל„חרות" פחות מ־20% ח"כים בני עדות המזרח. במקום שטרית, כהן אבירוב ותעסה גלזר בכנסת ה־11 וללא קופמן שעף החוצה, ושני שרי אוצר לשעבר (ארידור ויגאל כהן־אורגד), הפקירה חרות למעשה לחלוטין, את הנושא הכלכלי בידי המפלגה הליברלית, או כאלטרנטיבה גרועה יותר — בידי אנשי אומ"ץ (יגאל הורוביץ) אין ברשימתה אף אשה אחת במקום ריאלי. הח"כית היחידה לרפואה (תעסה־גלזר) הוקרבה על מזבח מלחמות הגברים. היא שלחה הביתה את נציג המיעוטים שלה (אמאל נאסר א־דין), בלי לבחור לו נציג אלטרנטיבי. □

אלו שמות

רשימת 41 המועמדים הראשונים של הליכוד * לכנסת ה־12:

1. יצחק שמיר.
2. דוד לוי.
3. יצחק מודעי.
4. אריאל שרון.
5. משה ארנס.
6. יגאל הורוביץ.
7. משה נסים.
8. משה קצב.
9. בנימין נתניהו.
10. אברהם שריר.
11. דוד מגן.
12. אהרון אבו חצירה.
13. בני בגין.
14. דן תיכון.
15. דן מרידור.
16. אליהו בן־אלישר.
17. גדעון פת.
18. יעקב שמאי.
19. רוני מילוא.
20. פנחס גולדשטיין.
21. חיים קורפו.
22. אהוד אולמרט.
23. אוריאל לין.
24. עובדיה לוי.
25. מיכה רייסר.
26. אריאל ויינשטיין.
27. רובי ריבלין.
28. יגאל כהן.
29. זלמן שובל.
30. יהודה פרח.
31. מיכאל איתן.
32. יהושע מצא.
33. יוסי גולדברג.
34. גדעון גרות.
35. דב שילנסקי.
36. פסח גרופר.
37. עוזי לנדאו.
38. צחי הנגבי.
39. שרה דורון.
40. שאול עמור.
41. יהושע שגיא.

* השיבוץ המופיע כאן נעשה על פי ההסכמים של חרות עם המפלגה הליברלית (כל ח"כ שלישי־ליברלי) וכן כלולים בו ההסכמים עם אומ"ץ (המקום ה־6 וה־29).
הסכם נוסף הוא עם אהרון אבו־חצירה (מקום 12).

ולעוזאל החברים

ביום שלישי בלילה הודיע אחד מאנשיו הקרובים של שרון, כי הולכת ומתגבשת הבנה עם מקורב של לוי לגבי השביעייה הראשונה. הרקע היה אי־האמון בהסדר של הרגע האחרון, שהוציא מפיו (בשיחות טלפוניות) ראש־הממשלה שמיר, על שיבוץ השלישייה הפותחת של השביעייה הראשונה על פי הסדר: לוי, ארנס ושרון.

תוך כדי גיבוש ההסכמה להצביע על לוי ראשון ושרון שני, החלה מתפתחת הבנה, כי באותה הזדמנות יש להציב את מגן שלישי ובן־אלישר רביעי — עם עוד שלושה מועמדי־קש.

בבוקר יום רביעי, כאשר החלו פעילי שרון לרחוש מסביב במרכז הספורט בהרצליה הסתבר להם, כי אנשי לוי קיבלו את המסר, ומתכוונים לעמוד בהסכמה. אנשי שרון קבלו פתקים דומים, והלכו להצביע לפיהם. ה„דיל" עבר כ־75%. בן אלישר לא הצליח להיכנס.

„דיל" אחר לגמרי, שנעשה מאחורי גבם של חברים לאותו מחנה, ובשיתוף־פעולה עם אהוד אולמרט ממחנה ארנס, עשו שני „המכיאים והמוציאים" במחנות לוי ושרון. קליינר מכאן, וישראל כץ משם. השניים, שתשוקתם להיכנס לשביעיית השנייה העבירה אותם על דעתם, שאינה דווקא מן המפורסמות, החליטו כי זהו ככל הנראה רגע האמת שלהם, ורגע השקר שלהם כלפי חבריהם: במשך שעה ארוכה התמקחו והתווכחו. קליינר נאלץ לריב בגלוי עם חבריו למחנה, שלא היו מוכנים לבגוד בחבריהם. אבל השאפתנות של שני ה„דילרים" הללו, גברה על כל ההתנגדות. הם היו בטוחים, כי הם מסדרים את כל העולם, או מה שהיה חשוב להם באמת, היה הסידור, שמצאו להערכתם, לעצמם, במקום טוב בשביעייה השנייה. ולעוזאל החברים.

אך מחטפים אינם תמיד מצליחים. קליינר וכץ לא עברו את הבחינה במשחקים מלוכלכים מאחורי גבם של חברים, בבגידות קטנות ומכוערות. אבל לא נורא, הם יוכלו לקבל שיעורים פרטיים אצל אהוד אולמרט. הוא יכול לספר להם איך סידר את עוזי לנדאו ידידו. אבל אולי אין זו חוכמה כליכך גדולה. כמה פוליטיקאים ישרים והגונים, ובעיקר נאיביים כמו לנדאו, כבר אפשר למצוא ב„חרות"?

על הכשלון שלהם הם קיבלו עונש: לא נכנסים לכנסת ה־12. מילא, על זה אף אחד אינו מזיל דמעה. אך מי ששילם על כך היו שניים מאנשי שרון, שלא הצליחו לעבור בשביעייה השנייה: גדעון גרות ושאול עמור.

אליהו בן־אלישר

מיכה רייסר

עובדיה עלי — בין ה„דילים"

ח"כ עובדיה עלי, ראש עיריית עפולה, הוא אחד הבולטים במחנה דוד לוי. שלא כמו אחרים מהעסקנים בעלי הפה הגדול והשכל הקטן, שסובבים את לוי, עלי הוא רמה אחרת. אומרים עליו, כי האיש פשוט, הגון וישר. כאשר החלו דיבורים על „דילים" במחנה לוי הבהיר עלי את עמדתו, כי הוא נגד. לדבריו, הוא למשל הצביע עבור קצב, שלא הופיע בפתק של אנשי לוי־שרון.

לאחר סיבוב ההצבעה הראשון שמע יחד עם כל חברי המחנה, כי בשביעייה השנייה מכניסים את כל מועמדי מחנה לוי לפי הדירוג הבא: ראשון — בן־אלישר, שני — שמאי, שלישי — עלי, רביעי — מצא, חמישי — קליינר, שישי — קופמן ושביעי — שגיא. הרשימה נראתה לו סבירה, אף שקליינר לא היה מוכן לקבל את דחיקתו למקום החמישי, והתפרץ בזעם נגדה.

מספר עובדיה עלי: „כעבור שעה אני שומע ברמקול מישהו קורא רשימה של שמות, שעליהם צריכים אנשי לוי ושרון להצביע: קליינר, בן אלישר, מצא, גדות, עמור, כץ ושמאי. שמי לא הופיע. התחלתי לשאול אנשים, ואלה אמרו לי כי הרשימה הקודמת בטלה, ויש „דיל" בין לוי ושרון. הלכתי לדוד לוי ושאלתי אותו, איך זה עושים „דיל" מאחורי גבי. לוי אמר לי, כי הדבר נעשה שלא על דעתו ובלי ידיעתו. הוא נשבע לי. בינתיים מצאתי את עצמי „יתום". לא ברשימה של לוי־שרון, ולא ברשימה של ארנס, שהיתה כולה של אנשים שלהם". מי שעזרו לו היו חברים במחנה לוי, וגם אנשים במחנה ארנס. הוא מדגיש במיוחד את משה קצב, שאליו פנה לעזרה, וזה אכן התגייס לעשות למענו נפשות בקרב אנשיו, ואנשי ארנס.

סמוך לתום ההצבעה לשביעייה השנייה הלך עובדיה עלי לארנס, וסיפר לו מה שאירע לו. „אמרתי לו", כיו"ר המזכירות, „כי אם לא אכנס לשביעייה השנייה לא אתמודד יותר. זה לא היה איום. אבל הרגשתי צורך שידע". חברים טובים וקצת מזל, ובעיקר כשלון ה„דיל" המפוקפק שנעשה במחטף, סייעו לעובדיה עלי. הוא הצליח להכנס למקום השביעי בשביעייה הראשונה. אבל גם שעות רבות מאוחר יותר לא יכול היה להירגע ממה שעשו לו „חברים": „לא הייתי מאמין. אני עוד מוכרח לברר בדיוק מה קרה".

בעת ההצבעה לסיבוב השלישי נפגש ליד הקלפיות בדוד לוי. זה פנה אליו, ונשבע לו פעם נוספת, כי ידו לא היתה בכל העניין. קצת יותר מאוחר נפגש ליד אזור הקלפיות, בעת שניסה לעזור לחברים שהתמודדו, גם באריק שרון. זה שאל אותו אם הוא אומר לאנשים להצביע לפי הרשימה המוסכמת בין מחנות לוי ושרון. עלי השיב: אני ממליץ לפי שיקול דעתי, ואומר להם להצביע עבור הטובים ביותר. שרון המשיך: צריך לעזור לחברים שלנו. אתה חייב לעזור להם.

עובדיה הוציא מכיסו את הפתק של ה„דיל" על השביעייה השנייה, ששמו לא הופיע בו, ואמר: אתם הוצאתם אותי, ואפילו לא אמרתם לי. איזו זכות מוסרית יש לך לפנות אלי עכשיו? „שרון", כך מספר עלי, „הביט בי ואמר: אתה צודק". הוא לא חזר יותר על בקשתו.

דילרים: אהוד אולמרט וישראל כ"ץ

איפה רשימת הנשים

חברותי הנשים, עכשיו מסתבר שבכנסת ה־12 יהיה לנו הייצוג הנמוך ביותר שהיה אי־פעם. חזרנו לחשכת ימי הביניים. החזירו אותנו למטבח, ורק אנחנו אשמות. אנו, 51 אחוז מהאוכלוסיה — רובנו עובדות מחוץ לבית, רבות מאיתנו עובדות בתפקידים חיוניים לחברה ולמשק של מדינת ישראל.

מי שמע, שבסוף שנות השמונים של המאה העשרים, ודווקא במדינת ישראל, שכה מתגאה בחלוצות שלה — שאנו לא נוכל להחליט בשאלות היסוד של חיינו. מי יחליט עבורנו בכנסת ה־12, אם לשלוח את ילדינו או את בני־זוגנו למלחמה, מי יחליט עבורנו, אם להעלות, ובכמה, את מחיר מוצרי היסוד? מי יחליט, אם לשלוח את ילדינו מבית הספר בשעה 11 במקום ב־12, כפי שעושים כבר היום? מי יחליט בכל נושאי איכות חיינו, הדירות בלאו הכי? מי יקבע בשבילנו איך נינשא ואיך נתגרש, ומה יהיה מספר ילדינו? מי ישב בוועדות השונות, במועצות המנהלים, בוועדות שיפוט, במועצות הדתיות, במועצות המקומיות? והרשימה ארוכה.

אם לא נעשה מעשה, עכשיו ומיד — מגיע לנו להיות הרוב המקופח במדינה.

היכן אתן, הנשים העובדות בביתכן? היכן אתן חמורות, האחיות, המזכירות, הפקידות, הפועלות, האקדמאיות, הנשים היוצרות — בערים, בקיבוצים, במושבים, בכפרים ובעיירות הפיתוח? לבסוף, היכן אתם ארגוני הנשים, שדולות הנשים, מועצות הנשים וכל אותם גופים שהוקמו, כדי שלרוב הנשי יהיה ייצוג נאות בכל מוקדי ההחלטה?

אני פונה אליכן, חברותי הנשים, לדרוש מכל ארגוני הנשים, ו„שדולת־הנשים" להתאחד ולהתעלות מעל לכל אינטרסנטיות כיתתית ולקבל החלטה חד משמעית: להריץ רשימת נשים לכנסת, שתכלול את נציגות כל המפלגות רשימה, שתכלול מצע משותף „נשים למען מדינת ישראל". כל נשות הרשימה שתיבחרנה, תעבורנה למען המפלגות שלהן במיטב הכרתן, תוך שירות האינטרסים של יותר ממחצית תושבי המדינה — רוב הנשים.

מלים איתן, משוררת

אופוזיציונר

אריה צוקר, חבר מועצת עיריית תל־אביב מטעם מפ"ם, תוקף חזיתית את צ'יץ' מכל כיוון אפשרי. נהנה מתואר ה„טרבל מייקר". משוגע למינהל תקין. ידוע בבג"צים שלו ■ פרופיל

ורד לוי

אחרי שעה עם אריה צוקר העולם נראה חיובי יותר. מטרות רחוקות נראות קרובות יותר. הכוח לשנות דברים נראה זמין יותר. באופן כללי, הכל נראה הרבה פחות נורא. חוץ מצ'יץ'. איך זה מסתדר עם העובדה, שרוב זמנו של צוקר מוקדש לחשיפת ערוותה של עיריית תל־אביב, לקבילה על עוולות וליקויים של מינהל לא תקין, ובכלל, לתיקון פני העולם? זה לא מסתדר.

הניגוד החריף הזה מתגבש כבר ברגעים הראשונים של השיחה איתו ואינו מראה כל נטייה להתבהר מאוחר יותר. יכול להיות, שזה קור הקסם של אריה צוקר. הוא מדבר על מאבק קשה, אבוד מראש, על משחק מכור, על רגעים של יאוש, וזה לגמרי לא מפריע לעיניים שלו לחייך, בינתיים, חיוך של ניצחון. הוא כואב את עליבותם של הפועלים והעובדים ומבכה את המצב הקיים בארץ בעוד שהמבט שלו מבטיח — הכל יהיה אחרת. אפשר בקלות לשנות. הוא מתקשה למצוא מלים חריפות דיין, שיבטאו את סלידתו העמוקה מכל מה שנודף ממנו ריח זעיר־בורגני מטריאליסטי, אבל כל חוותו אומרת — החיים הם יפים. באורח קפקאי כמעט, ככל שהוא מתאר מילולית דברים יותר ויותר חמורים, כך מקרינים פני התינוק הבהירים שלו יותר ויותר שלווה, אמונה אופטימיות. איך שלא יהיה, הבעיה היא כולה של מי שנמצא מולו, בעמדת המקשיב. הנ"ל מוצא את עצמו מפרפר כל הזמן בין המשמעות הסמנטית של הדברים לבין התחושה המוצקה הברורה שכל זמן שימשיך לשבת במחיצתו של אריה צוקר, הכל יהיה בסדר.

צוקר, 62, חבר הנהלה בלישכת המס ובעשר השנים האחרונות — חבר במועצת עיריית תל־אביב מטעם מפ"ם. „הטרבל־מייקר של צ'יץ'" — כינוי שדבק בו במשך השנים והוא סוחב אותו על הגב, לאו דווקא בלית ברירה. את הסיסמה היותר מעודכנת: „האופוזיציונר היחיד לצ'יץ'" הוא כבר מאמץ בהנאה גלויה. כשהמינהל תקין, חוקיות הפעולות של ראש העיר והדאגה לעובדים חקוקים על דגלו, תוקף צוקר חזיתית את ראש עיריית תל־אביב מכל כיוון אפשרי. במהלך עשר שנות האופוזיציה שלו הכניס לצ'יץ' 15 בג"צים מתחת לחגורה. ברוב המקרים זכה. באף מקרה לא הפסיד. מקסימום, ויתר על הגשת התביעה.

צוקר: „אם הייתי רואה ששום דבר לא זז, כבר מזמן הייתי מרים ידיים. אני לא אוויל. בסך הכל אני מונע מכוח ערכים ואמונות שהתחנכתי עליהם. אמונה חזקה בכך, שאדם צריך לעשות כמיטב יכולתו, על מנת להיטיב עם עצמו ועם הסביבה. אם אני לא רוצה לחיות בעולם של זאבים, שבו החזקים משתלטים, אלא בעולם יפה יותר וצודק יותר, אני מחויב לעשות משהו למען זה. לאז תמיד יש לי שאיפות ודברים להילחם עליהם. את הכוח להמשיך במלחמת האופוזיציה בעירייה, אני שואב אך ורק מהידיעה, שבסופו של דבר יש לי שם השפעה מצטברת".

ב־85 עתר צוקר לבג"צ נגד צ'יץ', בגין הוצאת כספים מתקציב העירייה ללא אישור משרד הפנים. בית הדין הגבוה לצדק קיבל את העתירה, גינה את עיריית תל־אביב ואת ראש העירייה וחייב אותם לשאת בהוצאות המשפט. החגורה סביב מדיניות היד הפתוחה של צ'יץ' התהדקה עוד יותר בעקבות שני בג"צים נוספים של צוקר, ביחס להוצאת כספים ללא אישור ועדת הכספים והמועצה. בהיותו „משוגע למינהל תקין", התהפך צוקר לא פעם על משכבו בלילות, כשנזכר בגילויי הפזרנות הנדיבים, חסרי הכיסוי והבלתי חוקיים של שלמה להט. אתה נלחם בטחנות רוח, אמרו לו חברי מועצה מסביב. צ'יץ' תמיד עשה מה שהתחשק לו בעירייה, ואף אחד לא יצליח לשנות את זה. כשצוקר הודיע על כוונתו ללכת עם העניין עד הסוף, ולרסן את ראש העיר פעם אחת ולתמיד בכל הקשור לכספים, גיחכו במסדרונות העירייה.

אבל, גיחוכים אף פעם לא הטרידו את אריה צוקר יותר מדי. נכון להיום, צ'יץ' לא מוציא גרוש מקופת העירייה בלי אישור המועצה. החיוך ירד מהר מאוד מפניו של אחרון המגחכים, כאשר יצא ראש העיר בכבודו ובעצמו בהודעה פומבית לפני חודשים אחדים בה הוא מתחייב, כמועל יוצא של בג"צי צוקר, שכל הוצאת כספים מעתה ואילך תתנהל בדרך חוקית כאישור ועדת הכספים ומועצת העירייה.

עניין אחר, שטרד את שלוות־נפשו המופלאה של אריה צוקר, היה — מסירת עבודות ופרויקטים מהעירייה ללא מכרז. התסריט חזר על עצמו, פחות או יותר, עם שינויים המתחייבים מהקונטקסט החדש. והסוף, כמו תמיד — הפי־אנד מבחינתו של צוקר. מכה שלא כתובה בתורה, מבחינתו של צ'יץ'. בג"צ שוב קיבל את העתירה, הורה על שיבה מיידית אל פרוצדורת המכרזים והעמיד את שלמה להט במקומו.

ניתן להניח, שאחרי כל מתקפת בג"צ צוקרית כזאת מקווה צ'יץ' בסתר ליבו שהאריה, יתבשם על זרי הדפנה הטריים, ינוח קצת, יניח לו קצת. אבל צוקר הוא לא בעניין של מנוחות ותהילות. בכל פעם הוא חוזר למגרש, צעיר בכמה שנים, מצויד בערימת ניירות חדשה, באלפי נתונים חדשים, מוכן ומזומן למלחמה הבאה.

עוד לא יבשה הדיו מפסק־הדין של בית־המשפט העליון בעתירות הקודמות והוא היכה שנית — הפנסיה המנופחת של שמואל לוי, מזכיר העיר, לא נתנה לו מנוחה. השופטים הסכימו איתו בכל לב ופסק־הדין שניתן רק לפני 10 ימים כיווץ בין־רגע את הפנסיה המוגדלת של מר לוי והחזיר אותה למימדיה הטבעיים, המקוריים.

צוקר: „אני איש שעומד עם שתי הרגליים על הקרקע. זה שמישהו מאמין שניתן לשנות את העולם עוד לא עושה אותו ,מרחף בעננים'. תחושת הבדידות בזירה של העירייה לא מטרידה אותי יותר מדי. התרגלתי. כמובן שהייתי מעדיף, שיהיו לי פרטנרים אבל זה מה שיש. המצב בעיריית תל־אביב הוא, שצ'יץ' מצפצף על כולם. הוא לא מתייעץ עם אף אחד, לרבות הסגנים שלו. הוא לא רק מלך, הוא רודן. חברי המועצה ברובם נהנים, אם כמפלגות ואם כיחידים, מהטבות שונות ומנוחות רבה בתפקידיהם ולכן אינם מצייצים. אני סבור, שהוא מנהל את המשק העירוני בצורה גרועה, עם הרבה סממני שחיתות ציבורית. אני מאמין, שבאופן אישי הוא נקי־כפיים. כל מה שעושה — לא עושה למען עצמו. זו דעתי האישית. בדרך־כלל הוא מתייחס אלי בכבוד. נראה לי, שהוא מעריך את העבודה שלי. הוא גם יודע שאותי אי־אפשר לקנות".

שולף בג"צים

צוקר אינו מאושר במיוחד מהמשקל הלא פרופורציונלי, לדעתו, שנתן לנושא הבג"צים, כל מי שעשה עליו כתבה עד היום. „אפשר לחשוב, שכל הזמן אני יושב בבית", הוא אומר, „פעם בשנה מגיח החוצה, יורה את הבג"צ השנתי שלי נגד צ'יץ' ונכנס בחזרה". הבג"צים הם בסך הכל אמצעי, מבחינתו. אמצעי אחרון בשורה של נסיונות ושימוש בכל כלי קונבנציונלי אחר, לצורך השגת המטרה שהציב בפניו. אבל הם גם הפירות המתוקים היחידים שיכול זאב בודד כמוהו לקטוף מדי פעם. הדובדבנים שנושרים אל חיקו בסוף כל מערכה קשה ומתישה.

במערבון המקומי הזה, שבו צ'יץ' הוא השריף הרע, צוקר הוא ה־Good Guy, שנלחם את מלחמתם של החלשים; הוא הגיבור, שמגיע בדקה ה־90, תולש את הכוכב מדש בגדו של השריף, ומראה לכולם מה זה צדק אמיתי. רק שבמקום וויסקי הוא שותה קפה. במקום לקלל את השריף ולירוק עליו הוא מעלה טיעונים. במקום לשלוף זוג אקדחים שחורים הוא שולף בג"צים.

זירת ההתרחשות היא בדרך־כלל — המפגש החודשי של מועצת העירייה. המקום קבוע, השחקנים קבועים, הסטטיסטים קבועים, וחוץ מהנושאים שמשתנים מפעם לפעם, אפילו הדינמיקה העצמית של ההתרחשות די קבועה. פלוס־מינוס שלושים חברי המועצה יושבים, בוהים בצ'יץ', ומקשיבים לרשימת ההצעות לסדר היום. אחר־כך מתחילים הדיונים. עם הקונצנזוס המוצק שייצר בכשרון רב, ראש העירייה הכריזמטי של תל־אביב, ובלי אריה צוקר — כל העסק היה לוקח כמה דקות. עם אריה צוקר זה נמשך שעתיים, שעתיים וחצי.

אפשר להגיד על צ'יץ' מה שרוצים, אבל עצבים של פלדה יש לו. הוא לא מספיק לגמור משפט בלי שצוקר ירים יד. ויבקש לדון במשהו.

סולד מאדישות, מתעב שיגרה, בשום אופן לא בוהמיין

קשה להעלות על הדעת סיטואציה יותר מתסכלת ומוציאה מהכלים לגבי מי שמגלם את דמות השריף העירוני. חברי המועצה, ברובם המכריע, יושבים אצלו בכיס, וידוע שאף אחד מהם לא יעז לצייץ נגדו. החיים יכלו להיות כל־כך פשוטים ונעימים, בלי הזמזום הטורדני הבלתי פוסק של הצוקר הזה. נכון, שעל הנייר רשומים עוד שניים־שלושה חברי אופוזיציה. אבל אייבי נתן לגמרי לא בעניינים, וירשובסקי עסוק נורא בכנסת, ופורז ממפלגת המרכז — פעם נלחם עם צוקר, פעם לא. איך שלא יהיה, כולם מודים, גם בתוך המועצה וגם מחוצה לה, שאם מגיע למישהו פרס „האופוזיציונר המצטיין" אז זה רק לאריה צוקר. כי צריך להבין שצוקר הוא לא סתם אופוזיציונר — הוא אופוזיציונר מושבע. הוא אופוזיציונר מקצועי, כפייתי כמעט. הוא אופוזיציונר מלידה.

תחושת־קיום ישראלית

באי־חשק מופגן צוקר שולף כמה פרטים ביוגרפיים. הוא נולד בוורשה שבפולין ב־1926. אבא שלו היה עובד־מרינה כל חייו. אמא שלו עקרת־בית. מאוחר יותר, כשהקימו מפעל משפחתי לפיז'מות, עבדו בו שניהם שעות נוספות, מבוקר עד לילה. מחמש השנים הראשונות לחייו, עד שעלה עם משפחתו לישראל, הוא בקושי זוכר משהו. תחושת הקיום היחידה שלו היא ישראלית. הוא אפילו לא מדבר פולנית. על השאלה אם גילה נטיות מהפכניות לוחמות בתור ילד הוא אומר, שאם שבירת חלונות בבית־ספר זה מהפכני — אז כן. זוכר את עצמו כפרא־אדם לא קטן, תלמיד לא טוב, נון־קונפורמיסט שבז בליבו לכל מה שצף עם הזרם.

בבית היתה אווירה משפחתית חמה ותומכת. יחסית לימים ההם, בית ליברלי ופתוח. שני ההורים היו ציוניים אמיתיים, האבא עם נטיות ברורות לכיוון הציונים הכלליים הראדיקליים, האמא רוויזיוניסטית מוצהרת. מובן מאליו, שצוקר הקטן לא העלה לרגע על דעתו את האפשרות להמשיך את דרכם, והוא הצטרף בתחילת שנות העשרה שלו ל„תנועת נוער מרקסיסטי ע"ש בורוכוב" בתל־אביב. התנועה, מיסודה של תנועת פועלי ציון שמאל, עיצבה יותר מכל דבר אחר את אישיותו ואת תפיסת העולם שלו. עשינו המון הפגנות, כל היום היינו ברחובות. האמנו שנשנה את פני העולם. הוא אומר ומיד תופס את עצמו — לא שהפסיק, חס וחלילה, להאמין בזה. בגיל 14 ידע אריה צוקר חלקים נכבדים מכתבי מרקס, לנין ובורוכוב בעל־פה. שד המהפכנות נכנס בו. הוא היה צעיר המדריכים, המרצים, המטיפים. פעיל בכל ועד אפשרי, לוחם. אחרי הבגרות נכנע למשך שלוש שנים לציפיות הסביבה ולמד כלכלה ומשפטים באוניברסיטת תל־אביב.

בגיל 21 התחתן צוקר עם שרה („הבחורה שלי"), ויחד איתה נסע לפאריז להמשיך את הלימודים. אבל אל התואר השני כבר לא היתה לו סבלנות. הם חזרו ארצה וצוקר נשאב באופן טבעי אל תנועת הפועלים המאוחדת הגדולה שקמה אז בארץ — מפ"ם. 25 שנים היה פעיל במפלגה („לא פונקציונר") ובמקביל, עבד לפרנסתו ב..מס־הכנסה.

כשהגיע לגיל 50 יצא צוקר לפנסיה מוקדמת ועשה את הדבר השגרתי האופייני לכל פקיד־שומה אפור שיוצא לגימלאות — הקונטראסט הצוקרי מגיח שנית — במשך 7 שנים הסתלבט על החיים, טייל באלסקה, בסין, בקניה, בספרד, ושרף בהתלהבות ובהתמדה את כל כספי החסכונות והגימלאות עד הפרוטה האחרונה. כשנגמרו שבע השנים הטובות מצא את עצמו בן 57, אלמן, רווי חופש ומחפש פרנסה חדשה. אשתו, שרה, נפטרה בגיל 47 ממחלת־לב והשאירה אותו עם שני בנים (היום — ישנם גם חמישה נכדים). הוא התקבל לעבודה כחבר הנהלה במשרה מלאה, בלישכת המס בתל־אביב, ומאז 78 גם התיישב, כאמור, על הזנב של צ'יץ'.

„להילחם ולשנות"

באופן שמפריך ומנפץ כל סטריאוטיפ אפשרי, צוקר מנתב לו את הדרך שלו, המפתיעה, המתהפכת. מי שמקשר אסוציאטיבית מפ"מניק סוציאליסט לוחם עם איש שאוכל כל היום לחם ומלח, יתאכזב קשות מביקור בביתו של צוקר: בדירה שלו, בקומה השישית בבנין רב־קומות בירד־אליהו, הוא ימצא שטיחים מקיר לקיר, שתי טלוויזיות, מזגן וכל טוב במקרר. הוא לובש בגדי כותנה בהירים, נועל סנדלי בירקנשטוק ומעשן מיקטרת בתנועה מאוד לא פרולטרית. גם לאלה שמאמינים בסתר ליבם, שמתחת לכל השתעבדות פוליטית ציבורית כזאת, קיים תמיד סיפור של אדם בודד שנדחק לשוליים של החיים — צפויה מכה קשה.

צוקר רחוק מאוד מלהזכיר את אותם ורקוהוליסטים מוכי־גורל, שנמלטים אל המשרד מפני הבדידות, ומאבדים עניין בכל דבר החורג מתחום עיסוקם האובססיבי. הוא אוהב את החיים. הוא אוהב לבלות, יוצא למסעדות, להצגות, לסרטים. הבית שלו מלא נכדים ושמחה. ושמורה עוד מכה קטנה אחת לסיום בשביל כל אלה שתייקו עכשיו את צוקר (בהתאם לשורות האחרונות) אל מגירת „הסבאים הקשישים החביבים" — מסתבר שהסבא החביב והלא קשיש הזה מחלק כבר הרבה שנים את חייו עם השכנה מלמעלה, הגרפיקאית והציירת אנה בכר כץ. הם חיים ביחד אבל יש להם שתי דירות. צוקר חושב שזה פתרון אידיאלי והוא ממליץ עליו בחום לכל זוג צעיר. הרעיון להתחתן שנית מצחיק ומזעזע אותו. להתחתן? חתונה דתית? ברבנות? הוא אתיאיסט מוחלט, גם הוא וגם אשתו („הבחורה שלי") תרמו את גופותיהם למדע לצמיתות, וכף רגלו לא תדרוך במקום שנקשר בקונספירציות דתיות.

מרגע לרגע צוקר נראה יותר פריק. אולי הוא מהבוהמיינים המוסווים האלה. הוא מכחיש בתוקף. נעלב כמעט. איזה בוהמיין. מה פתאום בוהמיין. בשום אופן לא. כנראה שאין צ'אנס להצליח לסווג את האיש הזה, הוא מורד בכל ז'אנר מוכר.. הוא לא פקיד אפור. הוא גם לא עסקן פוליטי טיפוסי. הוא אפילו לא סבא מקצועי. הוא אופוזיציונר, לא רק לצ'יץ', אופוזיציונר לעולם. על זה אריה צוקר מסכים לחתום.

צוקר: „אני די נהנה מהזכות הזאת, להשמיע תמיד את דיעת הנגד. אני אוהב להיות אהוד, אבל גם לא איכפת לי להיות לא אהוד. איכפת לי, שאוכל להסתכל בראי בלי להסמיק. אני נזקק למעט מאוד שקרים בחיי. רק לשקרים לבנים. אני עקבי בעמדותיי, אוהב את השחייה נגד הזרם. הרבה פעמים הפעילות בעירייה נראית לי תפלה ומטופשת, לעומת מה שמתרחש בארץ, ולוקח לי זמן לחזור לעבודה. אבל אני אומר לעצמי, שכל אחד יפעל בתחומו־הוא, וזה התחום שאני בחרתי לי. אני מוכן לעשות הרבה מאוד למען המטרות שהצבתי לעצמי בתחילת הדרך, אני סולד מאדישות, מאנשים שדואגים רק לעצמם. אני מתעב שיגרה, חיים זעיר־בורגניים משעממים וצרים, התכסות בעור של עצמך. יחד עם זה אני מכיר בכך שלכל אדם יש סדרי עדיפויות משלו, השקפת־עולם משלו. השקפת־העולם שלי, בכל אופן, היא — להילחם ולשנות. אוף. יש לי הרגשה, שזה לא יצא כמו שאני מתכוון, שזה ישמע כמו איזה נאום מתחסד ונפוח. לא?" ☐

מדברים עליו

צ'יץ': „צוקר הוא בחור טוב. הוא אדם אינטליגנטי שנעים לשוחח איתו. אני מעריך אותו מאוד."

יגאל גריפל, מ"מ ראש העיר (ליכוד): „אני רואה בו איש אופוזיציה קונסטרוקטיבי. חש אליו הערכה רבה, כאל מי שממלא את שליחותו בצורה היפה ביותר. הוא האיש, שמעניק לכל המועצה הזאת צביון של דמוקרטיה אמיתית."

נתן וולוך, סגן ראש העיר (מערך): „הוא ממלא את תפקידו כיאות, נאמן מאוד למטרות שהציב לעצמו. אני רק חושב, שלפעמים הוא מגזים. בכל מקרה, מאחל לו הרבה שנים של אופוזיציה פוריה כמו עכשיו."

אברהם פורז, חבר מועצת העירייה אופוזיציה — מפלגת המרכז: „צוקר הוא איש מעולה, ממלא את תפקידו בכשרון רב, ראוי לכל שבח. הוא פרלמנטר (עירוני) מצוין ואין שני לו במועצת עיריית תל־אביב."

בעל החלומות

לפני שבעה ימים נפטר בירושלים גורי אייזנברג, מגיבוריה של פרשת ברמודה, שהסעירה את העולם בשנת 1986. הידיעה על שחרור הערבות שניתנה עבורו, ועל שחרור השיעבוד על בית המשפחה, הגיעה רגעים ספורים לאחר שנפטר

חנה איש־הורביץ

דקות ספורות לאחר שגורי זכרונו לברכה נפטר, בשעה 10 בבוקר של יום שישי שעבר, הגיעה אל אבא שלו, ישראל אייזנברג, שיחה טלפונית מהבנק. מנהל הבנק היה על הקו, וכפיו ההודעה, שמשפחת אייזנברג ציפתה לה בכליון עיניים: הגיע טלכס מארצות־הברית, לפיו הסכימו השלטונות האמריקניים לשחרר את הערבויות בסכום של 2.5 מיליון דולר, שהמשפחה הפקידה בבנק כערבות. סוף סוף הודו האמריקנים, ולו רק בעקיפין, כי הנאשמים המפורסמים של „פרשת ברמודה", לא היו לוויתני סחר הנשק עם איראן, כי אם דגי רקק שנקלעו למערבולת איתנים סבוכה.

יותר מכל בני המשפחה, ציפה גורי להודעה הזאת. אייזנברג האב, שעוד לא ידע אז, שגורי נפטר, אמר לחתנו ישי שהיה איתו: „יש לי בשורה טובה לגורי". אבל ישי, שידע, אמר לו: „בוא לבית החולים, המצב לא טוב". הם נסעו לבית החולים שערי צדק. שם נודע גם לו. השבוע, כשהוא יושב „שבעה", ישראל אייזנברג אומר כשדמעות בעיניו: „ההודעה של הבנק הגיעה ממש לאחר שגורי נפטר. רק עלתה נשמתו לשמיים והשתדל עבורנו".

גורי (גוריאל) בן ה־32 נפטר לאחר מחלת סרטן, שכילתה אותו תוך שישה חודשים. רווק, בוגר ישיבת הסדר ברמת הגולן, שלמד שנה בישיבת „מרכז הרב", ועזב אותה כדי ללמוד יחסים בינלאומיים והסטוריה עם ישראל באוניברסיטה העברית. היה מפקד טנק בחיל השריון, ובדצמבר אשתקד, כשתקפה אותו המחלה, שירת במילואים. הוא דחה את עריכת הבדיקות עד לאחר תום תקופת המילואים, כדי לא לגזול ימי חופשה מחבריו ליחידה. כשחזר, נכנס לבית החולים שערי־צדק בירושלים וכבר נשאר שם עד הסוף.

בששת חודשי מחלתו של גורי, אף לא שעה אחת נמצא בטיפולם של אנשים זרים. יומם ולילה סעדו את מיטתו חברים ובני משפחה, מהם שבאו מחוץ לארץ כדי לשהות עם גורי, כמו דוד קרן שהגיע משיקאגו ויונתן זקס האדריכלית שהגיעה מניו־יורק, ומהם שבאו מקצוותיה של ישראל. את המבצע המורכב והמתיש הזה ניהלה, באהבה ובמסירות אין קץ, צפי (צופיה), אחותו הצעירה, בת ה־22, שהפסיקה לשם כך לימודי הסטוריה ותולדות האמנות באוניברסיטה העברית. מינה כהן, ידידת המשפחה, מספרת, שגורי לא הפסיק להשרות רוח של שמחה על מי שנכנס לחדרו. ואפילו בסוף, כשהאחיות היו הופכות אותו מדי שעה כדי להקל על פצעי הלחץ, היה אומר באותו חיוך מקסים שלו „רק בלי אלימות", ולאחר הטיפול „את נשמה, תודה לך".

אף שהלווייתו התקיימה שעות ספורות לאחר שנפטר, מפני שזה היה יום שישי, ואין מלינים את המת בשבת בירושלים, השתתפו בה אלפי אנשים, והיא התמשכה לכל רוחבה של העיר, מסנהדריה ועד בית הקברות בקרית־שאול. „זה מה שגורי השיג בחייו" אמרה אמא אלקה לאבא ישראל בדמעות, כשראתה את השיירה הארוכה המשתרכת מאחוריהם.

מי היה גורי אייזנברג? איש עסקים רב תעוזה ודמיון, שמשום מה טרם מיצה את יכולתו, ועוד נכונו לו גדולות, או צעיר ירושלמי תמים וביישן, מין „מנחם־מנדל" מודרני, שחלם חלומות באספמיה, הסתבך במשחקים מסוכנים וגרר את אביו אחריו? לא מעט בעלי חלומות כאלה הצמיח הישוב הישן. עוד בשבוע האחרון לחייו, הוא תכנן עם חברים הקמת מפעלים ופעילויות חדשות. חדרו של גורי בבית הוריו, אשר בו הגה את הרפתקאותיו העסקיות, נראה יותר כחדרו של תלמיד תיכון מאשר כחדר של איש עסקים גדול. זה חדר קטן, מרוהט ברהיטי פורמאיקה בהירים צנועים, מיטת נוער, מדפי ספרים ובהם ספרי הסטוריה וספרי קודש ודגם גדול של אונייה.

אחת מהעיסקאות הדמיוניות של גורי ז"ל הביאה לו פרסום עולמי, שהוא בוודאי לא ציפה לו. גורי ואביו ישראל אייזנברג, יחד עם תת־אלוף (מיל) אברהם ברעם היו גיבוריה של „פרשת ברמודה", שהרעישה את העולם בשנת 1986. ב־21 באפריל של אותה שנה, במהלך ניהול מו"מ עסקי, חמישה אנשים וביניהם שלושת הישראלים, הובאו בעורמה מלונדון לברמודה ושם נעצרו על־ידי סוכנים אמריקנים שציפו להם והובילו אותם בעל כורחם לארצות־הברית. בארצות־הברית הם הועמדו לדין, יחד עם אנשים נוספים, באשמה של ניסיון למכור לאיראן נשק אמריקני שנמצא בשימוש צה"ל, בסכום כולל של 2.5 מיליארד דולר. העיסקאות שיוחסו לבני משפחת אייזנברג הסתכמו בכ־900 מיליון דולר, והן כללו מטוסי הרקולס וטילים מונחים ופצצות מתבייתות, הכל ציוד צבאי אמריקני שהיה בשימוש צה"ל.

התביעה האמריקנית טענה, שגורי ואביו לא היו סוכני ביטוח קטנים, כפי שהם טענו, וכי הם היו מעורבים בעיסקאות חובקות תבל, כמו קניית קאוויאר באיראן, מכירת גדרות לצבא תורכיה ומכירת מטוס מטען די־סי־6 ומנוע של מטוס בואינג 727, ככל הנראה להאיטי. פרקליטם של בני אייזנברג השיב, כי כל אלה היו רק גישושים ונסיונות וכי אף אחת מהעיסקאות לא בוצעה.

בעיסקאות הנשק המדהימות השתתפה חבורה בינלאומית מגוונת שכללה איש ספנות יווני שהוא גם שחקן קולנוע הוליוודי, פרקליט לונדוני מעונב, גרמני אחר, אמריקני־ישראלי חסר כל, הטוען שהוא „הכבשה השחורה" של משפחת נורינברג, יצרנית המטוסים. והיה גם איש מסתורין איראני, שחלקו בביזום המשא ומתן לא הובהר עד תום, משום שבמהלך המשפט הוא נפטר לפתע. הנאשמים טענו להגנתם, כי גורמים אמריקניים בכירים, אפילו מישהו בלישכת סגן הנשיא בוש, היו מודעים לעיסקאות. התביעה והשופטים צחקו לטענה שנשמעה אז אבסורדית וחצופה. „איראן, המדינה זורעת המוות, הוכרזה על־ידי הנשיא רייגן כמדינת טרור" הם אמרו. באותה תקופה התרחשה גם פרשת יונתן פולארד, והאווירה הייתה עוינת לישראל ולמעלליה. מצבם של הנאשמים, ובמיוחד של הישראלים, נראה אז ללא מוצא.

אך כמו במחזות מהמיתולוגיה, „כוח עליון" הופיע מכיוון בלתי צפוי, והעלילה שינתה את מהלכה: פרשת „איראנגייט" פרצה. התביעה המוטמעת עמדה במבוכה. התברר שיש „משהו" בטענותיהם של הנאשמים, ומישהו בממשל האמריקאני אכן ידע, ועוד איך, על ניהול עיסקאות נשק עם איראן. המשפט נדחה מספר פעמים, ולאחר חודשים של מאסר בכלא של מנהטן, הורשו הנאשמים לחזור איש איש למדינתו, בכפוף להפקדת ערבויות גדולות.

ישראל וגורי אייזנברג נדרשו להפקיד ערבויות בסכום של 2.5 מיליון דולרים, שעבורן הם נאלצו לשעבד את ביתם בירושלים ועוד שתי דירות של בני משפחה וגם להפקיד סכומי כסף רבים שלהם ושל אחרים. בפברואר 1987 הם שבו לביתם ולעסקי הביטוח. גורי כל־כך שקע בעבודה האפורה, עד כי זכה בגביע של חברת ביטוח, על תיק ביטוח החיים שהוא ניהל בהצלחה. אבל עד יומו האחרון ייסר אותו מצפונו על הפרשה ועל מה שהיא עוללה להוריו ולמשפחתו.

כדי שירגיש יותר טוב, סיפר לו גיסו ישי, שהוא משפטן, כי המשפט בוטל. בפועל, בוטלו רק חלק מסעיפי האישום. רק בסוף השבוע שעבר, סמוך לפטירתו של גורי ז"ל, שוחררו הערבויות העצומות שהוטלו על משפחת אייזנברג. גורי לא זכה לדעת על כך.

משפחת אייזנברג היא משפחה חרדית ומיוחסת, הנמנית על הישוב הישן בירושלים. מערכת של יחסי מסירות ואהבה מופלאים שוררת בין בני המשפחה. האם, אלקה לבית וינוגרד, אישה יפה ואצילית, גננת במקצועה, ליוותה את בעלה ואת בנה מעת שהגיעו כבולים באזיקים לניו־יורק, נכחה בכל ישיבות בית המשפט, עמדה שעות בחדר הקבלה של בית הסוהר, ואף חזרה לעבוד כגננת, לפרנסת המשפחה, כשרגלה החולה גורמת לה כאבים והיא לא מתלוננת. לבו של גורי נכמר כשראה את העיגולים הכהים הולכים ומעמיקים סביב עיניה.

אך לא רק בני המשפחה. ידידי המשפחה, הן בירושלים והן בארצות־הברית, יצאו מעורם כדי לעזור להם בכל שלבי ההרפתקה שנקלעו אליה, אם במילות עידוד, אם בעדות אופי, וגם בחתימות על ערבויות, ובמציאת מקום דיור ועבודה זמנית כל עוד שהתה המשפחה בניו־יורק. היה הסיפור של ליל הסדר בברמודה: כשנכלאו השניים, היה ערב פסח, ובברמודה לא היה מי שיספק להם מזון כשר. הקהילה היהודית שם ניערה את חוצנה מהם. ידידים מקנדה ארזו את כל הדרוש לעריכת ליל סדר כהלכתו, ושלחו לברמודה דרך מיאמי, בדואר מהיר, כך שהגיע במועד.

במכתב שופע הומור, ששלח גורי מהכלא לאמו אלקה ולאחותו צפי בירושלים, בו הוא מתאר את בית־הסוהר כמלון של חמישה כוכבים, הוא מספר על תדהמתם של חבריהם העצירים למראה הארגז העצום „בגודל של טלביזיה" שהובא לחדרם על ידי הסוהרים, ולמראה המעדנים הכשרים שהיו בו, כולל בשר מבושל שהוקפא. טבח בית הסוהר חימם את הבשר והגיש אותו ב„room service", בדיוק במועד. „אייזנברגים, אנחנו מרימים את הכובע בפניכם ולפני החברים שלכם", אמר אברהם ברעם. וכך, על גבי מיטת ברזל, ששמיכה נפרשה עליה, הסבה החבורה לליל סדר כדת וכדין. ☐

זה קרה תוך שבע דקות

מדוע שידר המטוס האיראני שיורט על תדר צבאי? האם יתבן שטס במהירות של 450 קשר? מה היה רוחב המסדרון האווירי? הרבה שאלות נותרו עדיין בלתי פתורות. היום זה מטוס, מחר — פצצה גרעינית

דליה שחורי, וושינגטון

מעקב אחרי התנהגות המימשל האמריקני בפרשת יירוט המטוס של „אירן אייר", טיסה 655, בו נהרגו 290 נוסעים ואנשי צוות, יכול לעורר קנאה. ברגע שנודע, שמדובר במטוס אזרחי שנשא נוסעים, יצא הנשיא רייגן בהודעת הבעה בצער. במקביל כינס הרמטכ"ל אדמירל וויליאם גיי קראו מסיבת עתונאים בפנטגון ושחרר לפרסום את כל הפרטים שהיו ידועים עד אז, פרט לתיאור המיכשור המשוכלל שעל אוניית המלחמה „וינסנס". מידע זה הוסיף להיות הבסיס העיקרי להתייחסות גם בימים הבאים.

באותה מסיבת עתונאים נתן הרמטכ"ל גיבוי מלא למפקד האוניה, וויל סי. רוג'רס, והודיע על מינוי קצין בכיר לחקירת הפרשה. קפטיין רוג'רס מצדו שיגר מברק למפקדו הישיר, בו הודיע, שהוא נושא באחריות מלאה לפקודה ליירט את המטוס, אם כי משא האבידות שנגרמו ילווה אותו כל חייו. ברגע שנשמעה התביעה האיראנית לפיצויים, החל המימשל האמריקני לדון בכך. הקריאות, בעיקר מן האגף הדמוקרטי, לצאת מן המפרץ, נענו בלאו תקיף. בסך הכל התקבל רושם, שהמימשל שולט במצב, ופוליטיקאים ותקשורת, שבחנו את הפרשה בעין יותר ביקורתית דחו את שאלותיהם לזמן אחר. האם תקרית כזו היתה מטופלת כך גם אצלנו? באופן בסיסי אולי כן. בכל זאת, אורח הפעולה הנקי, הישיר, הלא מתחמק והלא מיתחכם של המימשל האמריקני, מבחינה ציבורית ומדינית, מעורר הערכה.

יירוט המטוס היה פאשלה, אבל איש לא משתמש במלים אלה. למחרת התקרית היה אפשר למצוא קצת הסתייגות ב„וושינגטון פוסט", שכתב, כי זו הפעם הראשונה שיחידה צבאית אמריקנית כלשהי מיירטת מטוס אזרחי. למחרת התקרית גם נשאלה השאלה איך קרה, שהרדאר והחיישנים המשוכללים של ה„וינסנס" החליפו מטוס נוסעים גדול פי־ארבעה ממטוס קרבי, כאף־14. אבל השאלות המפורשות, המציקות, המקפלות תהייה וביקורת, חיכו לימים הבאים, כשהנושא החל להצטנף בפינת השיכחה הציבורית.

תשובת הפנטגון לשאלה העיקרית, כיצד זה התליף הרדאר ויתר המכשור שעל „וינסנס" מטוס אזרחי במטוס קרבי קטן בהרבה, היתה, שעל הרדאר אפשר לראות תנועות של עצמים, אך לא ניתן ללמוד על גודלם. על פי דברי אדמירל קראו היתה בפנטגון אחדות דעים, שמפקד האוניה נהג ללא דופי כשחיבר את המידע האלקטרוני שהיה בידיו עם מרכיבים נוספים כמו אזהרה שהופצה ביחידות ארה"ב במפרץ מפני נסיון לפיגוע איראני לרגל יום העצמאות האמריקני, החל ב־4 ביוני, והורה על שיגור הטילים.

אך בינתיים הגיע מידע חדש, שהתקשורת האמריקנית מיהרה לעמתו עם דברי אדמירל קראו. עלו אי התאמות. דוגמה: אדמירל קראו מסר, שהאוניה שיגרה למטוס שבע קריאות אזהרה, שלוש בערוץ המצוקה האזרחי וארבע בערוץ הצבאי. המטוס, אמר קראו, לא הגיב וגם לא שינה כיוון, ואז הוכרז כ„עוין". והנה, ביום ג' הודיע דובר הפנטגון, שהמטוס כן שידר אותות, אם כי בתדר הצבאי. הדבר חיזק את ההשערה שמדובר באף־14.

השאלה שנשאלה מיד היתה, כיצד זה מטוס אזרחי משדר על תדר צבאי. האפשרות שהועלתה — שמומחים ואנשים בפנטגון שללו כבלתי סבירה — היא, שמטוס צבאי אחר היה בסביבה, ואותותיו יוחסו בטעות למטוס שהופל. אבל, ידוע רק על מטוס נוסף אחד שהיה בקרבת מקום: מטוס אזרחי, שנכנס באותה שעה מנמל התעופה בנדר עבאס לכיוון הפוך ממקום האסון. נשאר, איפוא, המטוס האיראני, אך מדוע שישדר על תדר צבאי? ואם לא היה זה המטוס האיראני, מדוע לא תראו מסכי ה„וינסנס" מי זה כן היה? תעלומה.

עוד דוגמה: אדמירל קראו אמר, שהמטוס האיראני „טס ישירות לכיוון וינסנס, במהירות קבועה וגבוהה של כ־450 קשר". טייסים שנשאלו על כך הגיבו, כי לא נשמע כדבר הזה, שמטוס מסחרי יטוס במהירות כזו בגובה נמוך יחסית של 9000 רגל.

ודוגמה נוספת: לדברי אדמירל קראו סטה המטוס ממסלולו וטס „מחוץ לנתיבי הטיסה המסחריים". אך מדיווח שמסר שר ההגנה פראנק קארלוצי ביום ד' למספר חברי קונגרס, עלה נתון חדש, לפיו המטוס לא חרג ממסדרון האוויר שלו אלא רק סטה — בתוך מסדרון האוויר — בשיעור של ארבעה מיל מערבה, כשהחל לתקן עצמו למרכז המסלול, השתקף הדבר על מסכי ה„וינסנס" כטיסה לכיוון האניה, והסוף ידוע. ועוד: קיימת אי בהירות לגבי רוחב מסדרון האוויר כפי שהיה ידוע לצוות הרדאר של „וינסנס". פקידים בפנטגון אמרו, שלא היה ברור, האם רוחב המסדרון האווירי בנקודה שבה המטוס הופל היה 8 מיל או 20!

„יש מבוכה בעמדת הפנטגון שאיש אינו יכול להבין", אמר מגיש הסי.בי.אס דן ראדר.

בינתיים הזכירה התקרית עד כמה הכלים המשוכללים מאוד של הזמן החדש, העומדים לרשות המדינות המפותחות, אינם בסופו של דבר יותר מגולם, המספק נתונים נייטראליים, שרק יישומו של השיקול האנושי עליהם, נותן להם את המשמעות לטוב ולרע. במקרה המטוס האיראני סייעו הנתונים שאספה ה„וינסנס" להיווצרותה של טעות פאטאלית. רק שבע דקות עברו מאיתור המטוס ועד יירוטו. מפקד האוניה עמד תחת לחץ אדיר, ואם תמצא החקירה באופן סופי שהוא פעל ללא רבב, תהיה בכך גם הודאה, שהגולם חזק יותר מאתנו. היום זה מטוס, מחר זו יכולה להיות פצצה גרעינית. ולא יהיה מי שיאמר „טעינו".

אם להצמיד נסיון אמריקני לנסיון ישראלי, אזי באורח מוכר מאוד נשמעו לאחר יירוט המטוס קולות שקראו לארה"ב לסגת מהמפרץ וטענו שהתקרית היתה רק עניין של זמן והיא נגרמה בשל נוכחותה המיותרת של ארה"ב במפרץ. זה מזכיר את הטענה, שהאינתיפאדה היתה רק עניין של זמן, בגלל שלטון ישראל בשטחים המוחזקים, אבל יש הבדל. לאמריקה אולי אין מה לחפש במפרץ, אבל נוכחותה שם אינה מלווה במטען הרגשי המאפיין את שליטת ישראל בגדה המערבית. עצם נוכחותה במפרץ אינה חייבת בהכרח להביא ליירוט מטוס מסחרי, אך עצם נוכחותה של ישראל בשטחים כן היתה חייבת להביא במוקדם או במאוחר להתקוממות אזרחית. בשטחים יש סכסוך לאומי. במפרץ יש מלחמה בין עיראק לאירן, ולבסוף, ארה"ב אינה גובלת במפרץ הפרסי ואינה יושבת בו כבר 20 שנה. היא גם לא שולטת שם על עם אחר.

ועוד נקודת השוואה: אדמירל קראו הרגיש, שלמפקד הספינה היתה קודם־כל אחריות להגן על ספינתו ועל חיי אנשיו. „לפי שיפוטנו, המבוסס על המידע שנאסף עד כה, למפקדים במקום יש סיבות מספיקות להאמין, שיחידותיהם היו תחת איום והם ירו מתוך הגנה עצמית". הוא הוסיף, שעל פי עקרון זה, המקובל בצבא האמריקני, לכל פרט או יחידה יש זכות להגנה עצמית ולא חלה עליהם החובה להיוועץ בדרג בכיר יותר „בעת סכנה ברורה ומיידית". עקרון מוכר. כך פתחנו במלחמת ששת הימים וכך טועים היום מתנחלים בשטחים כשהם ממהרים ללחוץ על ההדק.

ונקודת השוואה אחרונה: הרוב המכריע של הציבור האמריקני, לפי שני משאלי דעת הקהל, תומך בהישארות ארה"ב במפרץ, מצדיק את שיקול דעתו של קפטיין רוג'רס וסבור שאיראן אחראית לתקרית הרבה יותר מאשר ארה"ב, גם לאחר הפלישה לגראנאדה היה רוב הציבור האמריקני (בעצם, יותר מ־90 אחוז) בעד מדיניות רייגן, בדומה לכך גם אצלנו מקבלות פעולות צבאיות, לפחות סמוך לביצוען, תמיכת רוב. סדנא דארעא חד הוא, תחום הבטחון מהלך קסם על בני האדם. הם אוהבים להיות בעזרו. □

הבט אחורה בזעם

נינה מורדיוקובה, השחקנית המופיעה בתפקיד הראשי, ואלכסנדר אסקולדוב, השבוע בירושלים

סרט אחד עשה הבמאי הרוסי אלכסנדר אסקולדוב, אורח פסטיבל ירושלים, ואחרי „הקומיסרים" הוטבע בו אות קין. בנובמבר הקרוב, עשרים שנה לאחר הפקתו, יעלה הסרט לראשונה על המסכים בבריה"מ. את עשרים השנים האבודות הוא לא יחזיר לאסקולדוב

יעל ישראל

הוא היה האורח הכי מדובר, הכי מסוקר, והכי פופולרי אצל אנשי התקשורת. אך נראה היה שהבמאי הרוסי אלכסנדר אסקולדוב ידע לאן הוא מגיע, והיה מודע לכך שעם סרטו „הקומיסרים" צפויה לו בישראל קבלת פנים נרגשת, חמה ומעודדת. מודע לחשיבות הארוע ולעוצמת משמעויותיו הפוליטיות והבלתי נמנעות — אחרי הכל, לא בכל יום מגיע לכאן אורח סובייטי רשמי, ועוד אחרי 20 שנות קפאון דיפלומטי בין ישראל לבריה"מ.

אסקולדוב הגיע לפסטיבל הסרטים של ירושלים מוכן לעשרות ראיונות, ולמסיבת העיתונאים שארכה לבסוף זמן שיא של מסיבות עיתונאים מסוג זה — שלוש שעות תמימות. עשרים שנים אסרו עליו לבטא בפומבי את דעותיו המהפכניות, הממרידות, והיו לו עשרים שנים כדי לחשוף ולנסח את מחשבותיו בבהירות.

אסקולדוב הוא מרואיין נחרץ וברור. מנסח במהירות — כמו מדקלם חומר ששונן היטב בראש — את כל ההאשמות החריפות שצבר במשך שנים ארוכות אלה כלפי המשטר הסובייטי. במסיבת העיתונאים אמר: „20 שנה הם פרק פרודוקטיבי בחיי אדם. לצערי, חיי לא היו כאלה כי מנעו ממני את מה שאני רוצה ויודע לעשות, וזהו העונש הגדול ביותר לאדם וליוצר בפרט". מאוחר יותר, בראיון האישי, היו ניסוחיו כבדים ובוטים בהרבה. נראה שאסקולדוב לא מתפעל במיוחד מהשינויים הפוליטיים העוברים היום על בריה"מ של גורבצ'וב. הוא אומר שהוא שמח על השינויים, אך שומר ביקורת על עמיתיו.

הוא רק בן 51, אך נראה מבוגר מגילו, פניו למודי סבל, חרוצי קמטים, התווים קשים, מרירים. אסקולדוב הוא איש שנלחם על דעותיו, וסבל למענם, וכיום הוא מנסה לפרוק הכל, להוציא את הזעם והכאב — וספק אם זה עוזר לו. בחפץ־לב אך בנוקשות־מה יענה על כל שאלה. יפרוק עוד ועוד שכבות של התמרמרות, אך ספק אם הדיבור על תלאות עשרים השנים עוזר לו לרכך ולרוקן את עוצמת הרגשות.

איש זועם, איש כואב, אסקולדוב. בשטף השיחה הוא נסחף לנימת עליונות, התמוהה לגבי אדם כה מסוקר ושקול. בארוחת הבוקר הוא בודק בעיון כל פיסת מאמר שנכתבה עליו בעיתונות המקומית. שומע בקשב את תרגומו של עמיתו, אף הוא אורח הפסטיבל, הבמאי היהודי־רוסי הרץ פרנק, שלמד את העברית הרהוטה שלו בחדרה. אסקולדוב מודע ליחס התקשורת, זה חשוב לו, נראה שהוא בולע כל פיסת התייחסות ציבורית, לאחר שבמשך השנים החשובות בחייו איש לא התייחס בבריה"מ ליצירתו ולקיומו כיוצר מוכשר. יוצרים אחרים זכו לכבוד ולתהילה, נסעו לפסטיבלים בינלאומיים וקצרו מחמאות ויחסי ציבור. אסקולדוב זכה לזאת, ובדוחק, רק עכשיו, בגיל העמידה.

סרט אחד עשה הבימאי. הוא החל לעבוד עליו כגבר צעיר ומלא תקוות כבן שלושים. „הקומיסרים", שנעשה על פי תסריט של הסופר ואסילי גרוסמן, עוסק בקומיסרית קשוחה בשלהי מהפכת אוקטובר, שמוצאת מפלט, כשהיא בחודש התשיעי להריון, במעונם של יהודי עיירה טובי לב. היחס ההומני והחמלה התמימה כלפי היהודים, לעומת הצגת נוקשותו הדוגמטית של הצבא האדום, הסעירו את הרוחות בבריה"מ. הסרט נפסל מיד לאחר הקרנתו הראשונה בפסטיבל מוסקבה ה־15.

— האם קיבלת פירוט מסמכים מדוע נפסל הסרט?

הכתבה שלך לא תכיל את כל הסיבות שנתנו לי. לא היתה בסרט אף תמונה שלא קיבלה פירוש זדוני. אני כבר לא מדבר על הטענות הפילוסופיות לכאורה. למשל, הם טענו נגד העיוות של המהות ההומנית של המהפכה, טענו שיש בזה תעמולה ציונית, ועלבון לדמות הקומיסרית, שיש בזה גימות אנטישמיות ותעמולה לשוביניזם מלוכני. זה נראה מאוד אבסורדי שכל הדברים האלה, שסותרים זה את זה, נאמרו על אותה יצירה. על בסיס האשמות אבסורדיות דומות, בתקופתו של סטלין, נתנו לאנשים פסקי גזר־דין מוות. אצלי הסרט נידון לגזר־דין מוות. כמו כן הוא נפסל מבחינות אסתטיות, ואף אחד מהקולגות שלי לא יצא להגנתו. חלק, מפני שחששו לעורם, ואחרים פשוט נהנו מהעובדה שמתחסלים מתחרה. והסיבה היתה, שאז פרח הרוע, וחוסר המוסריות שיגשג בארצי.

היו שחשבו שאאבד את עשתונותי ואבהל, ומיד אסכים לכל הפשרות שהציעו לי. אך הסרט בנוי בצורה מאוד אחידה, ולהשקפתי כל תמונה חשובה. לכן לא יכולתי לקבל את הפשרות שלהם. מובן שאני חושב שמבחינה אמנותית אפשר היה לעשות טוב יותר, אך באופן מהותי לא יכולתי לסגת. חשבתי שהפילוסופיה של הסרט כנה ומוסרית, טענתי שהקטגוריות כלל־אנושיות, נעלות על הדוגמה המעמדית, וזה הוליד בבירוקרטיה זעם מטורף.

— איך התבטא היחס הממסדי כלפיך, מלבד העובדה שמנעו ממך עבודה במקצועך?

זה ששללו מאדם שיודע ורוצה לעבוד את הזכות לעשות זאת, זה העונש הנורא מכל. כאשר רוצים להעניש אסיר באופן הכי מכאיב, שוללים ממנו את העבודה. אפילו במאסר, העבודה היא צורך חיוני לאדם. כשמושיבים אסיר בתא־כלא סגור ובחוסר מעש, הוא יוצא מדעתו, וכיצד צריך לחוש עצמו אמן מלא ברעיונות שאינו יכול לספר לעולם, בעוד שאחרים, האימפוטנטים — הם המשגשגים? אלו יסורים מצפוניים ומוסריים שלא יתוארו. אמן מעדיף מוות פיסי על פני קיום כזה, כך שכבר שלילת העבודה היא בגדר עונש עצום. חוץ מזה, אחיך לאמנות, עולבים בך, צוחקים, הם ביקרו בפסטיבלים, קיבלו פרסים, ומספרים בעולם כיצד פורחת הדמוקרטיה בארצנו, ואילו אתה הולך עם מסמכים ובהם חותמת שנאסר עליך לעשות סרטים.

הייתי חבר מפלגה, קומוניסט משוכנע, נכנסתי למפלגה לאחר הוועידה ה־20, שבה נחשפו מעללי סטלין. חייהם של הורי היו קשורים למהפכה, אבי היה קצין בצבא האדום, וסטלין הוציא אותו להורג בשנת 37. אמי נזרקה לכלא באשמת כזב, והסרט שבו הצבתי אידיאלים מוסריים נעלים, רק מפני שלא רציתי להתכחש לעברי — סרט זה הוציא אותי מהמפלגה. איימו להגלות אותי ממוסקבה, רצו לשפוט אותי באשמה שהוצאתי כספים מדיניים למען סרט עוין. ובאותה עת כל האינטלקטואלים הסובייטים שמרו על דממה, ודווקא אלה שכיום זועקים בקול רם, מדברים בשבחי הגלאסנוסט.

החברה הרוסית בתקופת הסטגנציה לא נזקקה לרעיונות חדשים ומהפכניים, בעוד שאני נגעתי בנושא שהאמנות הסובייטית לא טיפלה בו: כבוד האדם, כבוד היהודים. הגנה כזו על יהודים הושוותה לפעולה עוינת. לפי השקפתי דווקא כך צריך לנהוג מהפכן אמיתי, רק כך יכול לפעול אדם בעל אמות מוסר אמיתיות. הרי האנטישמיות היתה תמיד אנטי אינטלקטואלית.

— טענת שזהו סרט אישי ביותר. באילו מובנים סרטך נוגע בחייך האישיים ומבטא אותם?

במובן שהוא תואם לגמרי את רעיונותי. זוהי הבנה אישית של המטרות והרעיונות המוסריים של המהפכה. כאבם של גיבורי היהודים הוא הכאב האישי שלי, ולכן בשום פנים ואופן לא יכולתי לבגוד בסרט שלי. למרות שמספר רב של יוצרים סבורים שיצירת אמנות זה דבר אחד, והתנהגותם האישית היא דבר אחר לחלוטין. לי נראה ששני הדברים בלתי ניתנים להפרדה.

— איך התפרנסת כל השנים הללו?

קשה לי לענות על השאלה ואינני רוצה להישמע בכיין. כיום יש בבריה"מ אנשים בריאים וחזקים המיילל/ים ללא בושה על כך שהיה חסר להם לחם, שחיו בדלות. נדמה לי שבכך לא נוהגים אנשים חזקים, ואני לא רוצה לבכות על הימים ההם. בו בזמן חשוב לציין שנקמו בי בצורה כזו שאפילו לא נתנו לי להרוויח למינימום של מחיה. אני מרצה, ואסרו עלי להרצות במקצועי ולהרוויח למחייתי. הטביעו בי אות קין כעל אדם שלא ניתן לסמוך עליו.

ניסוחיו הבוטים, החריפים, של אסקולדוב כלפי המשטר הסובייטי לא היו עוברים בשתיקה לפני שנים ספורות. כיום, בהתאם למדיניות הגלסנוסט, הוא שופך הכל, ובכמויות. בעת השיחה עיניו זועמות כשהוא מספר על חייו, כאילו הוא עובר הכל מחדש, ואשתו סבטלנה — שנראית כמו בבושקה טובה ולבבית — תומכת, מנסה לרכך את מבעו הקשה.

— מה אתה מרגיש כלפי השנים בהן שללו את חופש הדיבור האמנותי שלך?

— אין לי טענות כלפי השנים שחלפו. אך ישנה קריאה גלויה להעביר ניתוח חברתי את השנים שעברו על כולנו. אני אומר זאת מפני שכיום מסתמנת ברוסיה נטייה לשכוח את העבר ולהסתכל קדימה בלי לנתח את מה שקרה. מן ההכרח לעשות ניתוח חברתי מעמיק, קונקרטי וקשוח של העבר, ובפרט להעביר בדיקה את אותם עיוותים בתחום התרבות בתקופת הסטגנציה. זהו אקט חיוני כדי למנוע הישנות טעויות. אני לא בעד חיסול חשבונות, אבל אנשים שהערימו קשיים נגד המוסר והאמנות חייבים לתת על כך את הדין. בינתיים רובם מסתגלים לדרך הבנייה מחדש.

— האם אתה יכול להסביר יותר את הסיבה ל„שכחת העבר"?

עכשיו מדברים הרבה על העבר, בשיחות הללו נאמרים דברים רציניים וארוכים, אך הרוב נאמר בחוסר כאב אמיתי או דאגה לעתיד המדינה. כדי לצעוד קדימה, כדי לבנות חברה מוסרית, מן ההכרח להבין מה היה מאחורי גבינו. לא יתכן שרבים מאלה שחיו בשנות הסטגנציה באופן הכי לא מוסרי, ולעתים נפשע, כיום יחליפו את צבע נעליהם. זהו האיום האמיתי, שלא לדבר על כך שלמרות כל השינויים החברתיים האיטיים יש כאלה שכיום עדיין רוצים לסגור חשבונות עם אלה שהתנהגו במוסריות.

סרטי יצא למסכים הבינלאומיים ובנובמבר ייצא למסכים בבריה"מ, אך עד היום יש לסרט רוב גדול של אויבים. העיתונים המרכזיים שומרים על דממה דקה, הטלוויזיה הסובייטית שותקת, אפילו את שמם של הפרסים שהסרט קיבל בפסטיבל ברלין האחרון (הסרט זכה בפרס דוב הכסף — י.י.) מעוותים במודע וערכם הופחת בכלי התקשורת. אני מספר זאת לא מפני שמדברות מתוכי אמביציות אישיות. בשבילי החשוב מכל הוא יחסם של האנשים לסרט, בירושלים ובוושינגטון, וכמובן גם בבריה"מ. וזהו אותו ביטוי עצמו של המאבק בין האמת לכזב, בין האינטרנציונליזם לאנטישמיות, שעליהם דיברתי. □

„ניתוק הקשרים לא הוכיח את עצמו"

עם ג'ורקה יוז'ף (GYÖRKE JÓZSEF), סגן מנהל המחלקה המדינית של המפלגה הקומוניסטית ההונגרית. מתוך ראיון שהתפרסם בשבועון „אלט אש אירודלום"

אנדרש מזאי

ניתקנו את הקשרים עם ישראל בעקבות מלחמת ששת הימים, בגלל מצרים. למצרים כבר מזמן קשרים דיפלומטיים עם ישראל מדוע ההונגרים עוד משחקים בברוגז?

— שאלת השאלות היא באמת, שמצרים היתה המשתתפת העיקרית במלחמת ששת הימים. היא הפסידה במלחמה, אבל ביקור הבזק של הנשיא סאדאת השיג שלום — ואת השטחים הכבושים. ישראל ומצרים הסדירו את יחסיהם והעולם לא חזר אל התוהו. האויב העיקרי גם אם לא הפך ידיד היה לשותף של ישראל. מלבד רומניה, מדינות ברית ורשה לא שינו דעתן אפילו אחרי הסכם קמפ דייויד. אבל, לאחר 21 שנה עלינו להכיר בכך, שהזמן לא הוכיח בכל את צידקת הכרעתנו וצעדינו.

אם אנחנו, ההונגרים, באמת מעוניינים בשלום באזור הישראלי־פלשתיני, האם סביר להמשיך בקשרים רק עם צד אחד?

— לא הישגנו את המטרה שהיצבנו לפנינו. יותר מזה: המדינות הסוציאליסטיות מפגרות אחרי ארצות המערב, אשר מקיימות קשרים עם כל הצדדים. ויתרנו על אפשרות של השפעה. בזמן ביקור אסאד במוסקבה, אפילו גורבצ'וב הצהיר, שאין זה נורמלי, שלבריה"מ אין קשרים דיפלומטיים עם המדינה היהודית. בסוף המאה העשרים, בתקופת הסופר־דיאליזם, מדיניות בת־יענה היא מותרות. ברור, שאת הסכסוך המזרח־תיכוני יש להסדיר באמצעים מעורכנים, גמישים, תוך שמירה על הדרישה המשולשת: הכרה בזכות ישראל להתקיים, פינוי השטחים הכבושים על ידה, הבטחת זכות ההגדרה העצמית לפלשתינים, כולל הקמת מדינה עצמאית.

זה מועיל או מזיק, שאנחנו לא מפגינים נוכחות דיפלומטית באזור?

— אין זה „דיפלומטיה דיפלומטית", המתעלמת מעובדות. אני חוזר ואומר: לא בכל הוכיח הזמן את תכליתיות הכרעתנו מלפני 21 שנה.

זאת היתה הכרעה הונגרית?

— בתיאום עם מדינות ברית ורשה ניתקנו את הקשרים הדיפלומטיים עם ישראל.

כיצד ומתי הגיעה הדיפלומטיה ההונגרית להכרה של שגיאותיה, שהזכרת קודם?

— המפנה המכריע חל ב־1985. מאז אזרחי ישראל, הבאים אלינו, מקבלים טיפול קונסולרי כמו כל אורח של מדינה אחרת. השנה פתחנו נציגות אינטרסים ואני סבור שהתהליך הזה לא ייעצר יותר. במוקדם או במאוחר נכיר, באופן הדדי, בעובדה שהיעדר יחסים דיפלומטיים איננו מצב נורמאלי אסור לנו להיחפז, אבל התנאים הקשוחים הקודמים אינם קבילים יותר. הניתוק היה צעד קולקטיבי של המדינות הסוציאליסטיות, אבל אין זה מאפיין את המצב היום לגבי חידוש הקשרים.

הגישה ההונגרית החדשה תגביר את זרימת היהודים ילידי הונגריה אלינו. האם ירגישו כאן טוב?

— אנחנו שמחים, שתיירים אלה מוצאים איתנו שפה משותפת ומרגישים טוב אצלנו. אנחנו יודעים גם, שלא יכופר לנו שבזמנו לא הישכלנו להגן על אזרחינו היהודיים מפני גירושם למחנות המוות ומפני תקופת האימים של הנאצי־ההונגרי סלאשי. (אמנם לא היצלנו מפניו גם את עצמנו, אבל עם החשבון הזה עם עצמנו אנחנו חייבים להסתדר לבד) ואשר לישראל: לא נתעלם מכך גם בדיעבד, שבהכרת העולם בהקמת ישראל היה משקל רב להרגשת האשמה הקולקטיבית של עמי העולם ולרגש האחריות הבינלאומי. היה זה אירוע היסטורי חד־פעמי, כאשר ב־1948, לאחר פיזור של אלפיים שנה, העם היהודי הוכיח את כושרו ליצור מדינה משלו.

הפלשתינים גילו הבנה

אם הונגריה תגביר את הדיאלוג הדיפלומטי עם ישראל, האם לא תעורר התנגדות, אולי זעם וטרור בצד השני?

— שקלנו ומנינו את התגובות והצפויות. מדינות ערביות שונות הגיבו בצורות שונות, אבל לא היתה תגובה קיצונית. ידידינו הערבים הבינו שאנחנו מדינה ריבונית.

מי בדיוק הבין?

— אם לדרג את מידות ההבנה, הרי את ההבנה הרבה ביותר גילו ידידינו הפלשתינים. אישים פלשתינים רבים רואים כטבעי, שהיהודים כאן מעוניינים לטפח קשרים עם יותר ממאתיים אלף ישראלים ממוצא הונגרי.

הדו־שיח ההונגרי הישראלי הוגבל במשך עשרות שנים למפלגה הקומוניסטית הישראלית הקטנה. מדוע?

— נכון, הרוב המכריע של חברי המפלגה הקומוניסטית ההונגרית הם ערבים. מדאיג הוא שמספר חבריה היהודיים לא גדל והם מזדקנים

> מקור קומוניסטי בכיר, הממונה על ענייני המזרח התיכון במפלגה הקומוניסטית ההונגרית: ניתוק הקשרים לא הוכיח את עצמו ■ הוא לא היה צעד הונגרי ■ תהליך ההתקרבות בין הונגריה לישראל לא ייעצר ■ אשמנו כי לא הישכלנו למנוע את גירוש יהודינו למחנות המוות ■ הפלשתינים גילו הבנה לחידוש קשרינו עם ישראל ■ מדאיגה העובדה שמספר היהודים חברי המפלגה הקומוניסטית הישראלית הולך וקטן ■ צריך להבהיר מחדש את מושג הציונות, שתוכנה הקמת מדינה יהודית עצמאית לעם היהודי המפוזר ■ אין כל מניעה, שיהודי הונגרי יעלה ארצה אם ירצה בכך ■ טיפוח תרבות יהודית על־ידי יהודי הונגריה תעשיר את תרבותנו שלנו
> (הדברים נתפרסמו ב־24.6.1988 בשבועון אלט אש אירודלום (ÉLET ÉS IRODALOM

והולכים. אבל אין זה תפקידה של הדיפלומטיה ההונגרית לשפוט מפלגה. המפלגה שלנו מקיימת קשרים הדוקים וידידותיים עם מפלגת־האחות הישראלית, אשר פועלת בתנאים מסובכים וקשים. במשך עשרות שנים היא היתה הגשר שלנו אל החברה הישראלית.

האם תיתכן בישראל מפלגה קומוניסטית בעלת כושר קיום, שהיא לא ציונית ומתנגדת לעלייה?

— זאת היתה סיבת הקרע במפלגה הקומוניסטית הישראלית ב־1963. זוהי השאלה הרגישה ביותר. לשום מפלגה אין זכות להתערב בענייניה של מפלגה אחרת, אבל צריך להבהיר מחדש את מושג הציונות אשר במקורה, לפי הבנתי, ביקשה להקים מדינה עצמאית לעם היהודי המפוזר בגלויות. את המגמה הזאת חיזקה הצהרת בלפור ב־1917, זה קיבל רוב של שני שלישים באו"ם ב־1947 ושם מילא תפקיד מכריע גרומיקו. את ההכרה מטעם בריה"מ הישראלים רשמו לפניהם ולא שכחו.

אפשר לומר, שהיו או קיימים עדיין צרימות בתפישה שלנו את הציונות?

— כפי שאמרתי, התוכן האמיתי של הציונות הוא: הקמת מדינה יהודית עצמאית. שאלה אחרת היא כיצד זה תורגם על־ידי המדיניות למציאות. נכון, שבתפישה היומיומית שלנו הציונות נתפשה פעמים רבות כשינאת ערבים כהרג ערבים.

האם לא היה בכך חלק כזה או אחר לעיוותים של התעמולה שלנו?

בציונות יש זרמים וגוונים שונים. ביניהם קיצוניים, שסייעו למעוותי דמותה. ב־1975 האו"ם אפילו הוקיע את הציונות כגזענות.

אי־אפשר לסלוח לטרור

לאוזני ההונגריה זכור השחקן מבני מולדתנו, שנפל קרבן להתקפה טרוריסטית ברומה, בדרכו לישראל. מה דעתך על הטרור?

— אי־אפשר לעקוף את שאלת הטרור. אי־אפשר לסלוח לטרור.

האם לא המחר ההדדי מוליד את התוקפנות הטרוריסטית?

— ברור שכן. אבל היום אני רואה יותר גמישות לנכונות למו"מ מטעם הפלשתינים, מאשר בצד הישראלי. וכאשר אני שומע ממנהיגים ישראליים „שעם טרוריסטים לא נשב", אי־אפשר שלא לזכור, שגם בגין היה טרוריסט אנטי־בריטי. ההאשמות ההדדיות על טרוריזם רק מכשיר את הקרקע לטרור נוסף. הצעתנו לשני הצדדים היא לחפש פתרון בדרכים דיפלומטיות שקטות.

האם אפשר לעשות הקבלה בין המצב בישראל ובטרנסילבניה? (שם הרומנים מדכאים את המיעוט ההונגרי. המלב"ה).

— גם ראש הממשלה שמיר, גם הקיצוני הימני כהנא הזכירו לנו שמוטב לפתור לנו את בעיית המיעוט ההונגרי הטרנסילבני בן שני המיליונים וכך „לשמש דוגמה לפתרון הבעיה הפלשתינית". אבל אנחנו לא שולטים בטרנסילבניה, אם כי יש להודות שקיימת סכנה, שההונגרים בטרנסילבניה יעברו תהליך של „פלשתיניזציה".

מה היתה החוויה המאלפת ביותר בביקורך בישראל?

— זה, שעל השאלה שלי: „אם ערבי בא מולך ברחוב תל־אביבי, האם תזכור מיד שהוא ערבי" גם היהודי השמאלי ביותר ענה בחיוב. כנ"ל — ערבים לגבי יהודים. והרי קודם כל איש ברחוב היהודי ואיש ברחוב הפלשתיני צריכים להחליף ברכת שלום. שום ערבות של מעצמות לא תבוא במקום זה.

— הונגריה עשויה למלא תפקיד כלשהו של מתווך?

— ברצון נפעל כמקרבים בין שני העמים. היו פגישות מוצלחות בין הצדדים בהונגריה פעמים אחרות, והם הפיגו כמה רוחות־רפאים של פחד. שלטונות ישראל לא העמידו למשפט את המשתתפים בגלל בגידה במולדתם.

אבל רבים שואלים, מה לנו, להונגרים, ולכל העניינים האלה?

— קהילה של כשמונים אלף יהודים מתקיימת בהונגריה. היא חיה כאן בשלום וברווחה. חבריה הם אזרחים נאמנים, פועלים למען מטרותינו הלאומיות כמו כל ההונגרים. אבל ברור, שהם אינם אדישים לגבי המתרחש במזרח התיכון ולגבי ישראל, כי הם קשורים לעם היהודי בישראל באין ספור נימים.

האנטישמיות אסורה

הזיקה הכפולה כבר לא נחשבת ב„חטא"? אין מניעה שיהודי ממוצא הונגרי יבחר לו את ישראל כמולדתו? שיעלה אליה באופן חוקי?

— שום מניעה. למרות זאת (ואולי דווקא בשל כך) קשה להצביע על יהודים הרוצים לצאת לישראל.

יש אפשרות שיהודים ממוצא הונגרי יוכלו להגדיר את עצמם בהונגריה כיהודים שלא על רקע דתי?

— עד כמה שידוע לי, מצויות קבוצות תרבותיות כאלה בשלבי התהוות. לדעתי, אם היהדות תטפח את תרבותה שלה בהונגריה, היא תעשיר גם את התרבות ההונגרית. אם אתה חושב על חוג הונגרי ישראלי, קיימים כאלה בהונגריה עם עמים רבים. בתחומים אלה הכל מותר אצלנו, מה שאיננו אסור על־פי חוק.

והאנטישמיות?

— כמו כל גזענות, גם האנטישמיות אסורה על פי חוק.

ואוהדת, מותרת?

— אם זה נשאר עניין פרטי, שמור בלב, הרי בשורה תחתונה כל אחד בעצמו צריך לעשות סדר בראשו ובנשמתו. זה נכון לא רק לגבי אנטישמיות אלא גם לגבי פילושמיות.

(המתרגם: אריה פלגי) □

וזו תהיה מורשת הקרב הבאה

שלמה סלוצקי

החרדה לצה"ל הבהילה השבוע חיילים וקצינים במילואים אל משכן הנשיא. בפגישה אישית הם דיברו על מבוכה בשטח, מועקה נפשית, איבוד פרופורציות ■ שיח לוחמים 88'. עצוב

מימין לשמאל: אבנר ברית, נועם מוזס, דורון זכס, הראל יצחקי, הוגו סוקס, רועי ברנע, שמעון לדר — בפתח בית הנשיא

ה קצינים וחיילי המילואים, שנפגשו ביום ראשון עם הנשיא, במטרה למחות בפניו על מה שהגדירו כ„תוצאות הרות אסון של פעילות צה"ל בשטחים", הופתעו בעצמם מהמהירות שבה נענה הנשיא לפנייתם — שלושה ימים בלבד לאחר שקיבל את מכתבם. יתכן שזהותם של אותם יוצאי סיירות נבחרות הביאה את הנשיא הרצוג להחלטה שלא לדחות את הפגישה, ואולי מה ששכנע את הנשיא לא היו הקטעים במכתב הפנייה שלהם, שחזרו על הפגיעה המוסרית בצה"ל והפגיעה הפיסית באוכלוסיה, אלא דווקא חרדתם של קציני המילואים לתוצאות בעקבות השהות בשטחים.

עורכי הלילה של עתוני יום שני נטו להצמיד את הידיעה על הפגישה לצרור הידיעות על המתרחש בשטחים. כאילו כדי להבליט את הרקע לפנייתם של אנשי המילואים, אפשר היה למצוא ליד הידיעה על הפגישה — שלבשה כותרות בסגנון „הגענו לסף שאותו איננו מוכנים לעבור" או „המצב מזכיר את ערב יום כיפור" — כותרות על אירועים בשטחים, כמו „תצהיר של קצין במילואים: הערבי הוכה קשות, הושלך מג'יפ והוכה שוב בדרך לבי"ח", או „ערבים גויסו במכות אלה למחוק סיסמאות בכפריהם".

„העובדה שאותם ,חריגים', כלשון העתון, מוכרים לנו כנורמה בשטח — ואנחנו יודעים שמפקדינו ומפקדי מפקדינו גם הם יודעים זאת — היא שהביאה אותנו לארגון המחאה הספונטנית הזו", אמר לנו סמל (מיל.) רועי ברנע, אחד מהמשתתפים בפגישה.

„אותם ,חריגים', שהשתרשו כבר כנורמה, מסוכנים לחוסנו של צה"ל וליכולתו לעמוד במשימות שעבורן הוקם".

אבנר ברית: „הכל החל כהתארגנות ספונטנית בפלוגת סיור, שעד לפני זמן קצר פיקדתי עליה. בשיחות אל תוך הלילה ביטא אחד המ"מים, הראל יצחקי, את רצוננו למצוא גורם כלשהו שאליו יהיה אפשר להפנות את המועקה הנפשית, שבה היינו שרויים בתקופת המילואים האחרונה הזו של מאי־יוני. חתמנו, כמה מהחיילים והקצינים, על מכתב הפנייה לנשיא, וצרפנו אליו בצורה טבעית עוד כמה מכרים מיחידות מילואים אחרות, שגם הם שירתו בשטחים ויצאו באותה הרגשה של יאוש וחוסר אונים".

רס"ן מיל. שמעון לדר: „זו התארגנות לא פוליטית ולא מפלגתית. החלטנו שחייבים לפנות לאיש שהוא סמכות, וגם אם לנשיא אין סמכות פוליטית לגבי ההכרעות הגורליות המנציחות את המצב בשטחים, אנו מייחסים לו משקל מוסרי על מערכת קבלת ההחלטות. חשבנו שמחובתנו להעביר אליו את תחושות החרדה העמוקות שלנו".

— כל משתתפי הפגישה והחותמים האחרים על הפנייה לנשיא שירתו כבר פעמים רבות בשטחים. מה הביא אתכם להתעוררות הזו עכשיו?

אבנר ברית: „מה שהשתנה הפעם, ביחס לפעמים קודמות, היה התרחבות המגע עם האוכלוסיה המקומית. בקרב האוכלוסיה הזו ניתן לחוש שההתנגדות לכיבוש הישראלי הפכה לתופעה כללית. כולנו עשינו כבר תקופות מילואים אחרות, אבל העוצמה והתחושה של עשר ההוראות, מתי זה ייגמר ובמה זה ייגמר, חייבו אותנו לחפש תשובות יותר ברורות".

רועי ברנע: „מה שאותי הוציא מן הדעת היא דווקא העובדה שכל אחד גומר מילואים והולך הביתה, לנסות לשכוח עד הפעם הבאה, ושבעצם הרוב מצליח בכך, מאחר שאנחנו חיים בשני עולמות מנוגדים, מרחק של קילומטרים ספורים. אבל אי־אפשר להמשיך לנצח בחיים המבותרים האלה. וכפי שתוצאות השהות הארוכה בשטחים חודרות לישראל עצמה, הן חודרות גם לתוך צה"ל, עם כל הסכנות הכרוכות בכך".

— מהן, לפי התרשמותכם, המגיעות בצה"ל?

אבנר ברית: „כמפקד אני יכול לומר שהולכת ומתפוגגת החד־משמעות של הפקודה. הולכת ומתרחבת התופעה של שתי רמות התייחסות ושתי רמות של פקודות וביצוען. הראשונה היא מה שצריך להגיד או להוציא במכתב רשמי, צווים וכו', והשניה היא מה שמתבצע בשטח. ומה שקובע, ללא ספק, הוא מה שמתבצע בפועל בשטח.

„וכאשר ,השטח' הם כפרים ואזורים מאוכלסים בצפיפות, אזי לא מדובר בפלוגה שנעה בשטח, כאשר המ"פ או המג"ד יכולים לראות את כולם ולפקח כללית על ביצוע תקין של הפקודות ברמה פלוגתית. בתפקידים הנוכחיים המוטלים עלינו, עלי לפקח אישית על כל חייל וחייל מאחר שיש פריסה גדולה לכוחות קטנים, וחופש הפעולה של הפרט הוא גדול ביותר.

„זה אומר שמפקד לא יכול להיות בטוח שמדווחים לו על כל אירוע ובמיוחד לא על כל אירוע ,חריג' מבחינת התנהגות של החיילים. לדוגמה, אם אני נכנס עם כוח לתוך חדר בבניין, כדי לבצע חיפוש לעירוך על מעצרים, אני יכול להיות בטוח במה שמתרחש אצלי בחדר, אך לא באשר לצורת ,ביצוע המשימה' של חיילים אחרים בכוח, שלא נמצאים בתחום הראייה שלי. ומה הטעם שאעיר לחייל לאחר מעשה? כך נשמרות הפקודות ,על־פי הקריטריונים הצה"ליים' בעוד שבשטח יש תופעות של השחתת רכוש, ירי, מעצרים, מכות והתעללויות ללא צורך וללא אפשרות לפיקוח אפקטיבי מטעם המפקדים".

רועי ברנע: „הסיטואציה מאפשרת לכל חייל להחליט בשטח מה הוא רוצה ובמחייך לגזור על אדם מכות, השפלות, התעללות ואפילו כלא לתקופה ארוכה. קח לדוגמה את הידיעה הזו על ערבים שהורדו מאוטובוס וגויסו במכות למחוק סיסמאות בכפריהם. אתם פרסמתם את זה כידיעה, בעמוד החדשות, בעוד שהדבר הוא לחם־חוק בשטח ולא חייב להיכלל בהגדרת ה,חריגים'. הרי כל חייל צה"ל יכול לעצור תושב מקומי ולדרוש ממנו מחיקת סיסמאות, פינוי מחסום וכדומה. ראשית, הוא ידרוש את תעודת הזהות של התושב המקומי — זכותו של כל חייל צה"ל לעשות זאת, אם התושב יוגדר כחשוד על־ידי החייל — ולאחר מכן, אם אותו תושב לא יהיה מוכן למלא אחר ההוראות, כמו פינוי מחסום וכיוצא בכך — או מותר לחייל להפעיל כוח סביר כדי לאלץ את התושב לעשות זאת, והנה לך תסריט של מכות והשפלות בלי ,חריג' ובלי הפרת פקודה".

הוגו סוקס: „אסור לחייל להחרים תעודת זהות של תושב, אבל ניתן לדרוש אותה לבדיקה. אדם שלא מסכים לפנות מחסום, לדוגמה, ניתן להענישו בפועל באיום שתעודת הזהות שלו לא תוחזר, וזאת אך ורק על־ידי הוראה שיישב במקום ויחכה עד שנחזור. החיילים מסתובבים שעה, חוזרים ומחזירים את התעודה, הרי אסור להחרימה, אבל בינתיים התושב המקומי עצור למעשה במקום. הוא אינו יכול לזוז עד אשר התעודה תוחזר לו, כי קיימת סכנה שייתפס בלעדיה, ובהחלט קיימת אפשרות שבינתיים סיור צה"לי אחר יגיע למקום ויעצור את ,החשוד' לבירור, שגם אם יסתיים לבסוף בשחרורו, הוא מהווה השפלה וטרטור שרק מגדיל את השנאה כלפי ישראל".

— כיצד התופעות הללו משפיעות לטווח ארוך על צה"ל?

אבנר ברית: „אתן לך תסריט שאני חושש שהוא בהחלט אפשרי: בצה"ל אנו אמונים על כך שבמצבי קרב אנו פועלים על־פי ,נעשה ונשמע'. ממלאים פקודה ולאחר מכן עושים את הבירורים ואת הוויכוחים הנדרשים. אבל לאחר הקרב... כאן, לדעתי, הקטע הזה נשבר. היום המערכת לא מגיבה על אי ביצוע פקודה כלשהי הדרג הפיקודי העליון והגבוה איננו מסוגל לכפות את הפקודות, ואני גם לא בטוח שהוא מאמין בצדקתן וביכולת מימושן.

„כאשר נשברת המשמעת הזו, מתבררים המקרים של אי קיום הוראות ופקודות עקב ,תוספות' או ,חיסורים', כאשר חיילים מחליטים על דעת עצמם. אם לפי שיקולם בשטח הפקודה לפנות את כל המחסומים בכפר לא מחייבת אותם להיכנס לסמטה חשוכה בשעות הערב, הרי מחר אותם חיילים וקצינים יחליטו שגם את הגבעה שהורו להם לכבוש באמצע הקרב אפשר לדחות למחר..."

הוגו סוקס: „הרמטכ"ל קיבל משימה בלתי אפשרית והוא ממלא את תפקידו מאחר שהוא כפוף למערכת הפוליטית. אלא שבעוד שבצה"ל חינכו אותנו לבצע משימות באופן מושלם, הרי כל מה שניתן להגיע אליו בשטחים הוא אותו מצב מזור שמישהו הגדיר כ,שקט יחסי'. לעולם לא יוכל צה"ל לפנות את כל המחסומים, ולמנוע את כל הפרות הסדר, ומכאן שהפקודה שקיבלנו היא ההיפך ממה שמורשת הקרב חינכה אותנו עד כה".

אבנר ברית: „המפקדים מסתובבים מבולבלים בשטח, בלי לדעת מה חוקי ומה לא חוקי, מה הן ההוראות ומה בעצם רוצים שתבצע, מה חריג ומה נורמה ועד כמה חריג במילואים הקודמים הפך לנורמה במילואים הנוכחיים.

„קח דוגמה: נניח שנאמר לי שיש בבית מסוים חשודים. אני נכנס לבית ומוצא שתי קשישות. כאן עלי להפעיל את שיקול דעתי, וזו בעיה. האם להפוך את הבית? האם להכות אותן כדי שיגלו איפה החשודים? האם לעזוב אותן בהנחה שהיתה טעות? או דוגמה אחרת: אני מצווה להעמיד מחסום ולא לתת לאיש להיכנס לחברון. פתאום מגיעה משאית עם ציוד, שאתה מבין שהוא חיוני לתושבים ואיננו מזיק. אם אתה מאפשר את כניסתה, אתה מפר פקודה. אם לאו, זה עלול להביא להתחממות האווירה. אתה עומד שם, מפקד גדוד או פלוגה, נבוך מול התושבים ונבוך מול החיילים, ואתה לא יודע מה יקרה אם תיתן לרכב לעבור. האם מפקדיך לא יעשו מזה עניין, שהוא תרגום חופשי של אי־הגבה על אי־מילוי פקודות, או שיעירו לך, ינזפו ואף יותר מזה".

רועי ברנע: „העמידו אותנו במחסום ביציאה מכפר בתיר, שם היה ארוע ונורתה אש חיה של חיילי צה"ל. לא ידענו ערבית ולכן לא הבנו את מה שצעקו האנשים במכונית שיצאה בדהרה מהכפר. מנענו מהם לעבור במשך כמה דקות, עד שהצלחנו להבין שבמכונית שכב אדם גוסס. עד ששמנו לב ונתנו לו לעבור, הוא נפח את נשמתו. אגב, הקצין שהיה איתנו ונתן למכונית את האישור לעבור, ננזף על כך. ראשית, בקשר האלחוטי, ולאחר־מכן באופן רשמי".

— האם יש לדעתכם הבדל בין התגובות של חיילי המילואים לבין אלו של החיילים בסדיר?

הוגו סוקס: „יתכן שהבגרות עוזרת מעט, אבל בעיקרון הסיטואציה מביאה הרבה אנשים להתנהגות כמו על מגרש כדורגל, לתגובות שאין בהן תועלת ונעשות רק כדי לא לצאת פראיירים. התושבים המקומיים יודעים זאת, והם צוחקים מאיתנו".

רועי ברנע: „ובכל זאת, אצל הסדירים יש תופעות יותר חמורות. לא ראיתי את זה במו עיני, אבל בהחלט שמעתי יותר מפעם שמועות, וגם אם מדובר בשמועות בלבד, יש בכך הוכחה לאחת מתוצאות השהות הממושכת בשטחים".

הוגו סוקס: „לא מדובר באנשים רעים מיסודם, אלא בסיטואציה בלתי אפשרית, בחיילים סדירים שכל מורשת הקרב שהם מקבלים מאז גיוסם היא סיפורי ה,חוכמות' נגד תושבי השטחים. מכאן שנוצרת דה־הומניזציה של האוכלוסיה המקומית, והחייל הבודד, סדיר או מילואים, שבין־רגע הופך לתובע, שופט ומוציא לפועל של העונש, מאבד את חוש המידה ואת האנושיות. זיהוי לא נכון של זורק אבנים יכול להביא להרשעתו ולשישה חודשים בכלא, וגם אם לבסוף ישוחרר, הרי יעברו חודשים ארוכים עד אשר ישוחרר. כבר היינו עדים למצבים בהם פוברקו האשמות כדי להצדיק מעצרים, ומי שניבל את פיו כנגד חייל, הפך בטופס המעצר לזורק אבנים".

— מה המסקנה הפרטית שלכם?

רועי ברנע: „במדריך הראשון שנתן לנו מפקד הגזרה, הוא הסביר לנו ש,המצב קשה, אבל לא נורא' ושהפתרון איננו צבאי אלא חייב להיות מדיני. נאמר לנו שנתרגל מהר ונראה שזה משהו כמו משחק צופים. אני אישית לא מוכן לקבל הגדרת מצב כזו לאורך זמן. לא יתכן שינסו להשיג שקט יחסי בעזרת הצבא. לא יתכן שיקראו לי פעם ועוד פעם לשמור על תלמידות בית־ספר יסודי או על תלמידי בית־הספר לנכים לבל יתפרעו".

אבנר ברית: „גם בתור מפקד בצה"ל, אבל במיוחד כאזרח מדינת ישראל, קשה לי מאוד להמשיך. זהו מצב המוביל ליאוש. מצב שבו לא ברור לי למה עלי לחנך את ילדי, למה לי להיות מג"ד, לאיזה צבא אני שייך. כשהייתי במילואים האחרונים בחברון, וראיתי במו עיני את כל הדברים שעליהם דיברנו, ובסוף שבוע שהייתי בחופשה בבית, שמעתי את ראש הממשלה אומר שלעולם לא נצא מיהודה ושומרון, ולמשך רגע אחד עברה לי בראש התחושה שאין טעם לחזור לגדוד. ובכל זאת חזרתי. וזאת מאחר שההחלטה לכבד את מוסדות המדינה חשובה לי מספיק כדי שאמשיך להיאבק; כדי שלא אצטרך אני — ולא יצטרכו אחרים — להגיע למסקנה שכבר אין טעם להיאבק, כי הכל אבוד והכל נחרץ".

ביקשנו מדובר צה"ל להגיב לתוכן הכתבה, ולשם כך העברנו את כולה לעיונו. להלן תגובת דובר צה"ל: מלשכת הנשיא נמסר, כי השיחה נועדה להיות אישית וסגורה ושלא לפרסום בפומבי. דובר צה"ל מכבד את בקשת הנשיא, ולכן לא יגיב ולא יתייחס לדברים שנאמרו בשיחה הסגורה. □

מוסר ואיוולת

ב מכתב לנשיא המדינה נאמר: „אנו קוראים לך (מסבים את תשומת לבך ותשומת לב הציבור לבעייתיות, זו שעיקרה מוסר ואיוולת, הכרוכה בהמשך השימוש בצה"ל להחזקת השטחים, ולפנות לדרג המדיני פוליטי לדרוש ולמצוא פתרון מדיני ולא צבאי בשטחים. אסור להמשיך ולהשען לאורך זמן על ,השקט היחסי' שצה"ל משיג תוך תשלום מחיר כבד".

בהודעה לעיתונות שפרסמה הקבוצה נאמר, כי צה"ל מבצע מדי לילה מעצרים של עשרות בני אדם, מקים עוצר על אלפי אזרחים, הורס בתיהם של משפחות שלמות ומקים למעשה מערכת של ענישה קולקטיבית, באמצעות לחץ כלכלי, צבאי ופסיכולוגי על האוכלוסיה בשטחים. „פעולות זאת מעמידה אותנו בדילמות מוסריות קשות. רבים מאיתנו הגיעו אל הסף אותו אינם מוכנים לעבור. איננו רוצים להגיע לסירוב. סירוב לשרת בשטחים יהיה סירוב לשרת בצה"ל".

בעקרון כזה ישנה איש למצפונו, תהיה התפוררות של המערכת, לה אנו זקוקים במשימת הגנה על קיום מדינת ישראל".

פרפטום מובילה

דיין בענייני ירידה. אין מה לעשות. הנושא רודף אותי כמו דיבוק גלותי מעצבן וחסר מנוחה. בתכנית הטלויזיה „זה הזמן" ראיתי דבר מזעזע. כוונתי לאותו ראיון של רם עברון עם נכה צה"ל שנפגע בצווארו במלחמת לבנון והוא משותק בכל חלקי גופו, זולת עיניו ומוחו. גם הפעם חשתי חוסר אונים וזעם עצום. הרי הייתי בין אלה, אשר ביום הראשון למלחמה המטומטמת הזאת, העזו לחתום על עצומה שדרשה נסיגה מיידית של כוחות צה"ל משטח לבנון. אז מה אם חתמתי ומלבדי היו עוד כמאה תתימות? אנחנו אמרנו את שלנו ובגין ושרון עשו את שלהם, והתוצאה של המלחמה ישבה עכשיו באולפן הטלויזיה הישראלית, בדמותו של בחור פגוע שעל פצעיו אין מחילה ולא כפרה.

האזנתי בקשב רב לדבריו, והוא אמר בערך כך: אני שילמתי מחיר יקר ביותר ורציתי לפגוש את מר מנחם בגין, האיש ששלח אותי לשדה הקטל, אבל לא היה לי עם מי לדבר, כי האחראי הראשי למצבי פרש מהשלטון מבלי שיתן הסבר כלשהו לבריחתו מאחריות המיניסטריילית. הבחור המשיך וסיפר ששכב למעלה משנה בבית־חולים, אך הארון השני שהיה אחראי לפציעתו, אריק שרון, אפילו לא ביקר אצלו פעם אחת.

אלה האשמות חמורות ביותר והן לא באו מפיו של עסקן ציבור או פובליציסט, אלא מתוך נשמתו הפצועה של אדם, אשר עץ חייו נשבר לשניים.

הבה נתייחס למנחם בגין. הוא הסתגר בחדרו וזהו זה. הדבר ממש מדהים. בשום פנים ואופן לא היה עולה בדעתי לכתוב או לתקוף את התנהגותו, אילמלא ידעתי מן העיתונות שהאיש עדיין חי ומדי פעם שולח מכתב לאיש זה או אחר. לא זכור לי מבחינה היסטורית שקרה מקרה דומה. משמע, מנהיג פוליטי עוזב את רסן השלטון מבלי שיתן דין וחשבון על מעשיו. הרי איש זה אינו אלוהים, אלא אדם שיש להתייחס אליו על פי נורמות ציבוריות. אולי רק ברומא עתיקה, בדומה לטיבריוס קיסר, יכול היה בגין לפרוש לאי כמו קפרי ולהשתעשע לו. (וכידוע, טיבריוס שילם לבסוף מחיר יקר בעד שעשועיו, עת קליגולה חיסל אותו). אבל אנחנו חיים כאן, בתקופה שיש רדיו, טלויזיה ועיתונות רבה, ואפילו נשיא ברית המועצות אינו יכול להרשות לעצמו להעלם מבלי שיתן דין וחשבון על מעשיו.

ועכשיו לאיש השני, אריק שרון, שלכאורה אין הוא אחראי למחדל הנורא של מלחמת יום כיפור, כי הוא היה רק שר הבטחון, המקבל הוראות מראש הממשלה. לאיש לא איכפת שמבחינה היסטורית היה הוא האיש אשר הוביל את בגין מאחורי הקלעים למהלכים מלחמתיים בלתי צפויים. יחד עם זאת, כל אחד מאיתנו יודע את האמת. לאחר סברה ושתילה הועף שרון ממשרתו על־ידי ועדה ממלכתית. בכל ארץ אחרת אדם כזה היה מחוסל מבחינה פוליטית. אך ראו זה פלא: הוא עדיין שר בממשלה, ובבחירות הבאות יש להניח כי מחצית מהעם הזה תצביע בעדו. המסקנה החמורה, המתבקשת מהמצב הזה, היא שמי שמשלם בסופו של דבר בעד מחדלים איומים, אינה ההנהגה המדינית והפוליטית, אלא האזרח הנשלח לבצע את המדיניות שלה.

כעת לירידה עצמה. יושב בחור צעיר מול מכשיר הטלויזיה, רואה ושומע את הקורבן, ואומר בלבו: למה לי להקיז את דמי למען מנהיגים שאינם מוכנים לקחת על עצמם את האחריות על מעשיהם? מוטב לי ללכת לשגרירות ארצות־הברית, להשיג ויזה ולנסות לבנות את חיי במקום אחר.

מישהו טען באוזני שכל הצעירים האלה, העוזבים את הארץ, מחפשים רק הטבות כלכליות. לא, אינני מאמין שכל אלה העוזבים את הארץ הם בני בליעל ורודפי בצע. עדיין יש לתת אשראי לנעורים, ואני מאמין שמלבד הרדיפה אחר חיים יותר טובים קיימת אצל צעיר העוזב את הארץ המודעות, שבמצב הזה אין ערך לחייו בבורסה המקומית.

ברשימתי הקודמת התיחסתי למשדר הטלויזיוני שדן בבעית הירידה. באותה תכנית הופיע גם ראש פועלי „אתא", שאמר בכאב רב כי הוא עלה לארץ מתוך אמונה גדולה, אך עתה, לאחר שהמפעל חוסל, אם אחד מבני משפחתו יסע לאמריקה, הוא לא יגנה אותו ואפילו יבין ללבו. אחד ממכרי אמר לי שדבריו אינם נסבלים. מה יש? גם בצרפת ובאמריקה סוגרים מפעלים כושלים ואיש אינו מאיים שם בירידה אמר. נכון, עניתי לו, אבל לא בצרפת ולא באמריקה אין המנהיגים אומרים לעם שלהם כי עליו לחיות על אדמת המולדת למען עתיד ילדיו. כאן, רבותי, מכרו לאנשים חלום. ומי שמתפכח מהחלום, מגיע למסקנות חריפות ביותר.

וב„חרות", המחנות רבים על הרכב השביעיות, ואני הולך לשוק הכרמל. □

גימטריה מפלגתית

אין ספק, שמשהו בסיסי לקוי אצלי, או מלידה או בשל החינוך שקיבלתי. מכל מקום, קשה לי להתלהב ממספרים. אולי זה חוסר דמיון, אבל האזנתי השבוע לידיעות המרגשות את מוסריהן, מי זכה להיות מספר 20 או אפילו 30 ברשימת מועמדי „חירות" לכנסת הבאה, איזה מכה ספג דוד לוי, כי לא נבחר ברוב קולות להיות מספר 3 אלא רק 5 (או משהו כזה), וכבר הודיע הגאון התורן של „חרות", נתניהו, שהוא עומד להתמודד על המקום ה־5 בשלב ה„שביעיות", כאילו יש משמעות כלשהי לכל האריתמטיקה הזאת, שהיא בעיני חסרת שחר.

אני מבין, שמתן אמון מאסיבי באיש טרי כמו נתניהו, וזכייתו במספר המצביעים הגדול ביותר, משמעותית מאוד לגביו. וברור מעל לכל ספק, שמי שלא נבחר למקום ריאלי ברשימה, הקאריירה הפרלמנטרית שלו נסתיימה.

הדבר מזכיר לי תופעה דומה, המוכרת מהתזמורות הסימפוניות. כשיש שנים־עשר או עשרים כנרים, נערכים מדי פעם מבחנים, בהם אמור המנהל האמנותי לקבוע, מי מהם יישב בכיסא מספר 10, מי יהיה מספר 8, ומי יישלח — וזה בעיני הכנר אסון כבד — לשורה האחורית.

ומה ההבדל בין הנגינה בכל המיקומים הללו? אין. מלבד הכנר הראשון. הוא ה„קונצרטמייסטר", היושב לרגלי המנצח ולו הזכות הבלעדית ללחוץ את ידי המאיסטרו בגמר הנגינה או כשזה מגיע אל דוכנו, והוא הקובע את תנועת הקשתות בכיוון מלמטה למעלה או להפך, הרי איש אינו יכול לראות טוב יותר כנר זה או אחר או להבדיל בין נגינתם של מספר 7 או 20.

אבל כאן, בתזמורת כמו במפלגות, נכנס הגורם הבלתי רציונאלי של היוקרה. וכבוד הוא משהו שלא ניתן למדידה כמותית מספרית.

ואגב, אני מניח שלא רק אני שמתי לב לכך, כי כשאומרים על פלוני ש„כבודו במקומו מונח", על פי רוב קשה מאוד לדעת, איפה מצוי מקום מסתורי זה. כי מי שכבודו מונח בצורת זר דפנה על ראשו ובצורת דרגות על כתפיו או ראשי תיבות אחרי שמו, אין אומרים עליו, שכבודו מונח שם או שם. פשוט, יש לו כבוד... רודפים אחר הכבוד שאיננו.

כאלה שכבר זכו בו, בדרך־כלל גם אינם מחשיבים כל־כך את הכיבוד, כי הוא ניתן להם ממילא. ורק אלה, החשים שהערכתם העצמית עולה בצורה ניכרת על זו של האחרים כלפיהם, דורשים סימני הכר חיצוניים לכבודם, המסתתר אי־שם. לכן המציאו את סימני הדרגה ואת מדי־השרד.

ברור, שככל שהקבוצה קטנה יותר, חשיבות סולם־הניקור בה גדלה. (המונח „סולם־ניקור" שאול ממדע גידול העופות. כל להקת תרנגולות קובעת בינה לבין עצמה סולם של קדימויות, החל מן האריסטוקרט, הניגש לאוכל ראשונה, וכלה ב„לומפנפרולטאריון" של המורנבים בסוף, שמותר להם לאכול רק את השיירים).

סולם חברתי (תרנגולתי?) זה נקבע בדרכים נסתרות, כי לאו דווקא התרנגולת הגדולה והחזקה היא הגברת הראשונה בלהקה. וחוקרים גילו, שקל יחסית ללמד את מס' 1 לוותר על אצילותה ולרדת בסולם, וכן אין בעיה להעלות בצורה מלאכותית ומבוקרת את השוליים לראש הסולם. ורק אלה שבאמצע, „הבורגנות הזעירה" אם תרצה, אינם מוכנים בשום פנים לוותר על השגיהם ולרדת ולו בשלב אחד בסולם, על אף שאין המיקום היחסי במרכז הטבלה משנה את המצב הממשי. (ראה כל ועידת מפלגה).

ההגיון מחייב, שככל שהמפלגה קטנה יותר, יחריף המאבק על המיקום, כי גם מועמד מספר 3 או 4 עלול למצוא את עצמו בחוץ, בצו הבוחר, כמבוטא בקלפי.

אבל דווקא במפלגות הגדולות המאבק דראמטי יותר. וזה מזכיר את הנוהג הוותיק במכללות האמריקניות, שבכיתותיהן נהוג לבחור ב„תלמיד או התלמידה הפופולארית ביותר". לא בטוב שבתלמידים, או במוכשר ביותר בתחום זה או אחר, אלא כזה החביב על רוב חבריו.

וזה מאוד מסוכן דווקא בתחום הפוליטיקה. הנה למשל, בנימין נתניהו יש לו פרצוף צעיר ונאה, שטף דיבור ויכולת דמגוגית לא מבוטלת. וזה מספיק כדי להציבו בראש הרשימה, ללא התחשבות בדעותיו, שעד כה הן כמעט בלתי ידועות.

ואני חושש, שהעובדה שכהן־אבידוב הפרימיטיבי לא נבחר, וכן גם „עף" סגן שר־החקלאות המעורר סלידה מיכאל דקל, אינה מעידה על מיתון בעמדות אנשי „חרות", אלא על כך שהם לא נחמדים. בתחרות מלכות־החביבות ההגיון אינו שולט, כי אצל הליבראלים הלא לא בחרו בבני שליטא, שהוא טיפוס אמיתי, אבל מעמדו של עמיתו הלא־אינטליגנטי, שר התיירות, איתן.

גם מפלגת העבודה לא נקיה מפגם זה של בחירה שלא על פי הדעה. דמעות־התנין שנשפכו על גורלו המר של אבא אבן אחרי שלא נכלל ברשימה המובילה, נראות לי לא כל־כך אמיתיות. דעותיו מקובלות על האגף היוני, אבל הוא לא מהחבר'ה.

אני מניח, שאבא אבן מכיר היטב את הפתגם, הקובע שחכם לא נכנס לבוץ שפיקח מצליח לחלץ ממנו. זה שלא היתה בו חוכמה להעמיד את עצמו פעם נוספת לבחירה, כבר ברור. עכשיו נותר לראות איך ייחלץ את עצמו ממצבו — אם הוא פיקח.

אני מציע, שלהבא יסקרו את ועידות המפלגות כתבי־הספורט, המיומנים בבחירת אלופים ורישום השיאים. ונצחונות הרבה יותר מעמיתיהם, הכתבים לענייני־מפלגות. או כתבי־הפופ, הרגילים במצעדי פזמונים ושאר רשימות מספריות חסרות חשיבות ונעדרות הגיון.

הצרה היא, שבחירתו של פזמון זה או אחר או נצחונה של קבוצת כדורגל או כדורסל לא תשנה בצורה מהותית את חיינו, ואילו מלכות־היופי של המפלגות יקבעו את גורלנו. □

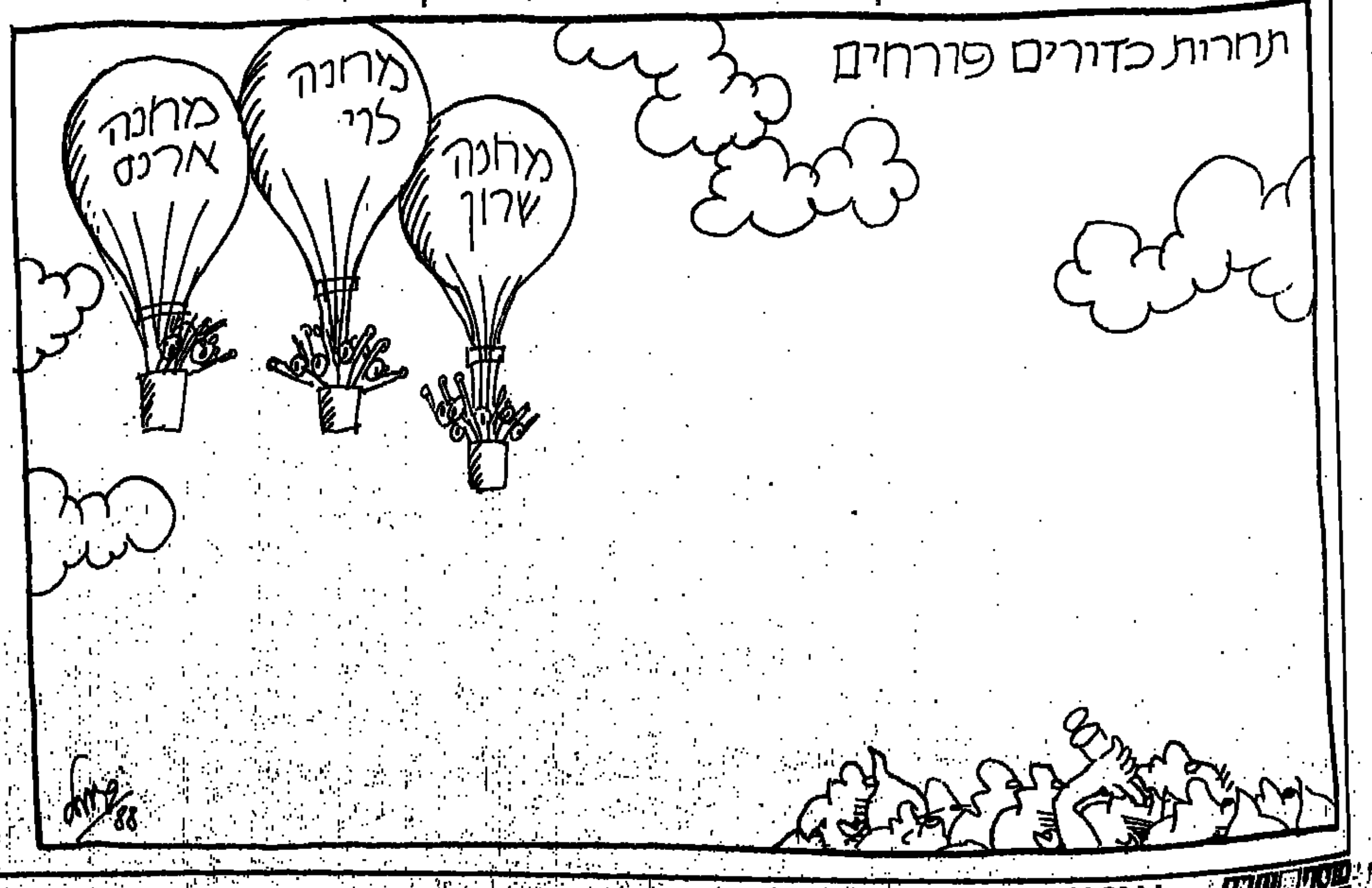

גדרה של חלוצים

ג ל ג ל י ם

בראשיתם היו הביל"ויים חמישים איש בלבד, אבל האגדה הלכה והתעצמה כאילו היו להם גדודים רבים.
בסוף המאה ה־19 פרצו פרעות באוקראינה והשלטונות הרוסיים הגבילו את כניסתם של יהודים למוסדות להשכלה־גבוהה ואסרו עליהם לרכוש קרקעות ולנוע בחופשיות. תנועת הגירה גדולה התחילה אז בכיוון לאמריקה הגדולה ורק מעטים הגיעו לארץ־ישראל. ראשוני הביל"ויים הגיעו ארצה וששה מהם הגיעו לאדמות גדרה (קטרה של אז). הם בנו את הצריף הראשון וזו תחילתה של המושבה.
רחוב הביל"ויים הוא הרחוב הראשי. ליד בית מספר 21 — צריף עץ שבחזיתו טובר־ברזל עשוי כלי עבודה של תחילת המאה ושתי אבני ריחיים לטחינת קמח. ממול — בית־הכנסת הגדול. דרך עפר עוברת מימין לו ומגדל המים הישן מאחורי הבניין. למגדל שלט של אגודת בא"ה, ראשי התיבות של הברון אדמונד רוטשילד. עוד 200 מטרים עד לצריף הקולקטיבי, ואחריו בור גדול עם תשע קורות עץ שתומכות את הגג. זו האורווה הישנה של חברי גדרה, ששימשה למגורי אדם בשנים הראשונות.
בחזרה לכביש, ובהמשך — רחבה קטנה ובה „גן רחל" ובו מצבה להיסטוריון, איש המושבה, ד"ר זאב פון ויזל.
ממול לגן — הבניין היפה של המוזיאון המקומי מוקף בדקלי וושינגטונה, ובפנים מכל טוב שהעניקו לנו המושבה ועברה.

עודד פיינרש

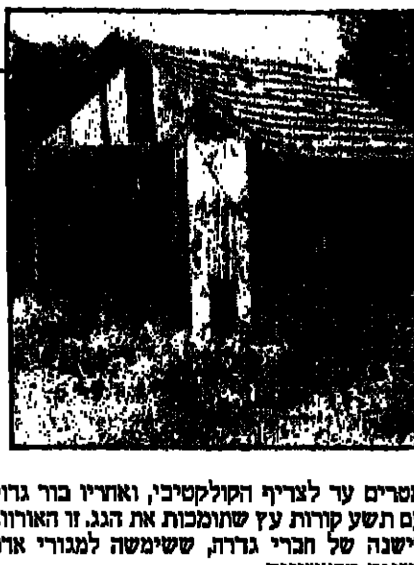

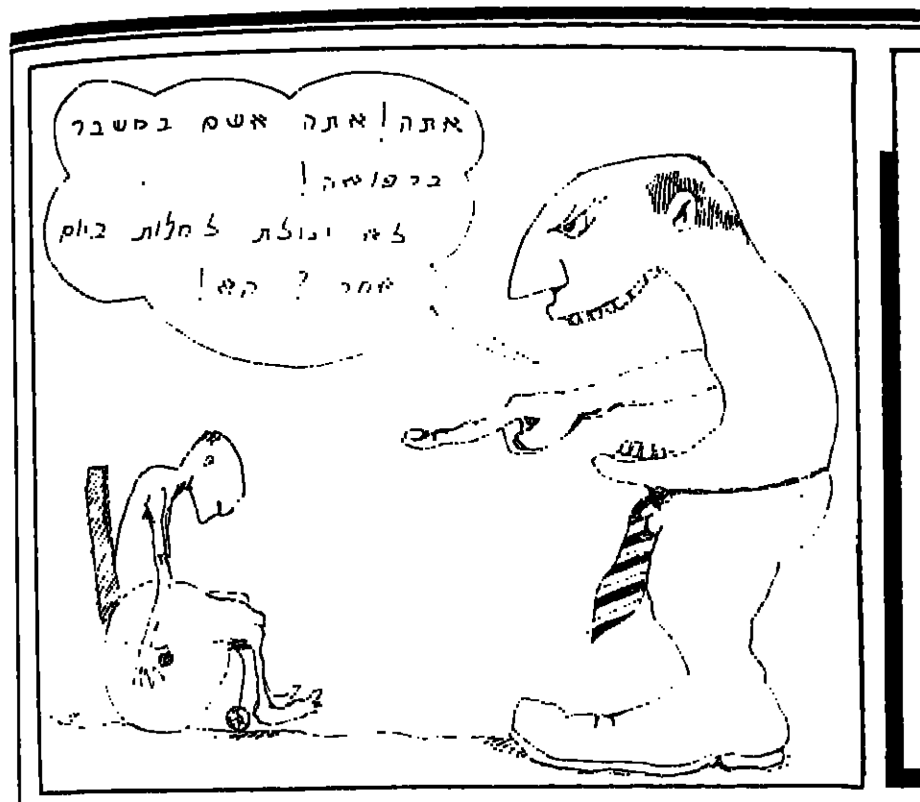

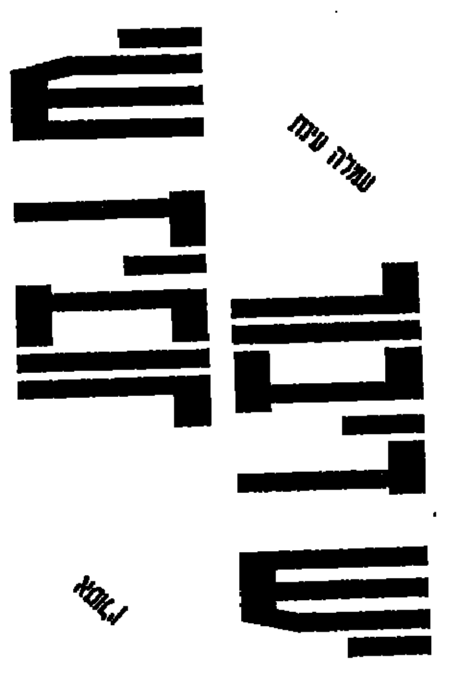

עוזרו המוזר של המֵסיק (ד')

יוזף הן

י ש ס י פ ו ר

מה קרה לך? — נזעק בעל הרטייה אל ארה הנדהם.
— המקטורן עם הארנק הלכו לי לאיבוד.
— לא נורא. תספר למבקר והוא יכתוב תזכיר.
— תזכיר? הרי רודפים אחריי! — ולפתע קפץ ממושבו בבהלה — המעטפה! נזכר, והחל שולף מתוך כיסי מכנסיו מפתחות שונים ומשונים, ממחטה, כמה פריטים חסרי זהות ברורה, ולבסוף בהקלה גדולה — ישנו! המעטפה והכרוז שבתוכה ישנם. ברגע זה נשמעו צעדים מהפרוזדור. ארה העיף מבטו בכיוון ונרתע בבהלה — שוטרים! לחש. המפקח השמן נמצא שם.
השחקן הזר תלש במהירות את רטייתו השחורה מעל מצחו ודחף אותה לידו של ארה — קח, קח! ואחר־כך הידק לראשו כובעון משונה וסינן לעצמו כפולט אוויר: הבנג'ו.
עם הבנג'ו בידו פצח ארה ברומנסה קורעת לב על נערה כפרית אחת אשר בריון שודדי נורא ואיום ניצל והשליך לאחר מכן. כל זה כשהזר הידידותי מנסה בסבלנות שוקטת להתאים לו אחד מהזקנים הרבים ששלה מתוך תרמילו העצום. עד שנבחר לבסוף, מול מבטיהן החודרים של שתי הקשישות ושל הסיני הקטן והנסעם, באחד פרוע, מקורזל ובעל תותי שיבה, ולאחר שהצמידו לסנטרו של ארה, הוציא מתחת לספסל קב נכים ובהישענו עליו הצטרף גם הוא בקולו המאונפף אל הזמר.
השניים התקדמו תוך שירה לאורך הפרוזדור, כשהם מושיטים כף יד פתוחה, לנדבה. (בידי השחקן הזר היה כובע מעוך שיועד במיוחד למטרה זו) עד שהגיעו ועברו על פני מבקר הכרטיסים והשוטרים. מבטו של המפקח השמן נעצר לרגע על פניו של ארה, בעיקר בגלל הבנג'ו שהתחכך בכרסו הבולטת.
ארה פער אליו את עינו הגלויה האחת כששפתיו מתעקמות לחיוך תמים. המפקח שחרר את כרסו מלחץ הבנג'ו, כחוכך לעצמו כחכוח של
אותו! נאנחה — כרגע חלמתי על חצוצרות חיל הפרשים. אפילו את צהלת הסוסים שמעתי.
— תראי את הטייח הזה בהיר העין — לחשה לה הנערה. הוא באמת נאה אני חושבת — מעניין מתי ולמה איבד את עינו. איך שלא יהיה, אף פעם לא ראיתי מקבץ נדבות כה נאה! תתביישי לך, לוביסה, כך להתלהב משיר שווקים!
— זה לא השיר אלא הקול שלו. מוצא חן בעיני כל־כך, נאנחת לוביסה — תני לי מטבע עבורו. אני נשבעת שאחזיר לך אותה מהנדוניה שלי.
— איזו נדוניה?! נאנחה האומנת בכאב כשהיא שמה בכפה מטבע בת מרק אחד — הרי לא נותרה לך שום נדוניה.
— לוביסה עשתה עצמה כלא שומעת. שרבבה את ראשה מן התא אל הפרוזדור ובתנועה רבת חן סימנה לארה שיתקרב. כשניגש, הושיטה לו את המטבע ונבוכה ממבט עינו האחת שהיה בהחלט נוקב יתר על המידה.
חשיבות והמשיך בחיפושיו אחרי החשוד שלו.
וזמרינו המשיכו בתיאורם הבלתי נלאה את גורלה המר והנמהר של הנערה המסכנה שרומתה ונזנחה על ידי הברון המרושע, והגיעו אל קרון המחלקה הראשונה.
היה זה קרון מיוחד במינו. התאים, מעין חדרונים קטנים, המושבים מרופדים. וילונות זעירים, נורות לילה, מפיות צחורות.
והנה באחד מתאיו יושבת לה עלמה יפהפיה, בהירת שיער, ולצידה — אומנת מתנמנמת. העלמה מקשיבה בהתפעמות נפש לרומנסה קורעת הלב. ואילו האומנת שקועה הלאה בתנומתה. הנערה בהחלט מצאה חן בעיני ארה, עד שלרגע אף חכך בדעתו שמא יחליף את שירו בסרנדה היפה של שוברט.
אבל, כהבזק תבונה מהיר, הבהיר לעצמו שהצעירה ודאי מתענה יום יום מול פסנתרה בשוברט הזה, כך שתשמח הרבה יותר לשמוע זמר שווקים מפיו. ארה, אכן, לא טעה, כמסתבר.
מיס הובס! מיס הובס! טלטלה הנערה את אומנתה — התעוררי. תשמעי כמה יפה שר האיש. מי? איפה? עפעפה ההוכסית בריסיה —
— תודה — לחש לה.
— תקנה לך בכסף זה בגד כלשהו — אמרה ובמהירות נסוגה בחזרה לתאה.
מעבר לפתח שמע ארה את קולה הקשוח של האומנת:
— האם לא הסברתי לך פעמים אין ספור שאסור להעניק תמיכה למקבצי נדבות?
— הם כבר הולכים מכאן, הובס — כך הנערה.
— בושה וחרפה — פרצה זו אל הפרוזדור — אנשים צעירים פושטים יד לנדבות. לעבוד צריך. בחקלאות, בתעשייה, בבניין.
ברור היה שהיא לא תוותר על שום הזדמנות כדי לחנך את סביבתה לחיים חיוביים. אלא שארה לא במיוחד התרשם מצעקותיה כעת. לגביו עיקר היה שהתקרית נסתיימה בשלום, שהשוטרים נעלמו.
הקומדיה הצליחה — פרץ בצחוק בהיותו שוב בתאו ובהקלה הסיר מעל עינו את הרטייה השחורה.
השחקן הזר השעין את קבו אל פינת התא, נפטר מזקנו ומשפמו, ורק אחר־כך פיזר את הון המטבעות על השולחן הקטן — חצי, חצי — אמר.
שתי התאומות הקשישות החליפו מבטי הבנה ביניהן.
אלא שעוד לפני שהספיקו קבצנינו לחלק את שללם, נשמעו שוב הצעדים החשודים בפרוזדור.
— הם חוזרים — קלט ארה — הרטייה! איפה הרטייה! אלא שזו נעלמה מעיניו לחלוטין.
— על החיים ועל המוות! — לחש לעצמו, תוך שפרץ אל הפרוזדור. מהקצה הימני קרבו ובאו השוטרים, והוא רץ שמאלה לכיוון המחלקה הראשונה.
לשמע הרעש, קפצה לוביסה ממושבה ופנתה אל הפרוזדור — זה אתה?! התאבנה מתדהמה כשהבחינה שמקבץ הנדבות המוזר אינו שתום עין כלל. יש לך בדיוק אותו מספר עיניים כמו לי — אמרה בטרוניה.
ארה לא התעכב לצרכי התחשבנות בנושא. ללא עדינות יתרה הזיז אותה מדרכו ונצמד אל דלת היציאה. הרכבת האטה לרגע את מהירותה בהשלימה את סיבובה על קשת הפסים המתוחה מעל סוללת העפר. עוד רגע ותיכנס אל פנימו החשוך של היער.
זה הרגע האחרון המתאים לקפיצה — הבין ארה תוך שחש במשב האוויר הקר הסוטר על פניו. — עכשיו! קפץ. ובעוד רגע כבר התגלגל מן הסוללה למטה וכבר היה לרגליו, מעט כאוב, אבל חי וקיים.
עיניים קרועות לרווחה צפו בו מחלונות הרכבת המתרחקת — עיני לוביסה, מיס הובס, השחקן הזר ולמרבה הצער גם של מפקח המשטרה. כל אלה חרתו את דמותו בזכרונן. ואילו הוא, שכב על פני הדשא והמתין עד שנעלמה הרכבת הקטנה ביער החשוך. כאשר חלף לחלוטין קשקוש האופנים, התרומם לאט והתבונן סביבו. לילה קיצי בהיר הקיף אותו. ובכן, הנה אני מתחיל בנדודי — חשב מרוצה למדי מהתפנית שחלה בחייו. מה שחשוב זה, שאפנה לכיוון פורכנו — זכר — למצוא את האי הזה ששמו נשכח ממנו קודם, ואת הברנש ההוא עליו לא ידע דבר — לא שם ולא מראה. בסדר, הכל יסתדר — שרק לו בצעדו אל מול גדר משק חקלאי שהחשיכה באופק.
בתחילה עוד מעד בהליכתו, אבל לאט לאט הפכו צעדיו לקלים ומשוחררים.
(המשך יבוא)

מפולנית, עירית כהן

חידות

1. חידת העלי־מוליכים וראש המחלקה:
ליאסין היו 17 דוגמאות של עלי־מוליך. בסיום הדוקטורט ציווה להשאיר מחצית ממספר הדוגמאות לאמיר, שליש לשאול ותשיעית להעביר למחלקה לפיסיקה. ניסו לחלק את הדוגמאות והתברר ש־17 אינו מתחלק לא ל־2, לא ל־3 ולא ל־9. מכיוון שלא רצו לקפח אף אחד הלכו לראש המחלקה. מה עשה ראש המחלקה ואיך חילק את הדוגמאות?

2. חידת המשחק העגול:
לוח המשחק הוא עיגול בגודל כלשהו. כלי המשחק הם דיסקיות עגולות שוות בגודלן. גם הן בגודל כלשהו (הקטן מלוח המשחק). משחקים שני שחקנים, כאשר כל שחקן בתורו מניח דיסקית על לוח המשחק (אסור להזיז דיסקיות שכבר הונחו, אין להניח דיסקית על דיסקית ועל הדיסקית להיות מונחת כולה על הלוח). השחקן אשר אין לו מקום להניח דיסקית על הלוח בתורו — יפסיד. מה הדרך לנצח במשחק, כאשר אתה השחקן המתחיל?
רמז: הפתרון אינו תלוי בגודל לוח המשחק והדיסקית.

3. הזאב, העז והכרוב האדום (חידה קלה):
לאיש אחד יש סירה ועליו להעביר לגדה השניה של הנהר זאב, עז וכרוב אדום. הבעיה היא שבסירה אפשר להעביר רק אחד מהשלושה (יחד עם האיש, הדבר כמובן), ואסור להשאיר לבד את הזאב עם העז, או את העז עם הכרוב האדום. איך יעביר האיש את שלושתם?

אמיר בן שלום

בין פותרי החידות המלא יוגרל פרס שבועי

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן עורך משנה: אילן שיינפלד

שנתיים של אור

רוברט דויד

מהפכה תרבותית אמיתית מתרחשת בימינו ברוסיה, המזכירה את שנות העשרים המוקדמות, כאשר זאמייטין כתב את „אנחנו", אוליישה את „קנאה", בולגקוב את „הגוורדיה הלבנה" — אותן שנות העשרים המופלאות שעד היום מזינות את אוהבי הספרות. שוב, כבאותן השנים, גוברת תחושה שברוסיה „אמנם אין נקניק, כורסה ובונדס, אך יש ויש ספרות תוססת, זוהי אולי התגלית החשובה ביותר מאז פריצת הספרות הלאטינו־אמריקאית אל העולם לפני כעשרים שנה, והמו"לים הצרפתיים והגרמניים כבר החלו להביאה לקוראיהם.

פריצת־הדרך הגדולה ברוסיה מתחוללת בשלושה כיוונים. ראשית: מתפרסמים ספרים שנגנזו לפני שנים, שנאסרו או הושמדו. כך הופיעו שירים אחרונים של מנדלשטאם, אותם כתב בגלות של וורונז' לפני מותו הטראגי; „רקוויאם" של אנה אחמטובה, הפואמה על הטרור הסטאליניסטי של שנות השלושים, כאשר מדי לילה קצרו „העורבים השחורים" — משאיות סגורות של הבולשת — את יבולם האנושי; סיפור ארוך של בולגקוב, „לב של כלב" (שלא מכבר פורסם בעברית בארץ, עם הערה שאין לו סיכוי להתפרסם ברוסיה); ספרים של ולאדימיר נאבוקוב ושל ייבגני זאמייטין; חזר לקוראיו משורר האיכרים ניקולאי קלוייב ואחרים.

מרהיב לעיין בכתבי־העת של השנה — „נובי מיר", „אחוות העמים", „ונאמייה" — כל גליון מאלה היה מספיק לשלוש שנות מחנה־כפיה בימי ברז'נייב. כך נכשלו סובייטולוגים בנבואתם, שרוסיה הסובייטית לעולם לא תפרסם יצירות אלה עד שיפול המשטר!

ולא רק ספרים ישנים־נושנים חוזרים: בקרוב ייצא לאור „דוקטור ז'יוואגו" מאת פאסטרנאק, הספר שזיכה את מחברו בפרס נובל לספרות — ולעונש מצד השלטון. גם שירים נהדרים של יוסף (יוסיף) ברודסקי, חתן פרס נובל השנה, הופיעו ב„נובי מיר". עם החזרת שירים של ברודסקי לארצו תוקן העוול רב השנים, תולדה של תקופת ברז'נייב המטומטמת. ברודסקי לא היה משורר פוליטי, ולאדם שפוי קשה להבין מדוע נרדף כל כך. הוא עזב את ארצו שלא מרצונו, הוא פשוט קיבל „הצעה שאי אפשר לסרב לה" — להגר או ללכת לכלא. לא הועיל גם מכתבו אל ברז'נייב בו ביקש להניח לו להישאר. אך גם בהיותו בגולה בניו־יורק ציטטו הרוסים את השיר הלירי המפורסם שלו:

„לא אחפש לי ארץ או בית עלמין אחר, אחזור למות לאי ואסילי" (פרוור של לנינגראד), אך לא הזכירו את מחברו. (כך היה גורלו של היינה: „לורליי" הוכרזה כ„שיר עם" בימי היטלר, וספריו של היינה נשרפו). עכשיו אהבתו את העיר הצפונית ניצחה את כל המחסומים והגיעה לקוראים.

אגב, פירסום זה זיעזע את הגרעין האנטי־סובייטי הקשה של המהגרים בפאריס, והם עשו כל שביכולתם כדי שהמשורר הדגול לא יימלט ממבצרם. גם ברודסקי עצמו לא היה מרוצה מבחירת שיריו בפירסום הסובייטי הראשון, אך כנראה אחרי הפריצה הראשונה גם יתר שירי ברודסקי יגיעו לרוסיה. בארץ, מאז מותו של עזרא זוסמן אשר תרגם משיריו, פחת העניין בברודסקי — גם מכיוון שלא עלה לארץ.

הספרות הלוחמת

הפריצה השניה התרחשה מחוץ לספרות גופה: הפובליציסטיקה הסובייטית לקחה על עצמה את התפקיד היאה לה: טיפול באקטואליה. עד „מהפכת גורבצ'וב" וגם בתחילתה, נאלצה הספרות לטפל בנושאים כואבים, כי בעיתונים לא היה מקום למאמרים פובליציסטיים חריפים. היום אין יותר נושאים אסורים בעיתונות. זנות, סמים, פשע מאורגן — הכל זוכה לכיסוי. זאת ועוד: מלחמת אפגניסטאן הגיעה למסכי הטלוויזיה, ושבועון „חדשות מוסקווה" פירסם כתבה על מצב החיילים שנפצעו באפגניסטאן ונשארו נכים ואומללים.

בשטח האמור שבין ספרות ופובליציסטיקה ניהלו סופרים אחרים, ובראשם גדול „סופרי הכפר" ואלנטין ראספוטין, מאבק עיקש ומוצלח נגד תוכנית מגלומנית של הפניית נהרות סיביר דרומה. „סופר כפר" חשוב אחר, ולדימיר סולואוכין, פירסם ב„נובי מיר" סיפור ספק־מאמר, „לוויתה של סטפנידה", המראה שלהיקבר ברוסיה עם טקס דתי קשה יותר מאשר בארץ בלעדיו.

לאותו זרם אפשר לשייך גם רומנים אחרים בעלי אופי פוליטי ברור. רומן ארוך מאד של דודינצב, „בלבוש לבן", דן בפרשה משונה של סוף שנות ה־40, תחילת שנות ה־50, כאשר סטאלין הכל־יודע הוציא את מדע הגנטיקה אל מחוץ לחוק. גנטיקאים נשלחו למחנות או התכחשו בפומבי למדע וירדו למחתרת. השלטונות רדפו מדענים במדעי־הטבע, שלא היה להם שום עניין באידיאולוגיה. רבים מתו, אחרים החזיקו מעמד עד מותו של סטאלין. דודינצב, שהיה הסנונית הראשונה של „ההפשרה הראשונה", ב־1956, פירסם אז רומן אנטי־סטאליניסטי „לא על הלחם לבדו". אחר כך שתק במשך שנים, ועתה פירסם ספר זה, שאיכותו הספרותית משנית למסר הזה ולאקטואליות שבו.

בנושא דומה טיפל דניאל גראנין בספר „ביזון", שהוא תיאור חייו של ביולוג־גנטיקאי שמצא מחסה מזעמו של סטאלין בגרמניה של היטלר, התרחק מפוליטיקה, אחרי תבוסת גרמניה נכלא במחנות על לא עוול בכפו, ונשא את לפיד המדע עד ימינו.

גם רומן ארוך של ריבאקוב, „ילדי ארבאט" (והעומד לצאת לאור בעברית), גובל בפובליציסטיקה. ערכו הספרותי אינו רב, אך הוא ישרוד כתעודה היסטורית.

הפריצה השלישית

אך הישגם הממשי של הסופרים הוא בספרות, שהיא יעודם. בתחילת 1986 הופיע רומן, „הגרדום", מאת סופר קירגיזי כותב רוסית, צ'ינגיז אייטמטוב. אייטמטוב נחשב לאחד הסופרים המעניינים יותר בברה"מ, באותה אימפריה רוסית שסחפה לתוך תרבותה גם את סולימנוב הקאזאחי, את פאזיל אסקאנדר האבחזי, את חוסיינוב האזרביג'ני, כפי שהאימפריה הרומית סחפה את אפוליאוס מצפון אפריקה ואת סנקה מספרד, והאימפריה הבריטית — את קונראד הפולני וסלמן רושדי ההודי.

מסר פסימי

„הגרדום" הוא אחד הספרים החשובים ביותר בפריחת הספרות הרוסית העכשווית, ואולי אחד הספרים החשובים של זמננו. מקורותיו הספרותיים הם שניים: „האחים קרמזוב" מאת דוסטוייבסקי ו„השטן במוסקבה" מאת בולגקוב. הוא מטפל בדברים ראשוניים — טבע ואדם, טוב ורשע, מנקודת ראות יהודית־נוצרית, „ירוקה", אקולוגיסטית־שמרנית. המסר של הספר קשה ופסימי — הטבע נכחד, האדם מפר את התהליך הטבעי, הרשע מנצח, הטובים סובלים בעוון הרשעים. הוא שובר את כל הטאבו של ברה"מ הישנה, ונוגע בשני הנושאים האסורים, דת וסמים. אך המסר שלו הוא אוניברסלי, וניתן להשוות אותו עם הסרט האמריקאי „קויאניסקאטסי" („הנבואה"), שבמרכזו תחושה אפוקליפטית של סוף העולם, של הנזק הטוטאלי שגורם האדם.

בתחילת הספר מתואר גן־עדן אבוד — חיים בערבה במרכז אסיה, ארץ מרבעית, פראית ויפה, דרך עולמה של הזאבה אכברה כחולת־העין והנרגשת. אכברה היא סמל הטבע הפראי, סמל האדמה, היא חווה של גן העדן והבתולה הקדושה; היא גם הזאבה הקדושה של המיתולוגיה הארית־הודית. אך בני האדם החיים בשולי הערבה מבקשים למלא בבשר צבאים ואילים את מכסת הבשר אותה הם חייבים לספק למדינה, והם עורכים טבח נורא בעדרי האילים, ובטבח זה מאבדת גם אכברה את גוריה.

יש בספר גם גיבור אנושי, מעין אליושה קאראמזוב של ימינו. פרח כמורה לשעבר, המתגלגל למקום הטבח ומתקומם נגד הטובחים. והם צולבים אותו לעץ השיטה. הזאבה אכברה צופה במותו.

בפרק הבא מתואר יומו האחרון של ישוע ערב צליבתו, והמפגש הגורלי עם פונטיוס פילאטוס. המחבר מציג תפיסה שונה מזו של המחבר בולגאקוב ב„שטן במוסקווה" וזו של דוסטוייבסקי ב„אינקוויזיטור הגדול". הגיבור הטוב של החלק השלישי הוא בוסטון, רועה צאן־בהרים, השומר אמונים לטבע ומנסה להגן עליו מפני השלטונות ואנשים חסרי־שורשים, המוכנים להשמיד הכל למען הרווח. גם כאן מופיעה הזאבה, שאיבדה בינתיים שגר שני בשריפת ערבה (מעשי ידי אדם) ומגדלת את השגר השלישי.

זהו ספר טראגי וקשה, כתוב להפליא. אין הוא דומה לדור קודם של ספרות רוסית, אך הוא משתלב ב„גל החדש" שאפיוניו: דאגה לטבע ההולך ונכחד, לערכים, למוסר, לחיים מסורתיים, למשפחה, לכפר — לנוכח הקידמה, ההורסת כל חלקה טובה.

הבלש העצוב

ויקטור אסטאפייב הוכרז כ„סלאבופיל" ו„אנטישמי", בעקבות פירסום סיפורו „דייג בגרוזיה" אף כשונא גרוזינים ומיעוטים אחרים. אך האמת היא שאסטאפייב שונא את כל בני־האדם. ספרו „הבלש העצוב" היכה גלים כאשר הופיע לראשונה בינואר 1986 בכתב־עת, ומאז הפך לרב־מכר. זהו ספר מרשים, בו נותן הסופר דרור לרגשותיו, ובעיקר לתחושת הגועל. הוא נגעל מן העיר, מן הכפר ובמיוחד מנשים, אותן הוא מצייר תמיד כמפלצות. הוא מתעב אינטלקטואלים. הוא מזכיר את לואי פרדינאנד סלין, שגם כתיבתו מלאת ארס ודעה־לב. היא מזכירה גם את „רשימות מן המרתף" של דוסטוייבסקי. היא קודרת, עצבנית, מתוחה, והקללות עוברות לסגנון פולייטוני. אין חולקים על חשיבותו.

הבלש הוא סושנין, איש משטרה בן 40, פצוע וידוע חולי, סופר מתחיל, גרוש מאישתו, החי בעיר שדה נידחת ושמה וייסק. בספר אין למעשה עלילה בלשית והוא [illegible] מחיי רוסיה מודרנית.

סושנין מתעב את כיעור עירו, את האשמה ברחובות, הגשם, הקור, אישה שתויה וזרוקה. לדידו, העם הרוסי אוהב פושעים וסולח לרוצחים, ואף מגן עליהם. ליד ביתו מתנפלים עליו שלושה בריונים מגעילים, והוא מכיס אותם. בזכרונו עוברת סידרה של פשעים שנתקל בהם בעבודה, חסרי טעם ותועלת. הוא נוסע לכפר, אך אין זה כפר אידילי, פסטוראלי, כי אם מקום עזוב ושבור, בו נותרו רק נשים ערירויות, פרות גוועות ברעב, וכל בריון יכול לשלוט באוכלוסיה הפסיבית. גם זה ספר חשוב במסגרת „הגל החדש" בספרות הרוסית.

רומאן קצר, „הפאסטוראליה האחרונה", מאת סופר ביילורוסי בשם אלס אדמוביץ'. ראה אור בתחילת 1987. הוא מתרחש בימי מלחמת העולם השלישית, בזמן השואה הגרעינית. המחבר שולל לא רק את הנשק הגרעיני עצמו, לא רק את הנחתת המהלומה הגרעינית, אלא גם את מכת התגמול. הוא מראה את משמעותה האנטי־מוסרית — כאשר העולם כבר נהרס ע"י התקפה גרעינית, התגמול רק מוסיף להרס ולהרג ללא שום תועלת לצד המגיב. גישתו של אדאמוביץ' הדהימה בהומאניות שבה ואין פלא שכל גנרל (במיל.) בצבא האדום שלח מכתב לעיתונות בו התריע נגד התבוססות של הסופר.

אך יצירתו של אדאמוביץ' אינה פאמפלט, למרות שהיא חדה כאיזמל. היא משתלבת בנוף הספרותי של יצירות אייטמטוב וראספוטין. אחרי אסון צ'רנוביל גילו הרוסים את המפלצת הגרעינית והחלו לעסוק בה. אך הבסיס לכתיבה זו הוכן עוד קודם לכן — לפני כעשר שנים תיאר ואלנטין ראספוטין בספרו „היה שלום, מאטיורה", את הרס הטבע בידי אדם. במלים אחרות, גם זו יצירה „ירוקה", בה מדעני הגרעין הרוסים והאמריקאים מנהלים דו־שיח אחרון, כאשר הכל כבר אבוד, ומאשימים את עצמם שנתנו לפוליטיקאים לשחק בגורל האדם.

תחכום וחדשנות

ספר מצויין נוסף שהופיע ב„נובי מיר", מפגין תחכום וחדשנות. „יורד־הים", מאת סופר צעיר ולא־נודע, אולג באזונוב, חייב משהו ל„רומן החדש" הצרפתי של רוב־גרייה וסארוט במכנהו הכללי, ותחביר משפטיו הארוכים והמלוטשים מזכיר את „הנערות הרכות" למרסל פרוסט. זהו ספר על מים: מן האוקיאנוס הכביר והסוער ועד אמבטיית־ילד עם בועות סבון צבעוניות. אין בו עלילה, אך יש בו קצב וקסם. הרומן עצמו דומה לים: הרמוניה ורצף של מעברים במקום מבנה קשיח. הוא לא נועד לקריאה רצופה — מרוב מהמורים נרפה הקורא אך הוא שב אליו בכל מקום שהוא כאל רחצה חדשה בים.

סגנון מלוטש מפגין גם קאלדין, אף הוא סופר שהתגלה זה עתה, ברומן „קפטן דיקשטיין". שני גיבורי הרומן נושאים אותו שם: אחד אימץ לו את שם קודמו, או אולי הוא גילגול שלו. קפטן דיקשטיין א' השתתף במרד בקרונשטאדט, אותה מרידה גדולה של הצי הרוסי ב־1921 בבסיס מבוצר לא הרחק מלנינגראד, שכמעט הפילה את משטרו של לנין. קאלדין מתאר לראשונה את המרד ודיכויו האכזרי והורס את המיתוס המקובל של „כיבוש קל". קפטן דיקשטיין ב' חי בימינו, והסופר מצייר תמונות אמינות ומדוייקות של רוסיה היום: תור להחזרת בקבוקים ריקים, טירחות קטנות, שיכרות משמימה. המעבר מ־1921 ל־1987, כה חריף ואפקטיבי, שמבקרים רוסים תיארו את הספר כ„רומן פנטאסטי", ואכן יש בכך מן האמת. הפרוזה שבו מבריקה ומלוטשת.

„בית הקברות הצנוע" עשה רושם עז השנה ומיד העמיד את מחברו בשורה הראשונה של הצעירים והמבטיחים. גיבוריו עובדים בבית־קברות ומבלים זמנם בשתיה ובחיפוש שיני זהב בין הגוויות הרקובות.

„הענן הזהוב" מאת אנטולי פריסטאבקין מטפל בפרשה כאובה שלא נסתיימה עד היום, בגירוש האלים של העם הצ'צ'ני מהרי קווקז למזרח ברה"מ ע"י סטאלין. הטראגדיה הלאומית של הצ'צ'נים, עם מוסלמי קטן, קרוב לצ'רקסים — אחד משמונת „העמים־הבוגדים", עפ"י הגדרתו של סטאלין — משתקפת בעיני ילד רוסי בבית יתומים על רקע של רעב ועוני ב־1945.

אי אפשר למצוא מכנה משותף ליצירות החדשות של הסופרים הסובייטיים, מלבד תחושת חופש־הביטוי והיכולת להשתמש בו. גם קודם הופיעו, וכוודאי נכתבו, יצירות נהדרות ברוסיה — נזכיר את ואלנטין ראספוטין, או את אנדריי ביטוב — מחבר „בית פושקין", שפורסם קודם במערב והשנה ברוסיה. השוני הוא במספר היצירות המעניינות, ביכולתם של הסופרים להביע את אשר בליבם בלא כסות־מגן, בחיפוש אחר דרכים חדשות. אלה הם סימני ההיכר הברורים של „הגל החדש" במזרח.

״השפה היא דמו של העם״

אריה אהרוני

במשך עשרות בשנים, כמעט עד לעידן ה״גלאסנוסט״, התעקשה האידיאולוגיה הסובייטית להכריז שבריה״מ פטורה מבעיות לאומיות בעלות אופי אנטגוניסטי, כי ״רק הסוציאליזם, שחיסל את המעמדות המנצלים, נושאי הפרובוקאציה של השיעבוד הלאומי והאיבה הלאומית, נתן מרחב מלא להתפתחות ולפריחה של כל העמים בלא יוצא מן הכלל״, (האנציקלופדיה הסובייטית הגדולה).

למעשה, שונה התמונה מן הקצה אל הקצה. סוד גלוי הוא שמאז כינונה של בריה״מ קיימת מתיחות מתמדת בין הוליקורוסים, נושאי כתר הבכורה במשפחת העמים הסובייטיים, לבין שאר העמים במדינת־ענק זאת.

דומה, שאחד מסימניו האופייניים של עידן ה״גלאסנוסט״ הוא כי שוב אין מתכחשים לקיומה של בעיית־יסוד זאת בחברה הסובייטית. אדרבה, מקדישים לה תשומת־לב לא מבוטלת בכלי־התקשורת, שכן אווירת התוקפה והדיון הפומבי בעיוותים ובפגמים תרמה לא מעט לליבוי ניגודים לאומיים אלה.

הדברים שלהלן, אשר השמיעה הסופרת המוסקבאית מאיה גאנינה בוועידת סופרי בריה״מ בחודש מרץ השנה, עשויים לשמש המחשה מאלפת לרוחות המנשבות כיום בתחום זה בחברה הסובייטית. אף דבריו ביקורתה על ספרו הנודע של וסילי גרוסמן, ״החיים והגורל״, דומה שיש בהם משום עניין.

*

יותר מכל, סבורני, יש עניין בהגדרתה כי ״השפה היא דמו של העם, שרשומים בו גנטית דברי ימיו ותרבותו.״ הגדרה זאת עשוייה בלי ספק לשמש סיסמה לכל הלוחמים על מתן לגיטימאציה לעברית בבריה״מ.

כרוב האינטליגנטים הרוסים, התחנכתי מילדות בהכרה כי ביזוי לאום כלשהו משפיל בראש וראשונה את המבזה עצמו. משנסעתי ל״קומאנדירובקה״ (שליחות מטעם מקום העבודה) לאוזבקיסטאן, קזאכסטאן, תאקאסייה, ליטא, וכן הלאה, למדתי כמאה מאה־וחמישים מלים וביטויים, כדי שאוכל לומר ולשאול. למדתי את הביטוי האוזבקי ״צ׳רולי קוזלאר״ — ״עיניים יפות״, ונזכרתי ב״צ׳ארוכינצה״ — ״נקסימה״. היה נעים לגלות קשרים בראשיתיים כלשהם, קודמים למגדל־בבל, אשר, ברצוננו או שלא ברצוננו, מאחרים אותנו.

בשפה הביילורוסית נשתמר שמה של דרך מסחרית נושנה — ״גוסטיניץ״ (מלשון ״מתנה״ ברוסית) — כלומר נתיבה עתיקה, שבה כיבדו את אנשי־המסחר האורחים שבאו למחוזותינו ממחוזות זרים. שם זה נעם לאוזני, וכן זמנית הצטערתי שהשפה הרוסית איבדה את המלה הזאת, שהייתה בלי ספק משותפת אף לה, ובקלות־דעת החליפה אותה ל״מאגיסטרל״ (דרך ראשית) או ״שוסה״ (כביש).

אני מדברת על כך בפרטות שכזאת, משום שכל מה שייאמר להלן יכול לספק למישהו אפשרות לשים עלי תווית, מאותן תוויות שהן עכשיו להיט האופנה.

אני סבורה שהגיע הזמן לפתוח בדיון על אותו גוון אמוציונאלי אשר בעשור האחרון קיבלה המלה ״רוסי״ — הן בארצנו והן בחו״ל.

סופר גרוזיני אחד שלח לי מכתב בן כמה עמודים הכתובים פנים ואחור, שביקש בהם את השתתפותי ואהדתי, וכן הוא מאשים את הרוסים בחטאים רבים. כמו כן כתב שבאיזשהו זמן עבר צץ פתאום רעיון לעשות את הרוסית לשפתם ״הראשית״ של הגרוזינים. אינני תמהה על שהיה כך. — מה כבר אינך מגלה לעצמך מימי השפל הבלתי־נשכחים!

אבל עיברו־נא ברחוב מוסקבאי וגשו לכל עובר־ושב ושאלו: ״שמע, אתה רוצה שהשפה ״הראשית״ של הגרוזינים תהיה רוסית?״ דומני שאין צורך ללחוש לכם את התשובה: ״זאת הרצוייה לגרוזינים — שתהיה להם״...

מדי שנה מגיעות ידיעות מן הרפובליקות שמתמעט מספר גני־הילדים ובתי־הספר בשפות הלאומיות.

השפה היא דמו של העם, שרשומים בו גנטית דברי ימיו ותרבותו. אבל עיקרה של אינפורמאציה זאת היא בשעשוע הנפשע שבהגשתה לציבור: הנה בני־הבליעל הרוסיים רוצים שתשנו את פניכם הלאומיות, שתמירו את לשונכם לרוסית. יתכן כי אי־אלה מתקני־תקנות רוסיים אשמים בכך, אולם, האשמה הראשית, לפי עניות דעתי, טמונה בכל זאת בבני־הבליעל מתקני־התקנות ה״לאומיים״, הצופים ומנחשים מראש את הרצונות ״שמלמעלה״.

מכוחן של סיבות היסטוריות, הלשון המאחדת את ברית־המועצות היא הרוסית. ארמנים ואוזבקים, לאטבים וגרוזינים, מבהירים כוונותיהם זה לזה במין ״אספרנטו רוסי״, כשברשותם מלאי מילוני של מאה עד חמש־מאות, מקסימום אלף מלים. ואילו בשפה הרוסית יש למעלה ממאתיים אלף מלים!

לא השבתי כך לנמעני הגרוזיני. לא הספיק לי מלאי תבונה לתשובה. רק זאת יכולתי לכתוב: נניח שהשפה הגרוזינית, או הליטאית, או האוזבקית, הפכה לשפה הממלכתית הראשית במקום הרוסית — ״האהבה הוליקורוסית העצמית״ שלי לא הייתה סובלת מכך כהוא זה! להיפך. הייתי לומדת בשקידה חמש־מאות מלים ודקדוק הכרחי, ומשתעשעת מאוד במחשבה שבעבור זה נעשתה סוף סוף שפת־מולדתי הרוסית לאוצר שמור, והפכה מחדש נקייה כבראשית היווצרה, כפי שנקיות, נניח, גם עתה, הגרוזינית, הארמנית. איש לא היה מתנכל למורכבות השפה הרוסית, לנוכחות מלים עתיקות בה, בלתי־מובנות למי שמתוך מאתיים־אלף מלים יודע חמש־מאות, וסבור שהנותרות אינן נחוצות.

ודבר אחרון. כרבים מכם קראתי לא מכבר את הרומאן של וסילי גרוסמן, ״החיים והגורל״. רוויתי מן הפוליפוניה הטראגית של צלילים וגוונים המשחזרים את יומיומיות הקרב על סטאלינגראד, הסכמתי להרהורים פילוסופיים רבים של המחבר על מה שצריך להיות משותף לנו ומה שמראשיתו פסול ונפשע. ואולם משקראתי את הסצינות על מחנות־הכפייה, שמתי לב כי העצירים הפוליטיים אצל גרוסמן — בעיקרו של דבר — יהודים הם. אין לומר שתיאורם אידיאלי: הם מעוצבים על שגיאותיהם, תסבוכותיהם, חולשותיהם. לעומת זאת, הפליליים — הנבלים, המטילים אימה על צריף־המגורים, המוציאים להורג בלילות את הבלתי־רצויים — הם רוסים. כמובן, את המחבר אפשר להבין: כאשר העצם שלך מרוסק, נדמה לך שכאבך זה יחידי בעולם.

אבל הנה דודי, דודנו של אבי, אלכסנדר גאגין, המנהל הראשון של חיפושי הזהב בבודייבו, נענש שלא כחוק בשנת שלושים ושמונה, והוצא להורג בירייה. ובשנת 1956 קיבל ריהביליטאציה מלאה.

האישה הנוסעת מן המעצר שבאי, על־פני נהר ויטים, ליבשת, גיבורת הסיפור שלי, שנראתה לי ״בחיים״ אישה רוסיה שנידונה על איחור לעבודה — בילתה באותם מחוזות שנים רבות. בדומה לה, היו במחנות לא מעטים שישבו בשל ״גניבת״ שיבולים, בשל איחור לעבודה, בשל בדיחה, בשל מילת־תמיהה... מחצית אנשי רוסיה כרתו באותם מקומות עצי־יער, חפרו עפרות־מתכת, עבדו במכרות־פחם, סבלו רעב, קור, השפלה, פחד, בסיביר, בפצ׳ורה, בקולימה, במאגאדאן, ובמה שמתקרא ״דאלסטרוי״ (בנייה במרחקים)... ביניהם היו יהודים, אוקראינים, ביילורוסים, גרוזינים, ארמנים; אבל את החלק הארי של הנידונים לפי סעיף ״חמישים ושמונה״, היוו הרוסים, ולו, פשוט, משום שמספר הרוסים היה אז רב יותר.

האם לא מייחסים לעתים תכופות מדי, בקלות־יתר, לעם הרוסי את חטאי סטאלין הגרוזיני, בריה הגרוזיני, היהודי כגנוביץ׳, הרוסי חרושצ׳וב (אשר גם הוא לא היה כלל נקי משגיאות) והרוסי ברז׳נייב? מגוללים עליו את השגיאות והפשעים של השלטון; שום עם, שום עם בכלל, אינו יכול להיות פושע.

לא אטעה אם אומר שכל אחד מאיתנו, בן איזה עם שלא יהיה, אם חי ועבד ביושר, בלא נסיונות הסתגלות, בלא עיוות נפשי, חש בהכרח את כובד ידו של הזמן.

(מתוך ״ליטראטורניה גאזטה״, 9.3.88)

מסע ספרותי בפולין

א. ב. יפה

פולין, 1988

פולין יכולה להתגאות בכתבי־העת הספרותיים שלה. ולא רק עכשיו — כאשר היצירה הספרותית היא משוחררת מכל עול כפוי על־ידי השלטון והיא יכולה להתפתח באין־מפריע בתנאים שהם אולי הטובים ביותר בארצות הגוש המזרחי. אין ״דיקטאטים״, אין מעודדים מלמעלה כתיבה על נושאים מסויימים וברוח מסויימת, אין צנזורה.

ומה בדבר ״צנזורה עצמית?״ — אני שואל את יז׳י ליסובסקי, עורך הירחון המרכזי של הספרות הפולנית, ״טוורצ׳וסיץ׳״.

זה הדבר הגרוע ביותר שיכול להיות, — משיב ליסובסקי. כשאדם חש את עצמו מוגבל בדרכי־הביטוי שלו, מבחינת התוכן או הצורה, וכשהוא נמנע מלכתוב דברים מסויימים, מחשש שאלה לא ימצאו חן בעיני מישהו — יורד ערך כתיבתו ירידה משמעותית. למזלנו, אין אצלנו עכשיו כל צנזורה־עצמית...

יז׳י ליסובסקי איש רחב־אופקים, בעל תרבות אירופית מקפת ועמוקה. הוא סיים לימודיו האוניברסיטאים בצרפת והתמחה בתרגום שירה צרפתית, בעיקר. לפני כעשרים שנה הוציא אנתולוגיה גדולה של השירה הצרפתית — למעשה רק את שני הכרכים מתוך הארבעה המתוכננים — והגיע רק עד אנדרה שנייה (משורר מתקופת המהפכה). אני מעיין בתוכן העניינים של האנתולוגיה ומוצא שם שמות רבים שלא היו ידועים לי כלל. ליסובסקי עשה עבודה שקודה ומהימנה, במבחר ובתרגום. הוא הגיע עד לפינות הנידחות ביותר של השירה הצרפתית ודלה משם את מיטב השירים. כיוון שהאנתולוגיה שלו היא דו־לשונית, צרפתית מול פולנית, אני יכול לקרוא שירים אחדים, ואני מוצא ביניהם שירים של המשוררים האלמונים, שהם ״פנינים״ ממש. אני מתעכב במבחר הגדול שהוא מביא משירתו של פראנסוא ויון, ושואל אותו:

— מה היתה השיטה הנקוטה בידיך בתרגום שירי ויון?

— השתדלתי למסור אותם בפולנית שהיתה בת־זמנו...

ונקל לשער מה רב הישגו בתרגומים אלה.

פרט לאנתולוגיה — ששוחרי השירה מצפים בכליון־עיניים להשלמתה ולפרסום מהדורה חדשה של שני הכרכים הראשונים, שאזלו מזמן משוק הספרים — מתרגם ליסובסקי בשני הכיוונים: מצרפתית לפולנית (בין השאר תירגם רומאן של מרגריט דיוראס) ומפולנית לצרפתית (הוא היה בין מתרגמי סיפוריו של ברונו שולץ לצרפתית).

מכאן עוברת השיחה לענייני הירחון שהוא עורכו. ותחילה אני מבקשו לספר לי משהו מתולדותיו והתפתחותו.

הירחון המרכזי

״טוורצ׳וסיץ׳״ נוסד בקראקוב לאחר המלחמה. החוברת הראשונה הופיעה באוגוסט 1945. עורכו הראשון היה קאזימייז׳ ויקא. ב־1950 עברה המערכת לווארשה וכעורכו הראשי כיהן המשורר ארם ואזיק.

באותן שנים שלט הנוסח הנודע בפולין בשם סוצריאליזם. אבל בכל זאת המצב בפולין היה טוב לאין ערוך מבארצות קומוניסטיות אחרות. בגלל התנאים המקומיים, השפעה של מסורת העבר, וגם בזכות אותם אנשי־רוח שאפילו אם סיגלו לעצמם את עיקרי תורת הריאליזם־הסוציאליסטי מיסודה של האסכולה המוסקבאית, שמרו על שוליים־של־חירות ומרחב של תימרון. ובין אנשי הביקורת שהצטיינו אז מזכיר ליסובסקי את שמו של יאן קוט, שעל מנת להימנע מליפול בפח ולהסתבך בעיוותי הסוצריאליזם, בחר לכתוב על ספרות זו״ל, בעיקר על גדולי הקלאסיקה של ספרות אירופה, אמנם מנקודת ראות מארקסיסטית, אבל לא דוגמאטית צרה.

שיחרור הספרות החל ב־1954. אז התמנה לעורך ״טוורצ׳וסיץ׳״ יארוסלאב איוושקביץ׳ ואף ליסובסקי החל לעבוד אז במערכת. ב־1970 הוא נתמנה לסגן־עורך, ואחרי מותו של איוושקביץ נתמנה לעורך־ראשי. המערכת מורכבת כיום מעשרה אנשים, ששמם אינו מופיע בשער החוברת, אך הכל יודעים מי הם.

בעבר עבדו ב״טוורצ׳וסיץ׳״ אלכסנדר וואט, יוליאן סטריקובסקי ויז׳י אנדז׳ייבסקי. כיום עובדים שם הנריק ברזה (התיאורטיקן של המהפך בפרוזה הפולנית), דייאמוביץ׳ פרצקי (הממונה על מדורי השירה והספרות הרוסית), הלנה זווארסקה (הממונה על מדור הביקורת) והגב׳ דזאנובסקה (מזכירת המערכת). האם הם מקיימים ישיבות מערכת קבועות? לאו דווקא. הישיבות מתקיימות במועדים בלתי סדירים. אין יותר משלוש־ארבע ישיבות לשנה. את ההחלטות העיקריות מקבל ״טריאומוויראט״ המורכב מברזה, ליסובסקי וזראנובסקה, והם נושאים באחריות לתיכנון והעברות.

ליסובסקי נותן לי חוברת משנת 1985, שהיתה חוברת־יובל של טוורצ׳וסיץ׳, ובה הוא פירסם רשימה מלאה של הסופרים שהשתתפו בירחון במשך ארבעים שנה. למעלה מאלפיים שמות, סופרים פולנים וגם סופרים אנגלים, צרפתים, גרמנים, אוסלקים וכו׳. אני נתקל בכמה שמות של סופרים פולנים שבחרו לחיות מחוץ לארצם: גומברוביץ׳, רודניצקי, ילנסקי, מילוש... ואני שואל: האם פירסם אותם במשך כל השנים, שהרי ידוע כי בארצות קומוניסטיות אחרות הוטל חרם על ״היורדים״ ואף שמם נמחק מספרי תולדות־הספרות. ליסובסקי מסביר לי כי בפולין היה המצב שונה, תמיד. בטוורצ׳וסיץ׳ פורסמו אף אותם סופרים שהיו מדפיסים דבריהם בירחון של הגולים בפריס, ״קולטורה״. לעומת זאת, אומר ליסובסקי, כשברק של שובבות ניצת במבטו: יש ברשימתנו גם משתתפים סובייטיים, כגון לאורנטי בריה. ומהי היצירה הספרותית של בריה שפירסמתם? — ההודעה על מותו של סטאלין, ב־1953, אומר ליסובסקי. אבל עכשיו, כאשר ניגשנו לערוך את רשימת־המשתתפים לא רצינו לעשות שום ניתוחים קוסמטיים...

ירחון זה מופץ בקרוב ל־5000 עותקים, רובם מיועדים למנויים קבועים, מיעוטם מוצגים למכירה חופשית בבתי־מסחר לספרים.

מבנה ופרופורציות

כיצד נראית כל חוברת של טוורצ׳וסיץ׳?

היא מופיעה בפורמאט של 16/23 ס״מ, ב־280 עמודים. הפרוזה תופסת כמאה עמוד. מפרסמים רומאנים בהמשכים (בין השאר פורסם כאן הרומאן של סטריקובסקי, ״קולות בחשכה״, סיפורה של קהילה יהודית בעיירה גליצאית, ולפני שלוש שנים הופיע בטוורצ׳וסיץ׳ הרומאן של משליבסקי ״אבן על אבן״). במדור המסות ניתנים דברים שיש בהם מקוריות וחידוש. אין המערכת מקפידה על כך שנושא המסה יהיה דווקא מתחום הספרות הפולנית. הנה מסה על יצירתו של פרוסט, והנה מסה על גודוס, המשתרעת על פני עמודים רבים. במדור הביקורת — רשימה ארוכה יותר על ״ספר הנרדש״, הספר הבולט ביותר שהופיע לאחרונה, וחמש־שש רצנזיות על ספרים חדשים. במדור ״אופקים״ סקירות על הנעשה בספרות העולם, מאמרי ביקורת על ספרים חדשים בארצות־חוץ, סקירות על כתבי־עת ספרותיים. יש מדור מיוחד המוקדש לביקורת או בעיות תרבות כלליות. ויש גם מדור של מכתבים מתוך. לבסוף — רשימות על נושאים שונים, אקטואליה ונקרולוגים. ולאחר מכן רשימת ספרים העומדים להופיע בקרוב. למדור זה נודעת חשיבות מיוחדת בפולין, כאשר בגלל המחסור בנייר מופיעים הספרים במהדורות מצומצמות, והקוראים המצפים לספרים מסויימים יכולים להזמינם עוד בטרם הופיעו.

אני שואל את ליסובסקי מהי מדיניות העריכה שלו, והוא משיב:

— אנו בוחרים את החומר לפירסום בעיקר לפי רמתו. לא הנושא ולא המגמה הם גורמים קובעים בבחירתנו. אנו מפרסמים בדרך כלל סופרים שכבר הוכיחו את עצמם. לצעירים ולמתחילים יש במות אחרות. אין להסיק מכאן שאנו סוגרים את השער לפני ספרות נסיונית. הנה, לאחרונה פירסמנו מדבריהם של דריוש ביטנר, כריסטינה סאקוביץ׳, אנדז׳יי אורצ׳צ׳יק.

— ומהי הפרופורציה בין מקור לתרגום?

— תרגומי פרוזה אין אנו מפרסמים כלל. תרגומי שירה — רק במידה שהם בעלי ערך אמנותי מיוחד.

(סוף בעמוד 18)

פקידי הספרות

פרק מתוך הרומן ״לביאה קטנה״, מאת הסופר הצ׳כי הגולה יוסף שקבורצקי, הרואה אור בימים אלה בהוצאת ״עם עובד״, בתרגומו של יהודה להב

יוסף שקבורצקי

בבוקר ישבתי במערכת אצל שולחן העבודה שלי, הנקי תמיד. הכתובת Festina Lente (היחפז לאטך) שמתחת לזכוכית המכסה את לוח השולחן מצאה לה איזון נאה בקריאה הלנינית ״ללמוד, ללמוד, ללמוד!״ שנשארה על הקיר מתקופה נלהבת יותר. כבר לפני זמן רב פתרתי את שאלת מהותה של השירה. ידעתי כי השירה היא תופעת לוואי להתפתחות הפסיכו־פיסיולוגית בגבול שבין שיא תקופת ההתבגרות ובין תחילת הבגרות, וכי אדם נורמלי עוסק בה כל עוד הוא כבתוליו ולא רק במובנו המיני של המושג הזה. כאשר הוא צעיר וחסר־נסיון, אי־הצדק, הצביעות וההתחסדות שבעולם מקוממים אותו ולבו נוהה אחרי נערות יפות, הרפתקאות, וכל מיני שטויות. אחר־כך הוא שוכח כל זאת. את התשוקה לבנות הוא מכבה על־פי עצתו של הקדוש פאולוס (מוטב להינשא מלהישרף) ובעזרת הקולנוע; את התשוקה להרפתקאות הוא מספק על־ידי ספרי בלשים וכדורגל, ומאחר שהוא כבר עובר או משתכר, ידו משגת לכל מיני שטויות. השניים או השלושה שנשארים כבתוליהם במובן השני, הלא־מיני של המושג, נעשים משוררים אמיתיים; והאחרים, שהעולם גוזל מהם את כל סוגי הבתולים, נעשים זוגות ממין זכר או ממין נקבה. אשר לי, ברור היה לי לגמרי, שאני נמנה עם הסוג השלישי הזה, אך לא עם צמרתו. לעומת זאת, נמנה בלי ספק המנהל שלי עם הצמרת. בנעוריו שר האיש על מנעמיה של מרים הבתולה והוקיע את חוסר המוסריות של תקופתו; אחר־כך חדל גם הוא, כמוני, למדוד את העולם ואת גוללתו באמות־המידה של החזון המוסרי והחל להעריך אותו מנקודת־הראות של בטחונו האישי.

ואז, כאשר הגעתי לנקודה זו בהרהורי הבוקר הזועפים שלי, הזכירה עצמה לפני אישיות נעלה זו בטלפון וביקשה לראותני. דחיתי אפוא את ההתקפה הטלפונית הראשונה שלי על העלמה סטריברנה ובריצה קלה הגעתי ללשכתו.

החדר היה רחב־ידיים והרהיט החשוב ביותר שבו היה שולחן ישיבות ארוך, שלידו נערכו הדיונים החשובים. לפרקים, ביחוד בעבר, היו אלה דיונים שלווים. היינו לוגמים מן הקפה שהוגש לנו ודנים בשאלות כגון: היש לשוב ולהוציא לאור בשנה הבאה את ״סבתא״ של בוז׳נה נימצובה עם האיורים הצבעוניים של אדולף קאשפר בסדרה ״המורשת הקלאסית״ וכו׳ כמו להוציאו ללא איורים בסדרה ״שורשים״, ואולי להוציאו בהוצאה מהודרת בסדרה הביבליופילית ״רקפות״, או בכל־זאת לדחות אותו לשנה הבאה (אין סכנה, המחברת הלכה לעולמה מזמן) ובמקומו להוציא לשוק עוד מהדורה של הרומן ״קדימה, פועלי טאטרה״ של הסופרת המפורסמת (והחיה) מריה פורדיצ׳ובה, שאשתקד עיבדה אותו כמחזה והשנה מפיקים על־פיו סרט קולנוע ובשנה הבאה יצא בהוצאה ״ספרי ילדים״ במהדורה לנוער ו״המכון הפדגוגי״ יעתיקו לכתב־ברייל בשביל העיוורים. בעיות מסוג זה היו על־פי מהותן, ולשביעות רצון הכל (אולי חוץ מן הקוראים), קלות לפתרון, ורק במקרים נדירים מאוד גרמו אי־נעימות כלשהי. למשל, על דחיית ההוצאה הצבעונית של ״סבתא״ היה היסטוריון האמנות הקשיש טיליינובסקי עלול להתלונן לפני שר התרבות ואחר־כך היתה הנוסטלגיה התמה שלו מחלחלת אל הדרגים הנמוכים, מנוסחת בידי פקידים חרוצים וערנים כביקורת נוקבת על גישתו השלילית של בית־ההוצאה שלנו אל סופרי־המופת של עמנו.

אך תקלות כאלה היה אפשר למנוע בעזרת חוש כלשהו לאסטרטגיה וגם למצוא להן תקנה בקלות: בתכנית לשנה הבאה פשוט להוסיף על ״סבתא״ הצבעונית שתי מהדורות שונות של ״הכפר ההררי״. סכנה גדולה הרבה יותר נשקפה מתופעות שנראו קלות־ערך בעיני מי שאינו בקי בעניינים אלה ולאמיתו של דבר דמו לקרחונים, אשר ראשם הקטן המתנשא מעל פני המים אינו אלא חלק פעוט מגוש עצום, שבלי קושי יטביע גם ספינות ענקיות. למשל, לא מכבר היינו צריכים להכריע, אם בהוצאה החדשה של הספר ״פאנטאסטה בזאושק״ נדפיס את המלה ״אלוהים״ באלף רבתי או לא. זה לא היה אגוז קל לפיצוח, גם לא בעיה מופשטת, כי אף־על־פי שהמרקסיזם כבר הוכיח שאלוהים אינו קיים, עלול היה רוזרפאים זה, אילו נכתב באלף רבתי, לגרום תקלה מוחשית ומרחיקת לכת. והמנהל שלי, אף־על־פי שהיה מומחה ידוע לסילוק תקלות, וזו היתה אחת ממעלותיו הגדולות, הרי לא פעם היה כפסע בינו ובין הכשלון.

מאחר שהדיון על ״בזאושק״ נגע לרוח־אלוהים הלא־קיימת, גיבש פתרון על־פי נסיון שנרכש לא מכבר: לרגל יובלו של איזו מדינאי כושי התכוננו להוציא לאור את ״אוהל הדוד תום״ והמנהל כמעט שילם את מחיר אדיקותו של הדוד. בישיבת מועצת המערכת התקיף אותנו הרמטן הצעיר, ומנעימת דיבורו התקיפה הבין המנהל כמה גדולה הסכנה וכמה חמורת־הנגנה היא עמדתו שלו. ועל־כן, במקום לפתוח בוויכוח, הציע ברוח של תרטה, שאת היצירה לא נוציא לאור בנוסח המקורי, אלא במה שנקרא ״עיבוד״. ועל־פי השכטל, שעשה מלאכה מושלמת וכנוסחו שלו היה הדוד תום פעיל כאיגוד המקצועי והרוח הלא־קיימת נעלמה כליל. את ״פאנטאסטה בזאושק״, שהוא חלק מן המורשת הקלאסית, לא היה אפשר, כמובן, לעבד והרוח הלא־קיימת נזכרת בו לעתים קרובות מכדי שיהיה אפשר למחוק את זכרה כליל. אך לעומת זאת, נתן מעמדו של המחבר כקלסיקון כמה אפשרויות הוגנות, ולבסוף התמקד בהפחתת ערך פעולתו של אלוהים על־ידי כתיבה עקיבה של שמו באלף רגילה; ופתרון זה אף זכה לאישור מגבוה. תבונה מומחה כזה היה המנהל שלי. עתה ישב ולפניו ספל קפה לשתו, ופניו היו קודרות. ליד ספל גדול של מרקס: בידו אחז בשאט־נפש כתב־יד.

״שב. כבר שתית קפה?״

״תודה, שתיתי,״ עניתי והתיישבתי בכורסה המיועדת לאורחים, מול שולחן הכתיבה של המנהל.

״מדוע קראתי לך?״ המשיך המנהל בנעימה של קינה, שבישרה כי קרחון חדש קרב ובא. ״יש לי כאן כתב־יד, מומלץ בידי בלומנפלדובה,״ אמר בסלידה.

מיד ידעתי שזה היה קרחון בגודל של הר. בלומנפלדובה היתה הרכישה החדשה של בית־ההוצאה, עד מהרה התברר כי קבלתה לעבודה היתה טעות, אף־על־פי שהביאה מן האוניברסיטה המלצה מלאה שבחים מופלגים ליחסה החיובי למשטר. פעם אחת, ברגע של גילוי־לב, נאנח המנהל והביע באוזני את השערתו, שהמלצות אלו באו בזכות יחסה החיובי של בלומנפלדובה לממונה על מחלקת כוח־האדם בפקולטה ולא למשטר שלנו. מה שהתחילה לעשות בזמן הקצר שעבדה אצלנו רק אישר סברה זו של המנהל. בתקופת פעילותה הקצרה כעורכת כבר המליצה על חמישה קרחונים, שרק במאמצים עילאיים הצלחנו לחסלם, ובשני מקרים רק בהתערבות מלמעלה, שביקש המנהל באורח פרטי.

עכשיו סיפר לי המנהל בסלידה גלויה על המעלל החדש שלה. ״זה נקרא ״בינינו, הבנות״. סיפור. כתבה אותו ירמילה ציבולובה. השם מוכר לך?״

״שמעתי עליה משהו. היא לא פירסמה איזה סיפור בכתב־העת ״פוחודן״?״

״כן,״ ענה המנהל בקיצור. ״ופפיק האיני נקרא בגללו עד לחבר קראל. הוא נאלץ לגרוע את הסיפור מהגליון שכבר הודפס ולהדפיס מחדש גליון שלם.״ הוא הביט בי בארשת טרגית מיוסרת.

״ועליה ממליצה בלומנפלדובה?״ שאלתי מזועזע כולי.

״כן. אני קראתי את זה. זה... איום. אם ארפיס את זה, יחשבו שיצאתי מדעתי.״

״אם כן, תחזיר את כתב־היד לבלומנפלדובה.״

״אבל היא כבר דאגה לשלוש חוות־דעת חיוביות,״ אמר המנהל, מדוכא.

״של מי?״

״זה העניין,״ נאנח. ״אחת של קוצליקוה, וזה לא נורא. אחרי שנזפו בקוצליקוה על המבוא שכתב לספר של האלאס, אנחנו לא חייבים להתחשב בו. השנייה היא של פרדה הוקי. גם זה לא חשוב. אבל השלישית, קארל, השלישית היא של האקדמאי בראט!״

פערתי את עיני.

״בראט ממליץ על זה?״ שאלתי בתמהון.

״עם הסתייגויות,״ אמר המנהל ובקולו הבחנתי זיק של תקווה. ״כן, עם הסתייגויות, אבל... אקרא לך את סיכום חוות־הדעת,״ אמר והוציא כמה דפים מתיק שעל שולחנו, כיחכח והתחיל לקרוא. הנוסח היה קלאסי:

״בסך־הכל ובהסתייגויות מסוימות אפשר אפוא לומר, כי כתב־היד על אף פגמיו הרבים, ביחוד בגילויי הנטורליזם המרובים ובאי־הבהירות הרעיונית הכללית, מראה סימנים של כשרון אפי ואיני מתנגד, עקרונית — אם תהיה המערכת נכונה להוסיף ולעבוד עם המחברת על תיקון כתב־היד — להבאתו לפני מועצת המערכת לשם דיון על אפשרות הוצאתו לאור, לאחר שיקולים מעמיקים (ובתנאי שעד אז לא יומלץ על יצירה טובה יותר.״

נוסח וחוות־דעת כלל הסתייגויות כה רבות, שלא נראה בעיני מסוכן ממש. אמרתי: ״כן, הרי זה מרור. פירוש הדבר: להחזיר לעיבוד מחודש ו...״

״בלומנפלדובה כבר עשתה זאת. והוא עדיין איום ונורא.״

״אם כן, תחזיר לה עוד פעם.״

המנהל נאנח.

״מה לעשות, האשה הזאת שיכתבה את כל הקטעים שסימן בראט, אבל שיכתבה אותם כך, שנעשו יותר גרועים.״

״ובראט קרא את הנוסח החדש?״

״זה העניין: הוא לא קרא אותו!״ נאנק המנהל, ״הוא נסע לחוץ־לארץ.״

״אם כן, נשלח אותו אליו.״

״אי־אפשר. מזכירתו הודיעה לנו שהוא אסר במפורש לשלוח לו שום דבר.״

אכן, נראה שהמנהל בבוץ.

״ואתה אומר שאחרי השכתוב זה עוד יותר גרוע?״

״בלומנפלדובה טוענת שזה יותר טוב. והוקי תומך בדעתה.״

״אינני מבין.״

״גם אני לא,״ אמר המנהל ולגם את שארית הקפה. ״מסתבר שעל כתב־היד הזה לא ישבחו אותנו שם למעלה,״ אמר נואשות.

הבטתי בו דומם. מצח גבוה, מעוטר בפיאות שהעלו שיבה, חרוש בקמטים של דאגה. משקפיו הנתונים במסגרת שחורה רכבו על אפו עקמומיים. חליפתו, העשויה בד טרופי בהיר, היתה פתוחה ועניבתו, עניבה סולידית אך יקרה, היתה תלויה בחצי תורן. היטב היו זכורים לי עדיין הימים שבהם נהג לבוא למערכת במכנסיים שהיו אופנתיים בימים ההם ובחולצה פתוחה. אך זה היה לפני זמן רב. המנהל התאים עצמו תמיד ובכל לקונטקסט ההיסטורי. אך עתה, כמדומה, איימה עליו מפולת הרסנית.

״מה אתה מתכוון לעשות?״ שאלתי.

״קארל,״ אמר בנעימה של קרבה, ״בעבר אפשר היה לסמוך, במקרה הגרוע ביותר, על מועצת המערכת. אבל עכשיו... אתה הלא יודע מה המצב.״ שתק שתיקה רבת־משמעות. ״ובינינו לבין עצמנו, בלומנפלדובה יודעת לנצל את המצב.״ גחן אלי על השולחן והמשיך בקול נמוך יותר: ״תראה, אתה הלא מכיר אותי, אני מבין ללבה. היא אשה צעירה ומעט מאוד קרה לה בחיים. תראה, אילו היה המצב שונה, הייתי מאשר את הספר, כדי שתלמד לדעת מה זה להיקרא לבירור. לאיש צעיר לא תזיק איזו תקלה קטנה. לפחות ילמד לקח, יתבגר ויחדל להיות דון־קישוט.״ הוא ניסה למצות עוד טיפת קפה שנותרה על תחתית הספל. לשווא. ״אבל אתה יודע את המצב. בלומנפלדובה ממש אחוזת תזזית. וגם אם חוות־הדעת האחרות יהיו שליליות — ואני מקווה שיהיו, הלא אני עצמי בוחר את הקריינים — יהיו שלושה בעד ושלושה נגד ונצטרך להביא את הדבר להכרעת מועצת המערכת, והיא מטורפת. היא תתרוצץ ותשכנע את חצי חברי המועצה עוד לפני שנזמן את הישיבה. וכל זה בדיוק עכשיו, לפני הוועידה, אתה מבין? הלא נזדקק לכל קול ולכל נימוק.״ ושוב ניסה למצות את הטיפה האחרונה של הקפה וכשלא הצליח, החל לחפור בכפית בתוך הספל ושם בפיו קצת מן המשקע. אחר־כך הביט בעיני ואמר: ״לכן רציתי לבקש ממך, אם תהיה מוכן, לקרוא את זה גם אתה. פשוט, כדי שאחר־כך תוכל להשתתף בוויכוח ואולי גם לשוחח עם כמה מאנשי מועצת המערכת ולהסביר להם את המצב. אני יודע שאין זה התחום שלך, אבל —״

״ברצון אקרא את זה,״ אמרתי לו מיד. נמניתי עם אנשיו ולא יכולתי לסרב לו. אך ברגע שלקחתי את כתב־היד בידי, כמו הצטמררתי ועלה בדעתי דוקטור פאוסטוס וההתחייבות שלו שהגיע זמן קיומה. ואף־על־פי־כן, הוספתי בקלילות: ״הרי זה מובן מאליו.״

״אני מודה לך,״ אמר המנהל בחמימות, ״אתה יודע, החלטתי להנהיג שיטה חדשה — אם תסכים. כתבי־יד שנויים במחלוקת אתן לקרוא, מלבד לששה קריינים מבחוץ ולשלושה עורכים שלנו גם עוד לשלושה אנשים ממדורים אחרים. אם זו פרוזה, כמו במקרה זה, הרי מלבד האנשים ממדור הסיפורת המקורית יקרא את כתב־היד גם אחד ממדור הספרות המתורגמת ואחד ממדור השירה והביקורת. לכן אני נותן אותו לך ואתה תעביר אותו לפצאקובה.״

מיד הוקל לי. לפנים אמנם נודעה פצאקובה כאלופת הנדושות, אך בזמן האחרון שב עלו מניותיה במקצת, כי האקדמאי בראט, בהרצאה מקיפה ולא־פומבית, שיבח אותה כמופת של עובדת, שגם לאחר הגילויים האחרונים לא התערערה אמונתה ולא נפגעה צלילות־דעתה. פצאקובה היתה נפש תמימה. עד היום חלמה ואף נתנה ביטוי לחלומה האוטופי על רומן סוציאליסטי גדול, שתהיה לו העוצמה הדרמתית של ״אנה קרנינה״ ועם זה, יהיה מונח ביסוד עלילתו הטרגית, שכמובן תבוא לבסוף על פתרונה האופטימי, העימות בין שיטות הייצור החדשות לישנות. בעצם קומה העמידה בספק את תורת ההתפתחות הכללית, ולא היה אפשר להבחין בין מה שנראה ברור בעיניה אחרי הגילויים החדשים ובין מה שנראה לה כברור לפניהם. אם היא תטול את רשות־הדיבור בישיבת מועצת המערכת — והיא תעשה כן, כיוון שהיא דברנית כפייתית — יהיה הכל בסדר גמור. אני אדבר אחריה ועל־פי חוקי הדיאלקטיקה, יציל אותי הדבר מבושה ומגיחוך. נראה שיעבור עוד זמן רב עד שיבחינו הבריות כי הנדושות אינן עניין של צורה, אלא של תוכן, של חשיבה ולא של לשון. אשר לי, הלשון אינה מקשה עלי כלל.

״זה רעיון טוב,״ אמרתי, ״כל אדם במקצועו יש לו איזה מטען שלעתים מעלים מעיניו משהו, שאינו נעלם מעיני מי שעוסק בתחום אחר.״

המנהל גיחך אלי. ״עליך אפשר לסמוך תמיד, קארל. בדיוק לזה אני מתכוון בשיטה החדשה.״

* הכוונה לנאומו של סטאלין שגילה חרושצ׳וב בוועידה ה־20 של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית.

חלון ראווה

ספר חדש בהוצאת „כתר"

סיפורים מכל העולמות

מארק הלפרין: „יונה מזרחית"
מאנגלית: אופירה רהט
הוצאת כתר, 1988

בשנה שעברה תורגם ספרו עב־הכרס של מארק הלפרין, „אגדת־חורף", סיפור ניו־יורקי בתערובת של ריאליזם פנטסטי. המספר היהודי־אמריקני בן ה־40 הגיע למעמד מוכר בספרות האמריקנית העכשווית אחרי שישב תקופה מסוימת בישראל, הכיר על־פי דרכו את המציאות הישראלית ואף שירת בצה"ל. הוא שירת גם בצי־הסוחר הבריטי.

בקובץ־הסיפורים „יונה מזרחית", שתורגם אף הוא, כמו „אגדת־חורף", לעברית טובה בידי אופירה רהט, הובאו סיפורים נבחרים מתוך שני ספרים של הלפרין, „יונה מזרחית" ו„אליס איילנד". כמו ב„אגדת־חורף" גם כאן נפגשים, מתנגשים ונפרדים עולמות שונים ומשונים. המספר מדלג על פני תקופות וזמנים, אינו חדל להמציא גשרים מפתיעים בין עבר, הווה ועתיד. הדמויות שלו מקפלות בתוכן מהויות ניגודיות ושומרות על זרותן גם במציאות חדשה המזומנת להן.

על גיבור הסיפור הפותח את הקובץ, „יהודי מפרס", הוא כותב: „חייו נעשו כחיי מלאך שנפל, ואף־על־פי־כן, על־פי עיקרי אמונתו, חשב עצמו לבר־מזל. הוא בא לבדו מן ההרים שבצפון פרס, שם היה האוויר מפולש וזכותו מתמזגת, והגיע לתל־אביב, שהאוויר בה נסער וכל העיר מחוממת ככבשן של קררים באיראן. בשלהי 1948, כאשר ירד מאניה קטנה ביפו, אמר לעצמו, נאום, כדאי למצוא את התנור הגדול שמחמם את העיר, מפני ששם בלי ספק מייבשים עץ בכמויות אדירות, וייתכן שיזדקקו לי לנסר אותו. במשך שעות אחרות שוטט בעיר במגפי־הפרווה־והעור ושאל בפרסית עוברים ושבים, 'איפה התנור הגדול?' והם, אשר ודאי היו בורים גמורים בפרסית, ומראה פרסים וטורקמנים נודדים הדומים לזאבים ונראים כמטורפים הרתיע אותם, היו מרימים את ידיהם, מושכים בכתפיהם, ואומרים לעצמם ביידיש, שרק לא יהרוג אותי, ישמור האל. ונאום היה ממשיך ללכת, מחפש את החום המתפשט לכל עבר".

יש בקובץ סיפורים המתרחשים בישראל ואחרים המתרחשים בישראל ובמקום אחר; יש הלקוחים כביכול מהמציאות האמריקנית ויש „המתמזרים" על־פני ארצות־הברית ואירופה. כמעט ודאי הוא כי השם „יונה מורחית" מתקשר ביהודים, בישראלים ובישראל. ליאוז, גיבור הסיפור „יונה מזרחית", שנתן את שמו לכל הספר, הוא לכאורה גבר קשוח, שהתיישב אחרי מלחמת ששת הימים בגולן ועושה בו עבודת־יחיד בתנאים הקשים ששררו או באותו איזור, שגדל בצרפת ונמלט יחד עם יהודים אחרים בזמן השואה, שהיה בשוויץ — גבר זה, אשר ידע נסיונות ומבחנים מחשלים, שומר ברגישות בלתי־מוסברת על יונה גוססת גם במחיר סיכונו של העיר, שעל בטחונו הוא מופקד. בסיפור אחר, „בית־החולים אלישע", מסופר על פגישה בבית־חולים שעל הר הכרמל בחיפה עם ילדה חולה ואביה, עולים מברית־המועצות, שגורלם תלוי בתוצאות הניתוח של הילדה.

כאמור, עלילת הסיפורים מתרחשת בארצות שונות ועל־כן יש לדברים אופי בינלאומי, יהודי וישראלי בעת ובעונה אחת. ניכר בם נסיון־החיים שהמחבר רכש בארצות ובאקלימים רחוקים שונים.

חגו של עתון ספרותי

„עתון 77", גליון המאה, בצירוף גליון 101 — שי לשבוע הספר, ירחון לספרות ולתרבות בשיתוף עם „בית ברל", העורך: יעקב בסר, אייר־סיון תשמ"ח, 1988

נדרשים מאמצים רבים מאוד מכתב־עת ספרותי בישראל, להחזיק מעמד ולהופיע בקביעות במשך 11 שנה ולהגיע לגליון המאה. את „עתון 77" אפשר להגדיר כמעט כמעשה־גבורה, אותו יש לזקוף לזכות התמדתו ועקשנותו של מייסדו ועורכו יעקב בסר. הוא הוכיח שגם עיתון ספרותי יכול לזכות באריכות־ימים ולהתבסס אם נאבקים על קיומו והצלחתו.

ב„עיתון 77" החלו לפרסם את פרי־יצירתם משוררים ומספרים, שכיום הם שמות מוכרים בספרות הישראלית. בגליון־היובל, הוא גיליון המאה שלפנינו, מפרסמים שירה, פרוזה וביקורת יוצרים בעלי רקע וכיוונים שונים בכתיבה ובתפישה האמנותית — ובניהם רבה גם נציגי משמרות שונות בספרות. שני קטעי־פרוזה של דן פגיס, קטע מרומאן של אהרון אפלפלד, קטע מסיפור של יהודית הנדל, קטע מנובלה של דוד שיץ, פרק מרומאן של יונת ואלכסנדר סנד מובאים כאן לצד שירים של נתן זך, ט. כרמי, מירה מאיר, שלמה טנאי, יעקב אורלנד, משה דור ואחרים: מסות ומאמרים על אלתרמן, אבא קובנר, שמעון הלקין, חיים גורי, אלכסנדר פן, ישראל אפרת ומשה שמיר. מפרסמים נעים עריידי, אלישע פורת, אברהם הוס, מרים דרור, זיווה שמיר, ברוך לינק, תמר וולף וגרשון שקד. הנושא המרכזי, המקבל מיצוי נרחב בחוברת, הוא רב־שיח על פתרון הסכסוך הישראלי־פלסטיני, בהשתתפות אינטלקטואלים יהודים וערבים, ועימו חתך מייצג של ספרות פלסטינית — שירה, סיפורת ומאמרי־ביקורת מאת סיהאם דאוד, סמיח אל־קאסם, זכי דרוויש, אמיל חביב, מאווי עבדאללה ועוד.

הדברים מלווים בתצלומים של המשתתפים וברישומים, התורמים לעיצוב הגראפי של החוברת.

לגיליון המאה של „עתון 77" צורפה תוספת־חינם (או גליון 101) ובה רצנזיות על ספרים חדשים — לרגל שבוע הספר.

טיולים בסימן האהבה

„אמא אדמה", מסלולי טיולים, כתב ואייר: עודד פיינגרש, צילומים: שמעון כשט. ספרית מעריב, 1988

עודד פיינגרש, צייר, משורר, עתונאי, טייל ואוהב גדול של נופי הארץ, הגיש לנו ספר רביעי של מסלולי־טיולים בחלקי ארץ־ישראל וקרא לו בשם המשמעותי „אמא אדמה". קדמו לו „יופי של ארץ", „צבע בטבע" ו„ארץ קשת וענן".

עשרה טיולים מוצעים בספר החדש כשהחומר הכתוב, שהוא גיאוגרפי, סיפורי והיסטורי גם יחד, מלווה במפות, בצילומים יפים להפליא וברישומים של המחבר. הספר נפתח בפרק „בעקבות צדיקים של גליל" הדן במסלול חורבת שמע — ריתנייה — עלמה — גוש חלב; אחר־כך באים פרקים על איזור צפת (עין זיתים — קבר רבי יהודה ברבי אלעאי — נבוריא — יונתן בן עוזיאל — בת יער — מצודת בירייה), איזור חולון וגבעת תוססמה — הבוסתן הביזנטי — תל גיבורים, יער מחלף לטרון — קרית ענבים — מעלה החמישה ועוד.

המקומות המתוארים בספר אינם מן הידועים ביותר, ועודד פיינגרש מצליח לעורר עניין כלפיהם לא רק בזכות מה שהם מציעים כיום אלא גם בזכות הסיפורים ההיסטוריים־האנושיים שמתקשרים בהם.

בין יתר התמחויותיו, ע. פיינגרש הוא גם בוגר „מכון אבשלום" לידיעת־הארץ.

גשר לישראל

אלן סיליטו: „בישראל, נוהג לים המלח", שירים; מאנגלית: משה דור; צילומים: בועז לניר; הוצאת ספרית פועלים.
אלן סיליטו: „מחוץ למערבולת", איורים: פטר פרסטר; מאנגלית: צפנת ידרון; הוצאת מודן

המשורר משה דור הוא ידיד קרוב של המספר והמשורר הבריטי אלן סיליטו. הוא הכיר אותו לא רק בתקופת שהותו בלונדון כנספח־תרבות בשגרירות ישראל שם, אלא גם בביקורים שערך סיליטו בישראל ושקד ליצור קשר בין הסופר האנגלי לקהל קוראי העברית. כראש וראשונה על־ידי תירגום שיריו לעברית. הללו התפרסמו מדי פעם בעתונות הספרותית שלנו, לצד פרקי־פרוזה מיצירתו. לאחרונה הגיש לנו משה דור בתרגום עברי קובץ רק של שירי אלן סיליטו, המוקדשים כולם לישראל ואף ליהודים ויהדות בגולה.

לפני עשרים וחמש שנה תורגם ספרו הראשון של סיליטו, הרומאן „מוצאי שבת ובוקר יום אלף", המציג את הצד האפור של החיים האנגליים, של מצוקה ופרוורי־עמלים. רומאן זה הוסרט בהצלחה והוקרן גם אצלנו. ספר אחר שלו, ידוע לא פחות, זכה אף הוא לגירסה קולנועית: „בדידותו של הרץ למרחקים ארוכים".

בהקדמה הקצרה שכתב לקובץ־השירים „בישראל, נוהג לים המלח", מציין משה דור את זיקתו העמוקה של סיליטו, אנגלי, בנם של פועלים אנגלים, לישראל ולעם היהודי. לדעתו, מקורה של זיקה זו בתנ"ך, שעל ברכיו הוא חונך וגדל, והיא התפתחה והתרחבה לאחר מגעיו הבלתי־אמצעיים עם הישראלים וארצם העתיקה־חדשה. תשעה־עשר השירים המובאים בקובץ משקפים בהבלטה מגעים אלה ובעיקר את סיוריו של המשורר ברחבי הארץ, ההתפעלות וההתפעמות מנוף קדום, שקם לתחייה, מהאנשים והמשמעויות המתקשרים בו. בשיר הפותח, „למראה ירושלים לראשונה", הוא כותב: „אדם יודע. אדם תמיד יודע / ממאן להאמין שהשתיקה הזאת / היא דרך־ידיעה טובה יותר. / אדם רואה את ירושלים ויודע, / ובכל־זאת לא יודע. אדם נפשו אליו שבה / וחש שיש חומות שתבליגנה כל צופה. / בית־המקדש / נחרב: אדם יודע ואת נאמנה. / אדם להמונים חוגר ומתאבל. / אדם יודע ואת מכית. / אדם אינו יודע. הבה אראה אותך / יום יום כביכול לראשונה / ואז אולי ארע יותר."

הוא כותב על חול וחוף־ים בתל־אביב, על חוף ליד נהריה וריח־תפוזים ומקורות קדומים המכלכלים את אהבתו, על עברית ואותיות עבריות, על ים כנרת וים המלח, על חג בירושלים, על החייל האחרון שנהרג במלחמת־השחרור, על חזון יחזקאל, על עין גדי, על בית־כנסת בפראג ועל אסיר יהודי ברוסיה...

ולצד השירים צילומי־נוף של ירושלים, תל־אביב וחופי־הים, של הכותל המערבי, של דרך־והרי־מדבר — ושל אותיות עבריות, שהמשורר מנסה לפענח את סודן.

באותה עת הופיע בעברית גם ספר־פרוזה חדש של סיליטו, „מחוץ למערבולת". גיבורו הוא פטר גרנבי, אחד הגיבורים האופייניים של הסופר, היושב אף הוא בעיר־הולדתו, עיר התעשייה נוטינגהם. זהו סיפורו של אדם, שגדל במה שקרוי „משפחה הרוסה" כבית־ספר לנוער שאינו זוכה בטיפול ובחינוך נאות ומתגלגל אל שולי־החברה. המערבולת שבשם הספר היא זו של החברה הקשוחה, על רבדיה המעמדיים, שבה נשחקים בני־אדם שאינם יודעים להיאבק ולדאוג לעצמם.

נשמות פורחות

חיים אסא: „אינה ג'יין"
הוצאת כנרת, 1988

כאשר לפני ארבע שנים ומעלה הופיע ספרו הראשון של חיים אסא „מחול הרוח", הוא עורר עניין רב וזכה לשבחים גם מפי הפרופסורים ישעיהו ליבוביץ ואסא כשר, אשר הקדישו לו דיון פומבי ב„צוותא" תל־אביב.

ספרו החדש של חיים אסא — מרצה, דוקטור למתמטיקה, עמית במכון לפילוסופיה של המדע ליד אוניברסיטת תל־אביב — כדומה ל„מחול הרוח", קשה לשייכו לז'אנר מסוים ומוגדר. לא פחות מזה קשה להגדיר את תחומיו העלילתיים־הרעיוניים: הוא תומך מכל מסגרות ואיפיונים, שומר על עצמיותו וייחודו ומצליח לומר דברים לא־שיגרתיים על תופעות מורכבות.

אם ב„מחול הרוח" נעשה נסיון לתת ביטוי ספרותי לרעיון הגותי של אובדן זהות האדם בשל מוסכמות חברתיות ותהליכים נפשיים, ב„אינה ג'יין" מנסה המחבר לדון בקשר בין שני אנשים, גבר ואשה, הקרועים בסבך של אהבה ופרידה, של ניגודים, התנצחויות, משיכה ואי־הבנות. וכל זה על רקע המוות, המופיע כמשתתף חשוב במשחק אינטלקטואלי, גם כאשר הדברים לובשים כביכול צביון של פרשה בלשית, רצח ותעלומה. בעמוד הראשון של הספר אנו קוראים: „עם מותו של אדם, יש אומרים, מרחפת נשמתו על פני הגופה ופורשת על נימי עורו, נפרדת לשלום כנשיקה חמה על מצח, מביטה שוב ולו כדי לשמר בזיכרון, ופורשת כנף, וממריאה אל על לא רחוק מדי. ומביטה בקרוביה, תרש. ומתיקה סוד. סוד לעצמה, בלא תווך, בלא ניר."

מיד אחרי פתיחה זו אנו למדים כי בוצע רצח ושתי גופות נתגלו בדירה בתל־אביב. המתים הם גיבורת הסיפור אינה ג'יי וחברה רוליק, שניהלו התמודדות אקזיסטנציאלית, המסתיימת בקץ טראגי. עקבות הרקע המדעי של המחבר ניכרים היטב בדרך בה הוא מטפל בנושא הסבוך המתפתח מכאן ואילך.

מ. אבי־שלמה

מסע

(סוף מעמוד 16)

לעומת זאת, אנו מפרסמים מסות מתורגמות. בגליון הקרוב יופיע מאמרו של ישעיה ברלין על ג'ון סטיוארט מיל, והרצאתו של המבקר הספרדי אנטוניו בלאנק בקונגרס של אירגון המבקרים שהתקיים אשתקד בבראטיסלאווה.

אשנב לעולם

הירחון ליטראטורה נא סוויאצ'ה (הספרות בעולם) עוסק רק בפירסום תרגומים מספרויות־העמים ומסות ומאמרים על המתרחש בספרויותיהן של ארצות שונות. כתב־עת זה מודפס בפורמאט קטן יותר (12/16 ס"מ) ומספר עמודיו 360. פתיחותו מוחלטת: הוא תר אחרי כל תופעה מעוררת עניין בספרות העולם ופותח דפיו בהרחבה לפני תרגומי יצירות משבעים לשון. עורכו הראשי הוא וואצלב סאדקובסקי, ועמו עובדת מערכת המורכבת מעשרים עובדים (כולל מתרגמים, משכתבים, מגיהים, גרפיקאים). סאדקובסקי מספר לי כי הוא מייחד כל חוברת לנושא מרכזי אחד, ובשנים האחרונות הוא כבר פירסם שלוש חוברות שהקורא שלנו ימצא בהן עניין מיוחד: חוברת על התלמוד, על ספרות יידיש ועל סופרים יהודים באמריקה. בקרוב הוא עומד להוציא חוברת על הספרות הישראלית העכשווית, בסיועו של גבריאל מוקד.

החוברת על התלמוד כוללת תרגום פרקי אבות לפולנית, מעשה ידי מיכאל פרידמן, מדברי חז"ל בתרגום שמעון דטנר ואנה קאמינסקה, מסות ומאמרים מאת יוג'ן וובר (מלומד מיוגוסלוויה), אלן אונטרמן (מרצה באוניברסיטאות בישראל, אנגליה ואוסטרליה), אנה קאמינסקה (מלומדת פולניה שנפטרה ב־1980), וכן פיוטר סומר, יאנוש ואבי־ירובסקי ואווה סווירדסקה.

במה לתיאטרון

קונסטאנטי פוזינה הוא עורכו של „דיאלוג", ירחון לענייני תיאטרון, שנוסד ב־1958 (עורכו הראשון היה אדם טארן) ואילו פוזינה הוא עורכו הראשי מאז 1970. „דיאלוג" מופיע אחת לחודש (באיחורים שנגרמים בעיקר מסיבות טכניות: כגון עומס בבית הדפוס, חוסר נייר וכו') ב־175 עמודים, בתפוצה של חמשת אלפים עותקים. אי אפשר להשיגו בבתי מסחר לספרים: הוא נועד רק למנויים.

בכל חוברת ניתן הנוסח המלא של שלושה מחזות: מחזה אחד פולני מקורי, מחזה אחר מתורגם ועוד מחזה־קצר או תסכית. הוא עוסק בקלסיקונים של התיאטרון הפולני והעולמי, אך בעיקר הוא נודע לתהילה בשל המעקב הצמוד שלו אחר התפתחות המחזאות הפולנית החדישה. אנשי „הגל החדש" — מרוז'ק, רוז'ביץ, אירדינסקה — מצאו ב„דיאלוג" במה אוהדת, המגלה הבנה למגמותיהם ולחידושיהם. אבל הוא סייע גם לגילוי־מחדש של מחזאי שהיה כמעט נשכח, וויטקייביץ', הנחשב כיום למבשרו של תיאטרון האבסורד, שקדם ליונסקו ב־50 שנה לכל הפחות.

פרט לזאת מפרסם „דיאלוג" כרוניקה מורחבת על המתרחש בתיאטרון בעולם, מדווח על הצגות־בכורה העיקריות בארצות רבות, על פסטיבלים ואירועים אחרים. ואין הוא כתב־העת היחידי בפולין המוקדש לענייני תיאטרון. פרט ל„דיאלוג" מופיע הירחון „תיאטר" וכתב־עת תיאורטי־היסטורי הנקרא „פאמיינטניק תיאטראלני".

ובתחום הספרות מן הראוי להזכיר כאן כמה כתבי־עת שאליהם לא הגענו: „פואזיה", המפרסם שירים ומסות בענייני שירה. „מייסאצ'ניק ליטראצקי" — ירחון ספרותי ורשאי. „ליטראטורה" — ירחון פופולארי המופיע בפורמאט ובצורה הדומים לאלה של „ליר" הצרפתי. „אודרה" המופיע גם הוא בוורשה ו„פיסמה ליטראצקיה" המופיע בקראקוב. לתפוצה הניכרת ביותר הגיע הירחון „ליטראטורה", בעיקר משום שאינו מגביל את עצמו לענייני ספרות בלבד ומפרסם גם חומר על קולנוע, תיאטרון, זמרי רוק וכו'.

אך כל אלה אינם מגיעים לתפוצה גדולה בקרב ציבור הקוראים. זו היא נחלת השבועונים המשלבים ענייני פוליטיקה וחברה עם ספרות ואמנות, כגון „פוליטיקה".

דני ורט ■ קולנוע

השבוע של העולם השלישי

פסטיבל הסרטים בירושלים, התרשמויות

בעת כתיבת שורות אלה פסטיבל הסרטים בירושלים בעיצומו, והרשימה אינה בחינת נסיון לסכם אלא התרשמויות אחדות מכמה סרטים ששובצו בתוך השפע המוצע.

„אביב 88" שני סרטים בוידאו, כ־20 דקות כל אחד, הם הבטים אישיים על המצב בעקבות ההתקוממות בשטחים הכבושים. פרויקט מיוחד בהפקת הפסטיבל. סרט ראשון, „חומות" של אורי גולדשטיין, מציג ראיונות קצרים בצד קטעי חדשות טלוויזיה. נסיון לא כל־כך מוצלח של איזו פייטנות. אין כאן יותר מאשר בכתבת טלוויזיה שגרתית. מעניין הרבה יותר, ובשל כך אולי גם יותר בעייתי, „מה קרה", של אברהם הפנר. הסרט פותח ב„שוט" מרשים ומרגש, מונולוג ישיר למצלמה של ניצולת שואה (עליזה רוזן) שדבריה טבולים בנימה פסימית מאוד על עתיד הארץ. בסיום דבריה היא מתעמתת עם הבמאי השמאלן המנסה להעביר מסר אופטימי על הקמת מדינה פלשתינית בעתיד הקרוב. חלקו השני של הסרט, הדן באינתיפדה ובגורלו של חייל באירועים הטרגיים, משכנע פחות. בעיקר ניכר חוסר הנשימה, מסר רב־משמעות ביריעה קצרה מדי.

בין הסרטים מעוררי העניין, נציגי העולם השלישי. הקולנוע הפחות מוכר במסגרת זו הוא הקולנוע האפריקני. הוותיק בקבוצת הסרטים מאפריקה הוא „טוקי בוקי", סרט סנגלי שנוצר בשנת 1973 על־ידי הבמאי ג'יבריל דיופ־מאמבטי. סרט משונה, לפחות לעין המורגלת לקולנוע מערבי. במכוון או לא נוצר הרושם של זלזול בכל חוקי הדרמה והאסתטיקה הקולנועיים המקובלים. קולנוע כמו־אוונגרדי, פרוע. מסע של רועה בקר רכוב על אופנוע מקושט בקרניים. למסע מצטרפת גם נערה. המסע מוזר ורב תהפוכות. השניים, שחולמים על צרפת הנפלאה, נתקלים בדרכם בשלל דמויות, דלות מול נובורישיות בנוסח אפריקני.

„זוהר", סרטו של סולימן סיסה ממאלי, מביא הבט שונה. אפריקה טרום־ציביליזציונית. חיי שבט בצל כשפים. עימות בין קוסם לבנו הניחן אף הוא בכוחות מאגיים. משחקם של השחקנים לא מהוקצע, פשטות סיפורית הגובלת בפשטנות, בצד דיוק רב בעיצוב יפהפה של התמונה.

„החיים יפים", קופרודוקציה זאירית־בלגית שביימו בנואה לאמי ונגאנגורה מוזה. הסרט אמור להיות סאטירה על החברה הזאירית היום. קורותיו של כפרי בעיר הבירה קינשאסה, שבה הוא משמש משרת בביתו של איש עסקים. הדמויות חד ממדיות, הגגים הקומיים מזכירים סרטי בורקאס ישראליים, גיחוך על גבול הגזענות. מרתק הרבה פחות משני הסרטים האפריקניים האחרים.

החתירה נגד עקרונות קולנועיים מערביים ניכרת גם בסרטים שהגיעו מדרום־מזרח אסיה. הו הסיאו הסיין מטאיוואן הרשים בפסטיבלים הקודמים בארץ בסידרת סרטי נוסטלגיה על ילדות ונעורים („קיץ אצל סבא", „עת לחיות ועת למות", „כאבק נישא ברוח"). כאן נעלמה הפשטות. העלילה מורכבת, סבוכה, וחלקה נותר סתום. חלומות שמשולבים בסרט אינם מסייעים לפיענוח מערכת היחסים והאירועים בהם משולבים הגיבורה תלמידת התיכון, אחיה שמסתבך עם הפשע, אב, סבא ואחות צעירה.

„אהבה זו שלי", אף הוא סרט טאייוואני, הבמאי צ'אנג יי. החומר הוא של אופרת סבון — עולמה המאורגן של אשה מתמוטט עם גילוי פרשיית אהבה של בעלה. הסיפור אולי שיגרתי אבל לא הטיפול בו. מבחינת סגנונו הסרט נראה אירופי, נקיון בצילום, עיצוב מודרניסטי מדוקדק, העלמה של כל סממן מזרחי אקזוטי.

ה„מזרחיות" בולטת ב„פרפר ופרחים", סרט תיאלנדי של אותנה מוקדאסניט, הרחוק מרחק רב מהשגי הטאיוואנים, גם בסגנונו וגם באופן הגשת הסיפור בפשטנות ודי בראשוניות. עיקרו של הסרט הוא ההצצה באורח החיים בתיאלנד. סיפורו של נער מוסלמי, בן למשפחה דלה, הנוטל על עצמו את פרנסת הבית בכך שהוא מצטרף למבריחי אורז אל מעבר לגבול.

„האיטי: חלומות ודמוקרטיה" הוא עוד הבט על מדינת מצוקה. זהו סרטו התעודי של הבמאי האמריקני ג'ונתן דמי („משהו פראי", „הפסיקו להיות הגיוניים") על האיטי שהיה עדיין בצל האירועים הטרגיים של המשטר הדיקטטורי הממושך (שלטונם האכזרי של פפה דוק דובאלייה ולאחריו בנו בייבי דוק באמצעות צבאם הפרטי הטונ־טונ־מאקוט) ולפני בחירות מתקרבות. הסרט עוסק בדלות האיומה, אחוזי המובטלות הגבוהים (80 אחוז), אנאלפבתיות ואמונות תפלות (וודו). הסרט משולב בשירים של זמרים ולהקות מקומיות, חלקם שירי מחאה. אחד השנסונרים שר על העוני, נשקם של הטונ־טונ־מאקוט, עוד משטר מושחת שלישראל היתה בו יד.

ולסיכום, סרט מערבי, „גנרלים", סרט ספרדי של חיימה דה ארמיניאן (סרטים קודמים שלו „הקן", „סטיקו" ו„שעת המכשפות" הוצגו בפסטיבלי ירושלים הקודמים). זוהי סאטירה בוטה אנטימיליטריסטית. עימות בין קבוצת גנרלים ספרדים קשישים, העוברים קורס בלוחמה מודרנית, לבין מדריכיהם, סרנים הצעירים. תיאור מצחיק עד דמעות של אווילות צבאית. משחק מבריק של שחקנים ותיקים, פרננדו פרנאן גומז, חוזה לואיס לופז ואזקז ופרננדו ריי הספרדים, וכן הקטור אלטריו הארגנטיני. מפליא הדבר שהסרט לא נרכש עדיין להקרנות מסחריות בארץ.

„זוהר", סרטו של סולימן סיסה ממאלי. פשטות סיפורית ועיצוב יפהפה

עופר ניר ■ רואים את הקולות

הכל נשאר במשפחה

עכשיו אנחנו יודעים מי, בעצם, היא הגברת השחורה המסתורית שפלשה ל„שושלת" ושמה דומיניק דוורו, שמתם לב לשמות של הנשים בסדרה הזאת? כל שם, פגז. דומיניק דנן היא לא אחרת אלא אחותו של בלייק קרינגטון. אותו מאם אחרת, כמובן. עוד נשוב ונראה אותה בפרקים הבאים, ולאלכסיס מובטחת יריבה של ממש.

דומיניק דוורו בסדרה היא דיאן קארול במציאות. קארול רושמת לזכותה את ההישג הלא־מבוטל, להיות השחקנית השחורה הראשונה שכיכבה בסדרה משלה בטלוויזיה האמריקנית. זה היה לפני עשרים שנה בדיוק. הסדרה „ג'וליה", על אם צעירה ובנה ויחסיה עם שכניה, זוג לבן ונחמד (והגזענות הגסה והמצחיקה של ארצ'י באנקר נולדה מאוחר יותר) — זכתה להצלחה גדולה, ובעלי הזכרון החד יודעים שהוקרנה גם אצלנו, בראשית שנות ה־70.

היא בת 52, נשואה (ברביעית) לומר ויק דאמון, שני בעליה הראשונים, כמו דאמון, הם לבנים, מה שלא מצא חן בעיני המשפחה שלה וגם לא בעיני לבנים רבים. היא זוכרת מכתבי שיטנה שהגיעו לביתה. מדובר באמצע שנות ה־50. אביה אפילו החרים את חתונתה. שנות ה־50, כאמור. שחורים רבים לא היו מוכנים להשלים עם ה„בגידה" שלה, כביכול, בבני־גזעה, אבל היא ציפצפה על כולם ועשתה מה שרצתה.

את הקריירה שלה החלה לפני למעלה מ־30 שנה, בתיאטרון. אחר־כך הופיעה בסרטים כמו „כרמן ג'ונס" ו„פורגי ובס" וגם ב„קלודין", שעבורו היתה מועמדת לאוסקר. בשנת 1962 זכתה בפרס הטוני היוקרתי, על הופעתה במחזה „ללא התחייבויות".

את התפקיד ב„שושלת" לקחה על עצמה משום שהוא אינו עניין של פול־טיים ומותיר לה הרבה זמן לעיסוקיה האחרים, למשפחה ולילדים הבוגרים. ביחד, לה ולויק דאמון, יש חמישה. היא מודה שאחד השיקולים העיקריים להופעתה בסדרה, לבד מן המגיע הכספי שאין להקל בו ראש, היא האפשרות להגיע לקהל צופים רחב, בכל העולם. הרבה יותר, היא יודעת, מהופעות בקולנוע, וודאי בתיאטרון. וחוץ מזה, ההזדמנות להתעמת עם אלכסיס, גם היא דבר חשוב. „כמו אלכסיס גם דומיניק היא אשה קשוחה, תאבת כוח", אומרת קרול. „אבל היא כלבתא מתוחכמת ומורכבת הרבה יותר ממנה". אמרה, אמרה.

* * *

ביום ב', בשעה 21.35, תחזור הסדרה הקומית האנגלית „ההנהלה בלחץ". חוזרת, עם שינוי משמעותי אחד. במקומו של ג'פרי פאלמר, בתפקיד מנהל השיווק הנמרץ בחברה להוצאה לאור, שמגלה פתאום שגם אשתו הצטרפה לחברה, תחת שם־נעוריה, מופיע פיטר בולס. האשה, כמו בסדרה הקודמת, היא פנלופי קית, אריסטוקרטית כתמיד, מעצבנת־משהו, לא תמיד מצחיקה, תמיד אנגלית מאוד, במבטא מהוקצע ללא רבב והתנהגות של ליידי בכל מקרה.

הזיווג קית־בואלס אינו חדש. הוא נוסה, בהצלחה רבה, בסדרה קודמת, שאף היא הוקרנה בארץ, תחת השם „האצילות מחייבת". הוא היה נובוריש ממוצא צ'כי שרוכש את אחוזתה של הליידי שירדה מנכסיה, אך נשארת להתגורר בקוטג' קטן בסמוך ואינה מחמיצה אף הזדמנות כדי להראות לו שכסף לא עושה כבוד, לפחות לא אצלה.

„כשנפגשנו לחזרה הראשונה, היה לי נורא קשה. היא הפחידה אותי", סיפר בואלס על המפגש הקודם ההוא עם פנלופי קית. „כיום, אנחנו ידידים מצוינים. הכימיה בינינו עובדת בצורה יוצאת מן הכלל, בלי בעיות".

בולס, בן 51, למד משחק באקדמיה המלכותית בלונדון, שם גם הכיר את אשתו, שוויתרה למענו, ולמען המשפחה, על הקריירה האישית שלה. מזכיר לא מעט את האדון והגברת פיירצ'יילד ב„הנהלה בלחץ". הוא הופיע במספר הפקות תיאטרון וכניצב בסרטי קולנוע, שום דבר מרשים. הסוכן שאצלו נרשם הציע לו הצעה ידידותית, שידאג ליישר את השיניים שלו, אחרת יתקשה להשיג עבורו תפקידים. בולס לא שמע לו ו... לא השיג תפקידים. בשנות ה־70 הופיע בכמה סדרות טלוויזיה, תפקידי־אורח שונים, עד שזכה לתפקיד הכוכב הראשון שלו ב„האצילות מחייבת".

הוא שב והתאחד עם פנלופי קית, בתפקיד בעלה (אגב, בסיומה של „האצילות מחייבת" הם גם התחתנו, כדי שיהיה סוף טוב והיא תוכל לשוב אל האחוזה בתור בעלת־הבית), משום שקודמו, פלמר, סירב להמשיך לאחר עונת צילומים אחת. „שוחחנו בטלפון, היא סיפרה לי שמתכוננים להתחיל בצילומי סדרה חדשה ואין לה בעל. הצעתי מיד את עצמי. היא אמרה שתשמח מאוד ו... זהו. אני יודע שקשה מאוד לשחק מולה, משום שיש לה נוכחות פיזית מרשימה והיא שחקנית מעולה. אבל החלטתי לנסות, לא ללכת לאיבוד על ידה", הוא אומר.

* * *

סדרה חדשה נוספת, במקום קוסבי, שכבר החל להרגיז ולעצבן בשבועות האחרונים, עולה למרקע במוצאי־שבת. כרגיל אצלנו, כשזה נוגע לסדרות „רפואיות" משנים את שמה. כמו שמ„ג'נרל הוספיטל" עשו אצלנו „חדר מיון", עושים כעת מ„E/R" (שהם ראשי־תיבות אנגליים של חדר־מיון), „לחץ דם", בגירסה העברית. למה? ככה. שיחיה.

סדרות על רופאים, בתי־חולים וחדרי־מיון הן מהחביבות ביותר על הצופים. מתח, אקשן, דרמה, החלטות גורליות. הכל מכל, בחמישים דקות, רצוי עם סוף טוב. היה הרופא הצעיר והנאה, דוקטור קילדייר (עם השחקן ריצ'רד צ'מברליין) והיה גם הרופא הקשיש, האבהי, הדוקטור מרכוס וולבי, בסדרה שהוקרנה גם בארץ. בשנות ה־60 התייחסה הטלוויזיה לרופאים ביראת קודש כמעט. בשנות ה־70 וה־80, הם כבר בחזקת בני־אדם רגילים, כבר לא סופרמנים בחלוק לבן, ומותר לרדת עליהם ומותר להתייחס אליהם בסלחנות, בחיוך, בסרקאזם. הסדרה „מאש", בעקבות סרט הקולנוע המצליח, הציגה קבוצת רופאים ואנשי צוות, בתקופת מלחמת קוריאה, עם הרבה הומור שחור ונון־שלאנטיות מקסימה, גם כשמדובר בנושאים של חיים ומוות. סדרה אחרת, שאפשר לראות את הורתה ב„מאש", היתה „חדר מיון", עם הרופא המקריח, טרפר ג'ון והקולגה הצעיר שלו, גונזו גייטס, הקזנובה של בית־החולים, שיודע מתי להישאר במיטה עם החתיכה התורנית ומתי לזנק לחדר הניתוחים, להציל חיים.

כוכב הסדרה החדשה הוא אליוט גולד, בתפקיד הדוקטור שיינפלד, שמרביץ משמרות בחדר־המיון כדי לעשות מספיק כסף לשלם לגרושותיו העלוקות. שיינפלד קרוב יותר לגונזו מאשר למרכוס וולבי. הוא לא רציני. הוא שובב. הוא שרמנטי והוא מקצוען אמיתי, כשצריך. אליוט גולד עשה כאן מסלול הפוך: בדרך־כלל, מתחילים כוכבי קולנוע את דרכם בטלוויזיה והולכים הלאה (ראה תום סלק, לדוגמא). הוא חוזר מן הקולנוע לטלוויזיה.

גולד, שקיצר את שמו מגולדשטיין, בן 50, יליד ברוקלין, הוא בעלה־לשעבר של ברברה סטרייסנד ואבי בנה. פעם, לא להרבה זמן, הוא היה הכוכב במשפחה. אחר־כך, לא שהקריירה שלו התדרדרה, היא פשוט היתה מוצלחת פחות משל אשתו. גולד הופיע בסרטים כמו „בוב וקרול וטד ואליס", „מאש", „רציחות קטנות", „נאשוויל", „גשר אחד רחוק מדי" ו„מעבר לגשר ברוקלין", שביים מידענו, מנחם גולן.

בבתי־הקולנוע

תל־אביב

אסתר
רמבו 3
שישי 12.15, 10.00
מוצ"ש 12.00, 9.45, 7.30
חול 9.45, 7.30, 5.00, 2.30

אורלי
חרטה
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.15, 6.00

בית ציוני אמריקה
לול
מוצ"ש 10.30, 8.30
חול 11.30, 9.30, 7.30, 5.30

בן יהודה
לילה מסחרר
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש 10.00, 7.45
חול 9.40, 7.10, 5.00

גת
ביטל ג'וס
שישי 12.15, 10.00
מוצ"ש 9.45, 7.30
חול 9.45, 7.30, 5.00

גורדון
מקום ליד הים
מוצ"ש 10.00, 8.00
חול 9.45, 7.45, 5.00

דקל
משדרים חדשות
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.45, 7.10

דרייב אין
וול סטריט
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 10.00
סקס
12.00

הוד
ביג פוט
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש 10.00, 7.45
חול 9.40, 7.15, 5.00

לימור חדש
מחליפים ערוצים
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.30
סמטאות הפשע
9.30, 7.30, 5.00

סאר
הינשוף
שישי 10.00
מוצ"ש 9.45, 7.30
חול 9.45, 7.30, 5.00

מוזיאון תל־אביב
עיניים שחורות
מוצ"ש וחול 9.30, 7.15

טיילת 1
שם המשחק
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש 12.00, 10.00, 6.00
חול 9.15, 7.15

טיילת 2
מוכת ירח
שישי 12.00, 10.00, 2.00
מוצ"ש 12.00, 10.00, 8.00
חול 9.30, 7.15, 5.00

טיילת 3
זרוק אותה מהרכבת
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש 12.00, 10.00, 6.00
חול 9.15, 7.15

פאריס
לוידי איב
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5.00

חן 1
נעורים בהשאלה
שישי 12.20, 10.00
מוצ"ש 10.00, 7.45
חול 9.55, 7.40

חן 2
הקיסר האחרון
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.50, 7.40

חן 3
שלושה גברים ותינוקת
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש וחול 9.50, 7.40

חן 4
ספר הג'ונגל
מוצ"ש 9.45, 7.35
שישי 12.00, 10.00
חול 9.45, 7.35

חן 5
פעמיים אשתי
שישי 12.15, 10.00
מוצ"ש 9.55, 7.40
חול 9.55, 7.40, 5.15

שחף
הקלות הבלתי נסבלת של הקיום
שישי 10.00
מוצ"ש 9.15, 6.00
חול 9.15, 7.15

תכלת
שגעון של לילה
מוצ"ש 9.45, 7.30
חול 9.45, 7.30, 5.00

תל־אביב
קרוקודייל דנדי 2
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש 12.00, 10.00, 7.00
חול 9.45, 7.30, 5.00

לב 1
אהבנו כל כך
שישי 12.15, 9.45
מוצ"ש 9.45, 7.15
חול 9.40, 7.15, 5.00, 2.30, 12.40
בארץ מי
8.00, 5.00, 3.00, 11.00

לב 2
החבר של החברה שלי
שישי 12.15, 10.00
מוצ"ש 9.55, 7.45
חול 9.45, 7.45, 5.50, 3.30, 11.30

לב 3
בארץ מי
שישי 12.00, 10.00
הנסיכה הקסומה
חול 10.00, 6.00, 4.10, 2.00, 12.00

לב 4
חופשה בכפר
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש 9.50, 7.30
חול 9.30, 7.15, 5.00

פתח תקוה

היכל 1
קרוקודייל דנדי 2
שישי 10.00
מוצ"ש 9.45, 7.30
חול 9.30, 7.15, 5.00

היכל 2
שם המשחק
שישי 10.00
מוצ"ש 9.45, 7.30
חול 9.30, 7.15, 5.00

היכל 3
מלך הסלים
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.30
חול 9.30, 7.30, 5.00

עפולה

מופתרון
מוכת ירח
מוצ"ש וחול 9.00
הינשוף
מוצ"ש 9.30
חול 9.15, 7.00, 5.00

בת־ים

עצמאות
קרוקודייל דנדי 2
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.30
חול 9.30, 7.30, 5.00

רמת גן

אואזיס
רמבו 3
שישי 10.00
מוצ"ש 9.40, 7.30
חול 9.45, 7.30, 5.00

לולי
הקלות הבלתי נסבלת של הקיום
שישי 10.00
מוצ"ש 9.00, 6.40
חול 9.10, 6.00

רב גן 1
ביטל ג'וס
שישי 12.15, 9.50
מוצ"ש וחול 9.50, 7.30

רב גן 2
שלושה גברים ותינוקת
שישי 12.15, 9.55
מוצ"ש וחול 9.50, 7.25

רב גן 3
לילה מגניב
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש וחול 9.50, 7.25

רב גן 4
החשוד
שישי 12.15, 9.55
מוצ"ש 9.50, 7.20
חול 9.50, 7.20

חיפה

חן
עיניים שחורות
שישי 10.00
מוצ"ש 9.00, 6.30
חול 9.00, 6.30

סאר
רמבו 3
שישי 10.00
מוצ"ש 9.15, 7.00
חול 9.15, 7.00, 4.30

אורלי
חופשה בכפר
מוצ"ש וחול 9.15, 7.15

רב אור 1
3 גברים ותינוקת
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.15, 7.00
דובוני איכפת לי
שבת 11.00 בבוקר
א'־ה' 4.30, 11.00
ו' 11.00 בבוקר

רב אור 2
משדרים חדשות
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.15, 6.30
איטי
שבת 11.00 בבוקר
א'־ה' 4.30, 11.00
ו' 11.00 בבוקר

רב אור 3
פעמיים אשתי
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.15, 7.00
מרי פופינס
שבת 11.00 בבוקר
א'־ה' 4.30, 11.00
ו' 11.00 בבוקר

אורה
שם המשחק
שישי 10.15
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.15, 7.00, 4.30
באורה ביום א' הצגה סגורה

עצמון 1
מלך הסלים
שישי 10.15
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.15, 7.00, 4.30

עצמון 2
הקלות הבלתי נסבלת של החיים
שישי 10.00
מוצ"ש 9.00, 6.00
חול 8.30, 5.00

עצמון 3
מוכת ירח
שישי 10.15
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.15, 7.00, 4.30

רון
קרוקודייל דנדי 2
מוצ"ש 9.45, 7.30
חול 9.45, 7.00, 4.30

קרן אור המחודש
לול
מוצ"ש 11.30, 9.30
חול 9.15, 7.15, 5.00
מקום ליד הים
מוצ"ש 7.30

שביט
הינשוף
מוצ"ש וחול 9.30, 7.15

רון 1
קרוקודייל דנדי 2
מוצ"ש 11.45, 9.45, 7.45
חול 10.00, 8.00, 6.00, 4.00

רון 2
מלך הסלים
מוצ"ש 11.45, 9.15, 7.15
חול 10.00, 8.00, 6.00, 4.30

נתניה

שרון
הינשוף
מוצ"ש וחול 9.15, 7.00
אל עצמי
חול 5.00, 11.00

אסתר
תקועים בדרך
מוצ"ש 9.30, 7.30
חול 9.15, 7.00, 5.00

גבעתיים

הדר
קרוקודייל דנדי 2
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.30
חול 9.30, 7.30, 5.00

ירושלים

אדיסון
היפה והחיה
שישי 12.00, 10.00 בבוקר
קרוקודייל דנדי 2
מוצ"ש 9.30
חול 9.30, 7.30, 4.30

אורגיל
שלושה גברים ותינוקת
מוצ"ש וחול 9.15

עדן
ביג פוט
מוצ"ש 9.30
חול 9.15, 7.15, 4.30

אמפריה 1
הינשוף
מוצ"ש 9.30
חול 9.45, 7.45

אמפריה 2
לול
מוצ"ש 11.30, 9.30
חול 9.30, 7.15, 5.00

מיטשל
אהבנו כל כך
מוצ"ש 9.30
חול 9.15, 7.15, 4.30

אורנע
ביטל ג'וס
מוצ"ש 9.30
חול 9.15, 7.15, 4.30
יום במלכודת
10.30 בבוקר

רון
רמבו 3
מוצ"ש 9.30
חול 9.30, 7.15, 4.30
נשר הברזל
10.30 בבוקר

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר, מוצ"ש, 9.7
סאלח שבתי: 21.00
בית ספר לנשים: 21.00
המלביש - בבימרתף: 21.00
הדיבוק - בת' ירושלים: 21.00

תן טרמפ לחייל

סמדר
משדרים חדשות
שישי 10.00
מוצ"ש 9.15, 7.00
חול 9.15, 7.00

כפיר
הקלות הבלתי נסבלת
מוצ"ש 9.30
חול 8.30, 5.15

תיאטרון ירושלים
מוריס
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5.00

בית אגרון
שישי
14.30 חוכמת רחוב
16.30 ג'יימס בונד – חיה ותן לנות
שבת
16.30 וולט דיסני · תעלול שחור הזקן
18.15 אי.טי. חבר מכוכב אחר
20.30 סודי ביותר
22.15 חנות קטנה ומטריפה
24.00 ג'יימס בונד – חיה ותן למות

באר שבע

חן
קרוקודייל דנדי 2
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.30
חול 9.30, 7.30, 5.00

חולון

ארמון
מקום ליד הים
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.30, 7.30
ריקוד מושחת
חול 5.00

סבוי
קרוקודייל דנדי
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.30
חול 9.30, 7.30, 5.00

מגדל
רמבו 3
שישי 10.00
מוצ"ש 9.45, 7.30
חול 9.45, 7.30, 5.00

צוותא לתרבות מתקדמת

תיאטרון
שישי 8.7 – 15.00 – "המלט, (טיפוס די מוזר)". ביצוע: זאב שנקו.
שבת 9.7 – 21.00 – "גשם" – ת. הקאמרי.
א' – 10.7 וב־11.7 שעה 20.30 "גשם" ת. הקאמרי.

בידור
מאמי — שישי 8.7 – 20.00 וחצות, ויום ג' 12.7 – 21.30. "מאמי" – אופרת רוק מאת הילל מיטלפונקט ובבימויו. עם: מזי כהן, אהוד בנאי, אריה מוסקונה. נגנים: יוסי אלפנט, שפי ישי, ז'אק ז'אק גולדברג, גיל סממנה. מוסיקה: יוסי מר חיים, אהוד בנאי.
א' 10.7 – 22.30 – "איך זה עובד באמת" – מופע סאטירי.
ד' 13.7 – 21.30 – מאיר בנאי.
ה' 14.7 – 21.00 – דני רובס "פנים ושמות".

אירועים מיוחדים
א' 10.7 – 17.30 "חיילים של מיים", דיון על מקומה של הספרות הערבית עם צאת הספר לאור. משתתפים: אמיל חביבי, זכי דרוויש, סיאם דאוד, נעים עריידי ועוד.
"סטריפטיז אחרון 88" – קאברט סאטירי מאת הילל מיטלפונקט, בימוי גדליה בסר, תפאורה: איתן לוי, מוסיקה: שפי ישי, בהשתתפות: מוחמד בכרי, תחיה דנון, עמי וינברג, רוברטו פולק, ענת צחור, ליאורה ריבלין. על יד הפסנתר – רונית שפי.
שישי – 15.7 – צוותא. שעות: 22.00 ו־24.00
✦ בצוותא מוצגת תערוכת הדפסים של אמני הקיבוץ ✦
שבת 9.7, שעה 23.00 – ערב מיוחד של מועדון הווידיאו בהנחיית יואב קוטנר: קונצרט מיוחד למען מנדלה עם גדולי האמנים מכל רחבי העולם.

שירותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: גני בת־ים — הנביאים 3
חולון: בן גוריון — לנראו 16
ירושלים: קופ"ח—מרפאת רוממה, המ"ג 26
נתניה: תרופה — הרצל 2
פתח־תקוה: מינקארם — שפרינצק 20
רמת־גן: הרצל — הרצל 52
תל־אביב: שרה דב, האחור 3. סיני — שד' ירושלים 70, יפו
חיפה: מוריע — הרצל 29

שבת
בת־ים: קופ"ח — עין יהב 2, חולון
חולון: בן גוריון — לנראו 16
ירושלים: מרפאת הגידם — הגידם 3 (שבת) גאולה — מלכי ישראל 14 (מוצ"ש)
נתניה: מקסים — סוקולוב 2
פתח־תקוה: אסותא — ברון הירש 21
רמת־גן: חן — ז'בוטינסקי 99
תל־אביב: הבימה — דיזנגוף 17 (מוצ"ש) סיני — שד' ירושלים 70, יפו (מוצ"ש)
חיפה: מור — המגינים 97

משטרה
ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, גבעתיים, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 144. חדרה – 22444.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב - בימים ב', ד', ו' - כירורגיה ופנימית. ילדים - כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב - בימים א', ג', ה' שבת - כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא - כל המחלקות - כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים - כל השבוע, [illegible]

ירושלים
שישי — הדסה ע"כ - ילדים, פנימית, עיניים. שערי צדק - כירורגית. ביקור חולים - נשים, א.א.ג. הדסה ה"צ - אורטופדית.
שבת — הדסה ע"כ - פנימית, נשים, עיניים. שערי צדק - כירורגית. ביקור חולים - ילדים, א.א.ג. הדסה ה"צ — אורטופדית.
יד ביד - אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער - קו לנוער במצוקה ירושלים — 02־243358, ת"א — 226027 (24 שעות), חיפה — 04־229488 (11.00–20.00), גליל מערבי — 04־922222.
קו פתוח להורים במצוקה בימי ב' ו־ד' — טל. 222732.
"קו פתוח" — אוזן קשבת לילדים ובני נוער 03־222123 (24 שעות)

עזרה ראשונה
עזרה ראשונה לשיניים שליד הפקולטה לרפואת שיניים בישראל תל־אביב — בימים א'–ה' בין השעות 21.00–23.00, בלילות שבת וחג בין השעות 18.00–24.00, במוצאי שבת וחג בין השעות 15.00–21.00. [illegible]
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה [illegible]
מרכז מידע לקורבנות אונס [illegible]
עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02־227171
ער"ן תל־אביב — טל' 03־5461111
ער"ן ילדים ונוער — טל' [illegible]
ער"ן חיפה — טל' 04־672222
ער"ן כרמיאל (גליל מערבי) — טל' [illegible]
ער"ן נתניה — טל' 053־335316
ער"ן כפר־סבא — טל' 052־913999
ער"ן באר־שבע — טל' 057־418111
מילון מיטרדים [illegible]

מד"א
[illegible]

רומריו כבש את שער־הנצחון – 0:1

יכולת אוסטרלית מצויינת לא הספיקה מול בראזיל

● כדורגל

שער שכבש הברזילאי רומריו, בדקה ה־31, הביא אתמול נצחון לנבחרת בראזיל על אוסטרליה, יריבתה של ישראל בטורניר הקדם־אולימפי וגם במוקדמות הגביע העולמי — 0:1. המשחק נערך במסגרת טורניר בינלאומי במלבורן, לציון 200 שנה לקוממה של אוסטרליה.

נבחרת אוסטרליה, המתכוננת למשחקי סיאול, גילתה יכולת מצויינת וכבר בדקות הראשונות החמיץ פארינה הזדמנות להבקיע שער למארחים. ברוב שלבי המשחק גילו האוסטרלים יוזמה, אך לא הצליחו לכבוש שערים.

האוסטרלים מחו לאחר כיבוש השער מכדור־קרן שלדעתם הובקע ממצב נבדל.

מאמן נבחרת אוסטרליה, פראנק אריק, אמר אחרי המשחק: "נגוז החלום שלנו לנצח את בראזיל, אולם אוסטרליה גילתה את היכולת הטובה ביותר שלה אי־פעם".

המשחק שנערך באיצטדיון האולימפי במלבורן התנהל בגשם שוטף.

בנבחרת בראזיל לא הופיעו כמעט כל השחקנים המשחקים מחוץ לגבולות המדינה.

שמשון תשחק מחר באוסטריה

קבוצת שמשון ת"א תפתח מחר את משחקי־החוץ שלה באינטרטוטו בכדורגל בשתתמודד בגראץ עם קבוצת שטורם גראץ. המשחק הראשון בין השתיים ברמת־גן, הסתיים בתיקו 1:1.

השמשונים, בהרכב כמעט מלא, ישתדלו לנסות להפתיע את יריביהם במשחק החוץ.

בית"ר ירושלים תשחק בדנמרק, נגד קבוצת אוקאסט, ביום ראשון.

טוטנהאם שלמה 2 מיליון ליש"ט עבור גאסקויין

שיא־רכישה בכדורגל הבריטי נקבע אתמול בלונדון: טוטנהאם שילמה 2 מיליון ליש"ט לניוקאסל, עבור קשרה בן ה־21, פול גאסקויין.

מעניין לציין שגם בשיא הקודם — 1.9 מיליון ליש"ט — היתה מעורבת ניוקאסל, שמכרה אשתקד לליברפול את החלוץ הבינלאומי, פיטר בירדסלי.

טוטנהאם מכרה בעקבות רכישת השחקן היקר מניוקאסל את חלוצה קליים אלן לקבוצה צרפתית תמורת מיליון דולר. מעניין שאלן היה מלך־השערים באנגליה.

איטליה – יוגוסלביה הערב ברוטרדאם

לאחר יום של הפוגה במשחקי הטורניר הקדם־אולימפי בכדורסל ברוטרדאם יתחדשו היום המאבקים. במוקד יהיה דו־קרב מסקרן בין איטליה, הבלתי מנוצחת, ויוגוסלביה עם הפסד אחד, שתתחרה על כוכבה ספסלי, שהודח במשחק ההפסד שלשום נגד ברית־המועצות.

לברית־המועצות, גם היא בלתי מנוצחת, צפוי היום נצחון קל על בריטניה. משחק מסקרן יהיה בין ספרד ויוון. הפסד יווני יוציא את אלופת אירופה מהמירוץ לסיאול. משחק נוסף יהיה בין צרפת וגרמניה.

במוצאי־שבת ייערכו שני מאבקים קובעים: איטליה נגד יוון, וספרד נגד ברית־המועצות. משחקים נוספים: גרמניה — בריטניה; יוגוסלביה — צרפת.

המשחקים יסתיימו ביום ראשון, אז יקבעו סופית שלוש העולות לסיאול.

סנדרסון נעלבה מהסכום שהובטח לה ולא תופיע

טסה סנדרסון מבריטניה, האלופה האולימפית בהטלת כידון, פרשה מתחרויות הבינלאומית שתיערך הערב בקריסטאל־פאלאס, לונדון, כתגובה על שאחרים מקבלים סכומי־כסף גדולים פי שלוש מאשר הובטח לה.

לסנדרסון הובטח סכום של 4000 ליש"ט, כהתמודדות נגד שיאנית העולם, המזרח־גרמניה פלקה, שתקבל יותר מאשר הבריטית שחומת־העור.

פרשנים מציינים שבדרך־כלל מקבלים הרצים הבריטים המצויינים, סבסטיאן קו וסטיב קראם, סכומים של 10,000 ליש"ט עבור כל תחרות, בעוד ששיאן העולם למרוקים ארוכים, המארוקני סעיד אואיטה מקבל 25 אלף ליש"ט, עבור כל שיא עולמי שהוא מציב.

שיוברג – שמיני

אלוף ושיאן העולם בקפיצה לגובה, השבדי פטריק שיוברג, קפץ רק 2.21 מטר, ותפס מקום שמיני בלבד, בתחרות בשטוקהולם.

המנצח היה המערב־גרמני דיטמאר מגגבורג, שקפץ 2.33 מטר, ואותו גובה קפצו גם הקובאני חאוויר סוטומאיור והצ'כי רוברט רופני.

הייקה דרשלר ממזרח־גרמניה נצחה 100 מטר ב־10.96 שניות, וניצחה את האלופה האירופית, ההולנדית נלי קופמן — 11.24 שניות.

המרוקאי סעיד אואיטה קבע את הישג השנה ב־1500 מטר, בזמן של 3:35.70 דקות, כשהקניאתי קיפ צ'ריוט — 3:36.36 והאמריקאי סידני מארי — 3:37.08 דקות.

הפרלמנט הבריטי יוצא למלחמה באוהדים הבריונים (תצלום: איי.פי.)

בריטניה תחוקק חוק נגד החוליגניזם בכדורגל

המועדונים מתנגדים להנהגת כרטיסי־זיהוי לאוהדים

ממשלת בריטניה עומדת להניח בפני הפרלמנט הצעת חוק שנועדה לאלץ את 92 קבוצות הכדורגל בליגות באנגליה ובוולס להנהיג שיטה כלל־ארצית של רישום אוהדים כחברים במועדונים.

הכוונה היא להנהיג "כרטיס־אוהד" שיהיה חובה לגבי כל הצופים במשחקים, החל מעונת 1989 – מסר אמש שר הספורט הבריטי, קולין מויניהאן.

החלטה זו נתקבלה בפגישה שנערכה אתמול בין ראש הממשלה, מרגרט תאצ'ר, לבין ראשי הכדורגל האנגלי, אשר במהלכה סירבו אלה להנהיג מרצונם החופשי שיטה זו.

יותר על כן, נשאר "סימן שאלה" לגבי השתתפות נבחרת אנגליה בגביע העולמי שיהיה ב־1990 באיטליה" – אמר השר.

הנהגת כרטיס־אוהד נועדה למנוע אלימות באיצטדיונים, ושיטה זו כבר הונהגה בצורת נסיונית וחלקית במחצית מועדוני הליגה.

דובר ממשלתי אמר: "הכדורגל גורם לפורענויות. תופעה זו משחירה את שמה של בריטניה ברחבי העולם והממשלה איננה יכולה לשבת בחיבוק ידיים".

לפי התכנית חייבים האוהדים להרשם כחברים במועדון, כדי שיוכלו לקנות כרטיסים בכל משחק, ואלו שיורשעו בהתנהגות אלימה או בעבירות אחרות, יאבדו את כרטיסי־החבר שלהם ולא יוכלו לחזות בעתיד במשחקים.

שלום פורסם כי בוטל משחק־ידידותי בין נבחרות אנגליה ואיטליה, שנועד לנובמבר.

קבוצות כדורגל אנגליות מוחרמות בתחרויות באירופה, מאז האסון הקטלני שהיה ב־1985 באיצטדיון הייזל בבריסל, כאשר 39 אוהדים, רובם איטלקיים, נרמסו למוות לאחר התמוטטות קיר במהלך משחק־הגמר מגביע־אירופה בין יובנטוס וליברפול.

בחודש שעבר שוב היו אוהדים אנגליים מעורבים בהתנגשויות במרכזי הערים פרנקפורט, שטוטגרט ודיסלדורף, שם השתתפה נבחרת אנגליה במשחקי אליפות אירופה לאומות.

שלטונות הכדורגל באנגליה מתנגדים להנהגת כרטיסי־זיהוי לאוהדים, בנימוק כי שיטה זו יקרה, בלתי־מעשית וקרוב לוודאי שלא תאושר על־ידי הרוב הדרוש של שני שלישים מבין המועדונים. לעומת זאת הבטיחו ראשי הכדורגל שיתוף־פעולה מלא, ברגע שהחוק יאושר בפרלמנט. (ע"צ ורויטר־עתים)

25 אתלטים מחו"ל ינסו למשוך הישראלים לסיאול

מחר פתיחת אליפות האתלטיקה בהדר־יוסף ● המוקד: ריצת 1500 בין קרמר ומעוז ● רוגל נחום ישתדל לשפר שיאו

יצחק ויסהוף

האם יצליחו דב קרמר, איתי אילוז, אילן גולדווסר, רוני מעוז, רוגל נחום או סיגל גונן לקפוץ ברגע האחרון על המטוס לסיאול? מחר ומחרתיים באליפות ישראל ה־52 באתלטיקה יעשו מאמץ עליון.

מחר וביום ראשון, באיצטדיון בהדר־יוסף, ינסו בכירי האתלטים של ישראל, בסיוע 25 אתלטים מחו"ל, לשפר את הישגיהם האישיים ולקבוע את המינימום להשתתפותם במשחקים האולימפיים.

מוקד התחרות יהיה ללא ספק בריצת 1500 מטר, בין "האמריקנים" דב קרמר ורוני מעוז. קרמר קבע בחודש מאי שיא ישראלי — 3:42.97 דקות, ולדבריו הוא בכושר מצויין. מי שעלול לשבש לקרמר את התוכניות הוא רוני מעוז, השיאן הקודם ב־1500 מטר. מעוז קבע השנה — 3:43.54 דקות.

את הישראלים ינסו למשוך להישגים רצים מחו"ל, כמו האנגלי פטר צרני, שהוא בעל הישג של — 3:39.91 דקות, ורץ פורטוגלי שקבע השנה — 3:40.11 דקות.

ריצת 1500 המטר תיערך מחר ב־8.30 בערב.

את האליפות יפתח השיאן הישראלי הטרי בקפיצת משולשת, רוגל נחום (16.19 מטר). רוגל ישתדל לשפר את שיאו. מי שידרבן אותו יהיה הפורטוגלי לייטוס (16.66 מטר).

עוד מאבקים מעניינים, שיהיו מחר, יתנהלו במירוצים הקצרים ל־100 מטר גברים ונשים; גובה (גברים); 400 מטר (גברים ונשים); דיסקוס (גברים ונשים); 1500 נשים; 100 מטר משוכות נשים.

כן יתקיימו תחרויות לותיקים בהדיפת כדור־ברזל ו־3000 מטר. האליפות תימשך ביום ראשון.

אנגליה – ישראל 7:8 בפתיחת הטורניר בבלגיה

● כדורמים

נבחרת הכדורמים של ישראל נוצחה אתמול בפתיחת טורניר שמונה־האומות בבלגיה על־ידי נבחרתה של אנגליה — 8:7.

המשחק היה שקול. את השערים לישראל כבשו: טל סגנית 3 ארנון פלגן; עווי הדר; דרור לובן ורמי פריור.

היום תקיים ישראל שני משחקים. בבוקר נגד דנמרק, ואחה"צ מול אוסטריה.

בשבת וביום ראשון ייערכו משחקי־הצלבה ויקבע הדירוג בטורניר.

נבחרת ההתעמלות חמישית בברצלונה

נבחרת ההתעמלות של ישראל סיימה במקום השישי בגימנסיאדה המתקיימת בברצלונה, בהשתתפות 25 מדינות.

באליפות האישית דורג דני אקרמן במקום השישי, מתוך 60 מתעמלים, והעפיל לגמר בתרגילים על סוס ובמקבילים. עופרי פורת דורג במקום השמיני, והעפיל לגמר בקפיצות ובתרגילי קרקע.

● הגלשן עמית ענבר, המשתתף באליפות העולם לנוער בגלשני גדירות בברצלונה, נפסל במירוץ השני והשלישי בשיוט הראשון ודורג במקום השני.

אליפות ישראל במשקולות – מחר

אליפות ישראל בהרמת־משקולות תתקיים בשבת במתנ"ס בתל־כביר.

התחרויות יתחילו ב־10 בבוקר וימשכו ב־12 בצהריים.

● שחייה: אליפות הפועל בשחייה, לגילאי 10־12, תיערך בשבת ב־10 בבוקר וב־4 אחה"צ בבריכת מכון־וינגייט.

ליסופסקאיה – 22.55 מ' בכדור־ברזל

שיאנית העולם בהדיפת כדור־ברזל, הסובייטית נטליה ליסובסקאיה קבעה באליפות ברית־המועצות, בעיר טאלין שבאסטוניה, הישג של 22.55 מטר.

הישג מצויין נוסף קבע ליאוניד וולוצ'ין, שקפץ לרוחק — 8.46 מ' וגנאדי אבדייינקו קפץ לגובה 2.36 מטר, לפני סרגיי מאליצ'נקו — 2.34 מטר.

● נבחרת הכדורעף של ברית־המ ניצחה את יפאן 3:1, במשחק שהיה ביפאן.

הפועל ת"א: דלזל חתם עם חולון לפני המשחק נגדנו

דלזל: אם איאלץ לשחק בהפועל ת"א אחזור לארה"ב ● הבורר יחליט ביום ראשון

● כדורסל

יצחק ויסהוף

במשך ארבע שעות דן אתמול עו"ד בן־ציון כהן, שנקבע לשמש כבורר בעניינו של הכדורסלן ג'ונתן דלזל, המבקש לעזוב את הפועל תל־אביב ולהצטרף להפועל חולון.

עו"ד בן־ציון כהן לא נתן את החלטתו, ודחה אותה ליום ראשון. הפועל ת"א, שיוצגה על־ידי עורך־דין חנוך קינן, טענה כי החוב לדלזל הוא 6000 שקל בלבד, וזהו סכום סביר במציאות של היום. עו"ד קינן ציין כי בחוזה בין דלזל להפועל ת"א לא צויין כי פיגור בתשלום היא עילה להפרת חוזה.

דלזל טען שלא היו דברים מעולם. "הפועל ת"א לא עמדה בהתחייבויות הכספיות אלי, ולפיכך היא הפרת חוזה".

הפועל ת"א טענה עוד כי ג'ונתן דלזל חתם חוזה עם הפועל חולון ב־20 במארס ושמונה ימים לאחר־מכן לא הופיע למשחק־הליגה בין הפועל תל־אביב והפועל חולון. לפיכך, רואים בהפועל ת"א את דלזל כמפר חוזה.

הכדורסלן הודיע כי אם הבורר יחליט שעליו להישאר בהפועל ת"א יעדיף שלא לשחק כדורסל כלל, ולשוב לארה"ב.

ההכרעה בערעור נדב הנפלד ב־25 ביולי

יעדיף להיכנס לשנתיים הסגר מאשר לחזור לרמת־השרון

יצחק ויסהוף

שופט בית־המשפט המחוזי בת"א, שאול אלוני, דחה אתמול את ההכרעה לגבי הכדורסלן נדב הנפלד ל־25 בחודש.

השופט אלוני שמע אתמול את נציגי א.ס. רמת־השרון, קבוצת־האם של הכדורסלן נדב הנפלד, וכן את הכדורסלן עצמו, המבקש להשתחרר מרמת־השרון ולהיות מוכרז כשחקן חופשי.

עו"ד שמואל זיסמן, המייצג את נדב הנפלד, טען כי זכותו של הכדורסלן לעסוק באופן חופשי בכדורסל ורמת־השרון לא יכולה להגביל עיסוק זה.

לעומתו טענה א.ס. רמת־השרון כי זכותה לא לאפשר לנדב לעבור לקבוצה אחרת, מאחר שהאגודה היא שגידלה וטיפחה אותו.

עו"ד שמואל זיסמן מסר כי בכל מקרה לא ישחק נדב ברמת־השרון, אפילו אם ייאלץ להיכנס להסגר למשך שנתיים.

שמואל זיסמן, המייצג גם את הפועל קרית־שמונה מהליגה הארצית, הודיע כי קבוצת הגליל הגישה ערעור לבית־הדין העליון של איגוד הכדורסל על ההחלטה לשתף בליגה הארצית, מחוז הצפון, 13 קבוצות, ובתום העונה יירדו שלוש לליגה א'.

הערכה: התפטר כדי לשמש עוזר במכבי ת"א

הגליל מפעיל לחץ על קצורין: חזור לאמן הקבוצה

יצחק ויסהוף

הנהלת הפועל הגליל־העליון דנה אמש ממושכות עם המאמן מולי קצורין, שהודיע ערב קודם־לכן כי לא יאמן את הקבוצה בעונה הקרובה.

ראשי הגליל־העליון הפעילו על קצורין לחץ כבר ב־24 השעות האחרונות, שיסוג מההחלטה שלא להמשיך בגליל עונה נוספת. זאת לאחר שהגיע עם הקבוצה להישג־שיא מבחינתה — זכייה בגביע־המדינה.

לפני הישיבה הודיע המאמן הרמת־גני כי החלטתו סופית, וברצונו לשוב למרכז הארץ.

קצורין סירב להתייחס לשמועות באילו הוצע לו לשמש כעוזר של צבי שרף באימון האלופה, מכבי תל־אביב.

אתמול נפוצו שמועות שהצמד שרף־קצורין ידריך בעונה הקרובה את האלופה.

בעקבות הודעתו של קצורין כי הוא מתפטר מאימון הגליל־העליון הודיע גרשון פרינץ, יו"ר הוועדה המקצועית של הפועל הגליל־העליון, כי הוא מתפטר מתפקידו בקבוצה.

מנהל הקבוצה הגלילית, עמית גל, ציין כי הנהלת הקבוצה לא מקבלת את התפטרותו של קצורין ולדעתו ימשיך לאמן בגליל.

זלוטיקמן יחתום במכבי ראשל"צ בערבות ראש העיר

בלשכת ראש עיריית ראשון־לציון, מאיר ניצן, ייחתם הבוקר החוזה בין הכדורסלן חיים זלוטיקמן, לבין קבוצת מכבי ראשון־לציון, שהעפילה העונה לליגה הלאומית.

ראש העיר יחתום על הערבויות הכספיות לכדורסלן הבינלאומי, שעזב את הפועל תל־אביב, לאחר שתי עונות.

זלוטיקמן (31) סיכם את תנאיו בראשון־לציון, והבוקר ייחתם החוזה. מכבי ראשל"צ כבר החתימה את המאמן משה וינקרנץ, שגם הוא השתייך בעונה שעברה להפועל ת"א.

ראשי מכבי ראשל"צ רוצים לשוות לאירוע אופי חגיגי ולטקס החתימה הוזמנו נציגים מכלי־התקשורת.

החולנדי ז'יל נידיז'ם מנצח בקטע החמישי בטור־דה־פראנס אתמול (תצלום: איי.פי.)

ריאל מאדריד שוב ערערה

אלופת הכדורגל הספרדית, ריאל מאדריד, הגישה ערעור שני לאיגוד האירופי שיישמע ב־13 ביולי בג'נבה, על השעייתם של שני כדורגלניה הבכירים, מיצ'ל גונזאלס והמקסיקני הוגו סאנשז ממעולות בגביע אירופה.

מיצ'ל סמג עונש כבד. הוא הושעה לתשעה משחקים בגביע אירופה, על העלבת השופט השווייצי ברונו גאלר, במשחק חצי גמר גביע־אירופה לאלופות שהיה באפריל נגד פיליפס איינדהובן, ואילו "מלך השערים" הוגו סאנשז, הושעה לשלושה משחקים על אותה סיבה.

המועדון הספרדי נקנס ב־50 אלף דולר.

המגדל הפך לגיהינום לוהט בתוך שניות

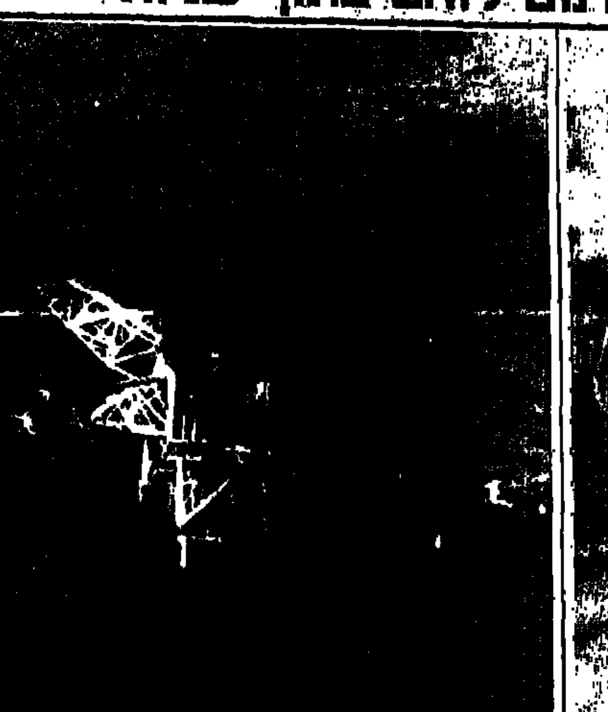

מימין טייס מסוק מוביל ניצול שניכווה קשות בפניו, לאחר שנחתו בבית החולים, משמאל – עשן מיתמר מאסדת הקידוח שהתבקעה לשניים בפיצוץ העז (תצלומים: אי.פי.)

עד כה נימשו 65 ניצולים מתוך 229 שהיו על אסדת הקידוח

תאצ'ר: טרגדיה נוראה □ שר האנרגיה הבריטי: נפתח בחקירה מקיפה □ אחד הניצולים: הרגשתי שראשי מתחיל להתבשל לאחר שקפצתי למים, נאלצתי לטבול אותו שוב ושוב במים לצננו

רויטר

לונדון. — שש עשרה גוויות נתגלו עריכה, ומאה וחמישים עובדים עדיין נעדרים, בעקבות התפוצצות והדליקה במגדל השאיבה בים הצפוני, מול חופי סקוטלנד — מסר אמש שר האנרגיה הבריטי, סיסל פרקינסון, בפרלמנט בלונדון.

עוד מסר השר, כי בשעת האסון ביום ד' בערב, נמצאו על תחנת השאיבה „פייפר אלפא" 229 בני אדם. עד כה ניצלו שישים וחמישה בני אדם. פרקינסון סיפר, כי ההתפוצצות היתה עזה כל כך, שמתקן השאיבה כולו נהרס. שר האנרגיה, שהכריז חקירה פומבית מקיפה, סיפר כי ההתפוצצות אירעה בשעה עשר בערב ביום ד', במרחק כ־190 ק"מ מן החוף של סקוטלנד.

רוב העובדים במתקן היו בריטים, אך היו ביניהם גם נתינים של מדינות מאירופה וצפון־אמריקה, ארה"ב וקנדה. ראש ממשלת בריטניה, מרגרט תאצ'ר, הגדירה את האסון „טרגדיה איומה". והוסיפה, כי שירותי החילוץ התעלו על עצמם, אף כי דומה שאנשים רבים מאוד מצאו את מותם.

ניצולים קפצו מגובה רב

עד־ראייה מבין הניצולים סיפרו, כי פועלי המתקן קפצו וצללו לתוך גלי הים הצפוני מגובה שישים מטר, לאחר שלהבות ועשן סמיך עטפו את מגדל הקידוח.

רופא שחוש למקום באחת מספינות החילוץ סיפר, כי מקצת מן הניצולים נפגעו מכוויות קשות בעורם על המתקן, ואחר כך שברו את גפיהם כאשר צללו לים מגובה רב. ניצולים הוחשו לבתי החולים בעזרת מסוקים. מומחים הוטסו אל בית החולים הממלכתי באברדין, כדי לבצע השתלות עור באנשים שניכוו קשות. עוד סיפרו עדי־ראייה, כי התפוצצות חזקה ראשונה הטילה שברים של המגדל ושברי סירות הצלה למרחק רב אל מי האוקיינוס. התפוצצות שניה הטילה למים חלקי מתכת רבים.

אחד מאנשי המתקן, שנאלץ לקפוץ מן המגדל אפוף הלהבות והעשן לתוך המים שעליהם צף נפט בוער, סיפר „הרגשתי שראשי מתחיל להתבשל. נאלצתי לטבול אותו שוב ושוב במים, כדי לצנן אותו". בשעה שספינות הצלה ומסוקים החלו להגיע למקום האסון ולפתוח בחיפושים אחרי ניצולים וגוויות, היתמרו להבות עד גובה של מאתיים מטרים. תחנת השאיבה נשרפה כליל. מגדל הקידוח של התחנה התמוטט והתחנה עצמה התבקעה לשתיים.

יותר מ־16 שעות לאחר ההתפוצצות שררה עדיין אי־וודאות בכל הנוגע למספר הנפגעים. בין היתר נתקבלו דיווחים על גוויות, שניראו צפות על פני המים במרחק שלושה קילומטר מן המגדל.

שר האוצר ואישים בכירים ביפאן מעורבים בשערוריה פיננסית

רויטר, סייץ

טוקיו.— השערורייה הפיננסית ביפאן התרחבה אתמול והיא עלולה לסבך גם את ראש הממשלה נובורו טקשיטה.

קודמו נקאסונה ושר האוצר הנוכחי מיאזוה, מעורבים גם הם בספקולציה שנויות במחלוקת, שאיפשרו למנהיגים פוליטיים בכירים ולאילי־עיתונות לגרוף לכיסיהם מאות אלפי דולרים על־ידי פעולה פשוטה של מכירה־מחדש של מניות.

טקשיטה אמר אתמול, כי מזכירו האישי מעורב בשערוריית המניות: „המזכיר שלי אמר לי, כי אין זה דבר שראוי לעשותו".

קו מוריטה, נשיא העיתון „ניהון קיידי שימבון", המקביל לעיתון „וול סטריט ג'ורנאל", והנשיא הירומאסה אזו מחברת „רקרויט", התפטרו ביום רביעי בלילה מתפקידיהם.

חברת „רקרויט", אימפריה מבוססת על מודעות למקרקעין והצעות עבודה, הודתה, כי מכרה לפני ארבע שנים מניות לאדרשומת בבורסה של חברת־בת שלה, ל־76 אישים שפנתה אליהם ביוזמתה. בחברת „רקרויט" עובדים 6,400 עובדים שכירים, ומחזור העסקים שלה הגיע אשתקד ל־1.4 מיליארד דולר.

המניות נמכרו מחדש על־ידי רוכשיהן בשער גבוה פי ארבעה. המניות נמכרו בדרך כלל מחדש בידי מזכירים של מנהיגים בכירים במפלגת השלטון הליברלית־דמוקרטית, זמן קצר לאחר שהוצעו למכירה לציבור בסתיו 1986.

סבורים, כי הרווחים מילאו את קופות הארגונים הפוליטיים של מנהיגים שמרניים.

מפלגת השלטון במקסיקו טוענת שניצחה בבחירות לנשיאות

רויטר

מכסיקו סיטי. — המפלגה המהפכנית השלטת במכסיקו טענה אתמול לפני הצהריים לנצחון בבחירות לנשיאות. מנהיגי אופוזיציה הודיעו כי בוצעו מעשי זיוף המוניים במהלך הבחירות.

„אנו מקבלים מידע מכל רחבי המדינה, המצביע על כך שהמפלגה המהפכנית ניצחה בצורה משכנעת, חוקית ובלא ספקות", אמר יו"ר הוועדה הארצית של המפלגה השלטת בפגישה עם פעילים.

שלושת מועמדי מפלגות האופוזיציה נפגשו עם שר הפנים מנואל בארטלט, המכהן כראש ועדת הבחירות הפדרלית ומחו בפניו על מה שהם כינו אי סדרים, מילוי קלפיות בפתקים באורח בלתי חוקי וגניבת תיבות קלפי והצבעות כפולות. בארטלט דחה את האשמות כדבר ניעופים והזהיר, כי כל הטחת האשמה בלתי מבוססת, נוגדת את החוק.

גם סאלינאס דה גורטארי וגם הנשיא מיגל דה־לה־מאדריד טענו במהלך מסע הבחירות, כי הבחירות יהיו הוגנות ונקיות.

שמועות על קרע בין מיטראן לרוקאר: שר הבריאות — הודח

ארנון יפה (פריס)

פריס. — הממשלה הסוציאליסטית החדשה נקלעה כבר למשבר חמור. מישל רוקאר, ראש הממשלה, הדיח אתמול בדרמטיות את שר הבריאות לאון שוורצנברג משום שהציע לחלק סמים לנרקומנים מבתי־כלא ובתי חולים בלי להתייעץ עימו. יום קודם נאלץ רוקאר לחזור בו מהחלטה שקיבל שר המשפטים ארפיאנז לבטל את תאי הבידוד לטרוריסטים בבתי הכלא. ראש הממשלה לא ידע כלל, כי החלטות אלה התקבלו.

הימין ניצל החלטה לא פופולרית זו וחולל סערת רוחות באסיפה הלאומית. השלטון הסוציאליסטי האשם כממשלה סורר ברחמנותו על רוצחים. שמונה ימים אחרי הקמת הממשלה, מעמדו של רוקאר מעורער לגמרי במפלגה הסוציאליסטית, שהביעה התנגדות לתכניותיו לפתוח בין הימין לשמאל. צירים סוציאליסטים מסכלים את יוזמותיו באסיפה הלאומית, ויוזמים תיקונים להעמיק את המס על העשירים.

רוקאר פיטר את שר הבריאות כדי להגן סמכות ולהרתיע שרים אחרים מנטילת יוזמות. שוורצנברג, יהודי מומחה למחלות סרטן, שנוי במחלוקת במשרד הבריאות בצרפת, אך אישיות פופולרית בכלי התקשורת. הוא כינס מסיבת עיתונאים מיוחדת להודיע על תוכניתו לחלק סמים קשים לנרקומנים בבתי חולים ובתי כלא כדי שלא יסבלו ויזנקו לפשעים.

מיטראן טרם הגיב על המשבר החדש, לפי שעה הוא תומך בראש ממשלתו, אבל בפריס אין מהמרים על אריכות ימים לרוקאר בתפקיד ראש הממשלה. במפלגה הסוציאליסטית מפיצים שמועות על קרע בינו לנשיא. מנהיגי המפלגה אינם סולחים לו על צרוף אישי ימין לממשלה.

אנשים ואירועים

בסקרי דעת קהל

רוב האמריקנים מתנגדים לתשלום פיצויים לאיראן

רויטר

וואשינגטון. — רוב אזרחי ארה"ב מתנגדים לתשלום פיצויים לקרובי הנוסעים במטוס האיראני, כפי שהבטיח הנשיא רייגן — מתברר מסקרי דעת הקהל. מתוצאות הסקר שהתפרסמו אתמול עולה, כי 61 אחוז מהנשאלים מתנגדים לתשלום פיצויים. הסקר, שנערך מטעם רשת הטלוויזיה אי.בי.סי. והעיתון „וואשינגטון פוסט" מצא, כי 36 אחוז תמכו בהתנצלות אמריקנית על התקרית.

בסקר אחר שתוצאותיו התפרסמו שלשום כמעט מחצית הנשאלים אמרו שאין לשלם פיצויים. 58 אחוז אמרו, כי התנצלות של וואשינגטון מספיקה. 61 אחוז אמרו, כי איראן אחראית יותר מכל אחד אחר לאסון המטוס, ו־72 אחוז אמרו שהכוחות האמריקנים חייבים להישאר במפרץ. 75 אחוז מן הנשאלים סבורים שמפקד הסיירת האמריקנית פעל כהלכה.

בסקר אי.בי.סי. אמרו 71 אחוז, כי ההתקפה האמריקנית על המטוס היתה מוצדקת ו־80 אחוז אמרו, כי מפקד האוניה פעל כיאות.

טייס חברת התעופה הלאומית של איראן ליד ארונה של אשתו שנספתה במטוס שהפילה הסיירת האמריקנית. האירנים הציבו 72 ארונות של נוספים שנמשו מהמים, מול הפרלמנט שם נערכה הפגנה אנטי אמריקנית. (תצלום: אי. פי)

„אינתיפאדה" בארמניה — מפגין נהרג מכדור גומי

רויטר

מוסקווה.— מפגין אחד נהרג על־ידי כדור פלסטי, שנורה בידי חייל במהלך הפגנות סוערות שהיו השבוע ליד נמל התעופה ירוואן בבירת ארמניה, אישר אתמול דובר ארמני רשמי.

„מפגינים תקפו את החיילים באבנים ובבקבוקים. הם ניסו להכות את החייל והוא פתח באש", הוסיף הדובר.

היה זה ההרג ה־36 בחמישה חודשי תסיסה אתנית, באזור.

מקורות מסרו כי ביום רביעי נפצעו 36 אנשים כאשר חיילים גירשו בכוח מפגינים מנמל התעופה. המפגינים יידו אבנים ובקבוקים אל החיילים.

הטלוויזיה הסובייטית מסרה ביום רביעי, כי 3,000 איש השתתפו בהפגנה שגרמה לסגירת נמל התעופה במשך יומיים, בטרם הוזעקו חיילים להשיב את הסדר על כנו.

הטלוויזיה גם הקרינה תמונות של מאות אלפי אנשים, שהפגינו ביום רביעי בחוצות ירוואן, בעוד השביתה הכללית נמשכת שם.

רכב חלל סובייטי שוגר למאדים

רויטר, סייץ

מוסקווה.— רכב חלל סובייטי שוגר ככל הנראה אמש למסע לכוכב הלכת מאדים. הוא אמור להכנס למסלול סביב הכוכב ולאחר מכן ינחת על אחד הירחים סביבו.

רכב החלל, „פובוס 1", הוטען במכשור שהגיע מ־13 מדינות ולפי התוכנית הוא ישוגר לחלל ממרכז החלל הסובייטי בקזחסטן ליד ימת ארל.

„פובוס 1" ו„פובוס 2", שישוגר חמישה ימים אחר כך יגיעו לפי התוכנית למאדים בעוד כשבעה חודשים. שני רכבי החלל יכנסו למסלול סביב כוכב הלכת. בינואר יתחילו במחקר פני הכוכב והאטמוספירה סביבו. המחקר יימשך שלושה חודשים.

לאחר מכן יפנו אל הירח סביב מאדים ששמו פובוס ואשר על שמו נקרא הפרוייקט כולו. שני מיתקנים ינחתו על הירח והם יצלמו אותו ויחזירו את החומר לכדור הארץ בשידורי רדיו.

שיגור זה הוא שלב ראשון של תוכנית סובייטית, אשר בשיאה תתבצע טיסה מאוישת למאדים בתחילת המאה הבאה.

בל"ל תובע מהשר יגאל הורביץ 3.25 מיליון ש"ח בשל חובות בניו

הבנק טוען שהשר ערב לחובותיהם של יואב ויוני הורביץ המסתכמים ב־40 מיליון ש"ח

אורי נחשון

בנק לאומי תובע מהשר יגאל הורביץ סכום של 3.25 מיליון ש"ח. בכתב התביעה נגד הורביץ, שהוגש אתמול באמצעות עו"ד ירון אלתנני, טוען הבנק, כי הורביץ ערב לחובות של בניו, יואב ויוני, שלא נפרעו.

בכתב התביעה נאמר, כי השר הורביץ ובניו ערבו כלפי בל"ל לכל החובות וההתחייבויות של החברות „יריב" ו„יריב נכסים ואחזקות", שהיו בבעלות הבנים עד שפשטו את הרגל, ביוני 87. ערבות זו ניתנה במאי 84, ולפיה התחייב יגאל הורביץ לפרוע לבנק כל סכום שיגיע לבל"ל מהחברות החייבות.

מפירוט החובות של האחים הורביץ לבנק לאומי עולה, כי בסוף יוני 88 הסתכמו חובות אלה בכ־40 מיליון ש"ח. יצויין, כי סכום זה אינו כולל 7.5 מיליון ש"ח השנויים במחלוקת בין הצדדים.

בא־כוחו של בנק לאומי טוען, כי מאז שהוחלט למנות כונסי נכסים לחברות של האחים הורביץ, נדרש אביהם מספר פעמים לפרוע את החובות לבנק, על הערבות, אולם יגאל הורביץ סירב.

ממכתב התביעה עולה עוד, כי הבנק תובע רק חלק מהחוב, והוא שומר לעצמו את הזכות לחזור ולתבוע מהשר הורביץ את פרעון מלוא החוב.

יגאל הורביץ טרם הגיש כתב־הגנה.

פעיל „כך" הורשע בהצתת כנסיה וגרימת נזק לרכוש

זוכה במסגרת עיסקת טיעון מחיתוך צמיגיהן של 7 מכוניות השייכות לערבים

עתיים

נועם פדרמן (19), פעיל בתנועת „כך", הורשע אתמול בבית־המשפט המחוזי בירושלים ב־8 עבירות של גרימת נזק לרכוש פרטי וציבורי בחודשים נובמבר 1987 עד מארס 1988.

פדרמן הורשע בעבירות אלה על־פי הודאתו לאחר שפרקליטו, עו"ד מיכאל אריעם, חתם על עיסקת טיעון עם התובע, עורך־דין ערן שנדר.

במסגרת עיסקת הטיעון זוכה פדרמן משני אישומים אחרים שבהם נטען כלפיו, כי חתך את צמיגיהן של 7 מכוניות השייכות לערבים ליד השער החדש בירושלים. כן זוכה מנסיון להצית את כנסיית סנט פול שברחוב הנביאים.

פדרמן הורשע באישום אחר של הצתת הכנסיה מכיוון שחשב שמתנהלת בה פעילות מיסיונרית. הוא גם הודה שניקב צמיגים וניפץ שמשות מכוניות בכפרים ערביים שמסביב לירושלים בתגובה על אירועי ההתקוממות בשטחים. כן הודה שגרם נזק למכוניתו של דובר „שלום עכשיו", עמירם גולדבלום, ושריסס בצבע כתובות נאצה על בנין הטלוויזיה הישראלית בשכונת רוממה ועל קירות ביתו של ראש עיריית ירושלים, טדי קולק.

פדרמן נעצר בחודש מארס השנה ומאז נמצא במעצר עד לתום ההליכים. שופט ביהמ"ש העליון, גבריאל בך, דחה בעבר ערעור שהגיש על מעצרו אך קבע, כי יוכל להגיש בקשה לדיון נוסף במעצר אם יימשך המשפט זמן ארוך.

בשבוע הבא ידון ביהמ"ש המחוזי בבקשה נוספת של פדרמן להשתחרר מהמעצר. פדרמן מבקש להתגייס לצה"ל, לאחר שגיוסו נדחה כבר בעקבות מעצרו.

משפטו של פדרמן התנהל כולו בדלתיים סגורות בשל סיבות האסורות לפרסום. בתחילת המשפט ניהל פדרמן „משפט זוטא" לגבי קבילות ההודאות שמסר לחוקרים. השופט ד"ר צבי כהן קבע שההודאות קבילות.

גזר־דינו של פדרמן יינתן רק בחודש ספטמבר, לאחר שתסתיים פגרת בתי־המשפט.

טלקס

● **תוכנית למניעת מחלות לב וכלי־דם**

בתי־החולים רמב"ם, „רוטשילד" ו„כרמל" בחיפה ייצאו בקרוב יחד עם בית־הספר לרפואה של הטכניון וקופ"ח במחוז הצפון בתוכנית משותפת רחבת היקף בתחום המניעה של מחלות לב וכלי־דם.

לצורך התוכנית הוקמה ועדת רופאים רב־מקצועית שתעסוק בזיהוי ובטיפול באנשים בעלי גורמי סיכון למחלות לב וכלי הדם, בהתאם להמלצות קיימות.

קובי מגדל

הסתדרות השומר הצעיר
החנהגת הראשית
הסעות להבנה לסמינר התיישבות ביום א' ה־10/7.
אוטובוס 1: מת"א — מבית הדר בשעה 10.30
אוסף ב: מחלף נתניה צפון, צומת אלגה, צומת מגידו, אגד עפולה.
אוטובוס 2: מחיפה — מאולמי חן — בשעה 11.30.
אוסף ב: צ'קפוסט הישן (טרומפלדור — לכיוון עכו), צומת יעד, צומת גולני (לכיוון טבריה), אגד טבריה.
ציוד חובה להבנה: חולצה סגורה, בגדיים, שק־שינה, כובע, נעליים גבוהות, 2 — קנקלים, כוסות צנעים (לכפרים הערביים), משה סימון שבילים גליל עליון — 1:50,000, כלי כתיבה.
לבירור שאלות ובעיות, ניתן לפנות למח' צופיות בהנהגה"ר 03-291161.
חזק ואמץ!
מח' צופיות וצוות הסמינר

ביקושים לחופשיות והיצעים בהסדר

אלחנן הורוביץ

מדד המניות הכללי עלה אתמול ב־0.18%. ערך השוק של המניות החופשיות עלה ב־0.68%, בעוד שמניות ההסדר ירדו ב־0.06%. העלייה הגדולה ביותר היתה במניות חיפושי נפט וגז, שערך השוק שלהן עלה ב־4.62%.

בסיכום השבועי ירד מדד המניות הכללי ב־0.37%. ערך השוק של המניות החופשיות ירד ב־2.16%, בעוד שמניות ההסדר עלו בחצי־אחוז בממוצע. העלייה השבועית הגדולה ביותר היתה ב־3.38% במניות חיפושי נפט וגז. הירידה הגדולה ביותר היתה במניות־בנקים שאינן

גלגלי הבורסה

בהסדר, שערך השוק שלהן ירד השבוע ב־4.95%.

זה זמן רב לא היה יום מסחר כמו אתמול, שבו הופיעו עודפי ביקוש למניות חופשיות ועודפי היצע במניות ההסדר.

במסחר הרב־צדדי לפני הצהריים כבר השתוו מספרי עליות השערים עם ירידות השערים, תוך מחזור של 905 אלף ש"ח. במסחר בשערים משתנים כבר גדל מספר עליות־השערים ל־23, לעומת 4 ירידות־שערים ו־3 שנשארו בלי שינוי. מדד המניות עלה מ־69.92 ל־70.85 נקודות, ב־1.33%. הביקושים להן הסתכמו ב־453 אלף ש"ח וההיצעים בהן — ב־301 אלף ש"ח. המחזור בהן הגיע ל־1.8 מיליון ש"ח (1.1 מיליון דולר). שער הסנה עלה ב־1.37%.

בכל המניות החופשיות הסתכמו הביקושים ב־2.3 מיליון ש"ח וההיצעים — ב־1.4 מיליון ש"ח. משעריהן עלו 138 (34% מכל השערים), ירדו 94 (23%) ו־175 (43%) נשארו בלי שינוי. המחזור בהן הסתכם ב־4.5 מיליון ש"ח (2.8 מיליון דולר).

במניות ההסדר עלו ההיצעים ל־4.4 מיליון ש"ח, בעוד שהביקושים הסתכמו ב־763 אלף ש"ח. משעריהן ירדו 13, לעומת 4 שעלו ו־9 שנשארו בלי שינוי. המחזור בהן הגיע ל־4.4 מיליון ש"ח (2.7 מיליון דולר). תשואותיהן השנתיות במובילות נעו בין 9.44% ל־10.45% ביוצאות לפדיון ב־1988 ובין 4.34% ל־5.52% ביוצאות לפדיון ב־1989.

בשוק המניות כולו היו 15 „קונים בלבד", 4 „מוכרים בלבד", 142 עליות שערים ו־107 ירידות־שערים. העלייה הגדולה ביותר היתה ב־19% בשער מתכת סדום אופ' והירידה התלולה ביותר נרשמה בעוז השקעות 5, שירדה ב־49.1%, אחרי ששערה נרשם שלשום, „מוכרים בלבד בפעם השנייה ברציפות". כור בכ' ירדה ב־2%.

בשוק איגרות־החוב עלה אתמול המדד הכללי ב־0.22% (ב־11.95% מתחילת השנה). הממשלתיות הצמודות למדד המחירים לצרכן ב־100% עלו ב־0.27% (12.43%). הצמודות לדולר מסוג „רמון" עלו ב־0.06% (15.91%) וערך השוק מסוג „גלבוע" עלה ב־0.03% (ב־18.88% מתחילת השנה). המחזור בשוק אג"ח הסתכם ב־6.4 מיליון ש"ח ומזה כ־2.7 מיליון ש"ח בסוג „שגיא" וכ־1.1 מיליון ש"ח בסוג „גליל 4.25%".

ב־101% מערך נקוב מכר אתמול בנק ישראל את איגרות החוב מסוג „שגיא" ל־6 שנים, שהציע לציבור במיכרז בערך נקוב של 40 מיליון ש"ח. הזמנות הציבור הסתכמו ב־172 מיליון ש"ח.

סל המטבעות ירד אתמול ב־0.12 אג' ל־1.7154 ש"ח ושער הדולר היציג ירד ב־0.22 אג' ל־1.6200 ש"ח. דולר נוסעים לחו"ל — 1.910 ש"ח.

דולר שחור נע בין 1.74 ל־1.75 ש"ח.

במילווה קצר מועד נעו התשואות השנתיות בין 15.25% ל־16.8%, תוך מחזור של 15.4 מיליון ש"ח.

מאגרי בניה (מקודם פאול ש. גולדשמידט) בע"מ
ניתנת בזאת הודעה לבעלי המניות על קיום האסיפה השנתית הרגילה של החברה שתתקיים ביום ד', 20 ביולי 1988, בשעה 10.00 במשרדי החברה ברח' יצחק אלחנן 26, ת"א.
על סדר היום:
1) דו"ח הנהלה.
2) אישור הדוחות הכספיים של החברה ליום 31.12.87.
3) מינוי רואה חשבון לחברה.
4) שכר טירחה לרואה חשבון.
5) שונות.
אם לא יימצא מנין חוקי במועד שנקבע תידחה האסיפה ליום 2 באוגוסט 1988, בשעה 10.00 באותו מקום.
מזכיר החברה
בשם מועצת המנהלים

מ.ת.מ מבני תעשיה ומלאכה בע"מ
ניתנת בזאת הודעה לבעלי המניות על קיום האסיפה השנתית הרגילה של החברה שתתקיים ביום ד', 20 ביולי 1988, בשעה 12.00 במשרדי החברה ברח' יצחק אלחנן 26, ת"א.
על סדר היום:
1) דו"ח הנהלה.
2) אישור הדוחות הכספיים של החברה ליום 31.12.87.
3) מינוי רואה חשבון לחברה.
4) שכר טירחה לרואה חשבון.
5) שינוי בייעוד התמורה מהנפקת האג"ח והאופציות.
6) שונות.
אם לא יימצא מנין חוקי במועד שנקבע תידחה האסיפה ליום 2 באוגוסט 1988, בשעה 12.00 באותו מקום.
מזכיר החברה
בשם מועצת המנהלים

בפלילים

חמש שנות מאסר לחוטף תיקים מנשים

יואב אביב

חמש שנות מאסר בפועל ושלוש שנות מאסר על תנאי למשך שלוש שנים גזר אתמול השופט אליהו כהן בבית־המשפט המחוזי בחיפה על ג'מיל ג'רבה בן 22 מחיפה שהורשע בשלושה מקרים של חטיפת תיקים.

בכתב האישום שהוגש לבית־המשפט טענה התובעת, עו"ד עדנה כהניה, כי בחודשים נובמבר־דצמבר אשתקד חטף הנאשם שלושה תיקים מנשים. בשניים מהמקרים ביקשה התובעת להרשיע אותו בגניבה, אולם במקרה אחר היא ביקשה להרשיעו בשוד משום שהוא נאבק עם ישישה ממנה חטף תיק, גרר אותה וחבט בה.

השופט קיבל את טענות התובעת ודן את הצעיר לחמש שנות מאסר.

חשוד ברציצת גולגלותיהן של אמו ודודתו הישישות

יואב אביב

תושב נהריה בן 58, החשוד ברציצת גולגלותיהן של אמו ודודתו הישישות, נעצר אתמול ל־15 יום בבית־משפט השלום בעכו ונשלח להסתכלות פסיכיאטרית. בית־המשפט אסר על פרסום שמו.

שוטרי משטרת נהריה, שהוזעקו שלשום בערב לדירה ברחוב אשכול בעיר, נדהמו למראה שתי הקשישות, בשנות ה־80 לחייהן, ששכבו על הרצפה בתוך שלוליות דם ענקיות כשהבן עומד באמצע החדר ומחזיק בידו עלי מנחושת מגואל בדם.

השתיים שנפצעו באורח קשה הועברו באמבולנסים של מד"א לבית־החולים הממשלתי בנהריה ומשם למחלקה הנוירוכירורגית בבית־החולים רמב"ם בחיפה.

הבן, שהיה בעבר בהשגחת המחלקה לבריאות הנפש במשרד־הבריאות, בא לבקר שלשום בערב אצל אמו ודודתו המתגוררות לא הרחק מביתו. מסיבה שאינה ברורה הוא נטל עלי מנחושת והחל, לפי החשד, להכות בו בכוח רב את אמו ודודתו בראשן.

הוארך מעצר האחים החשודים בזיוף דולרים

ניצה ריכמן

מעצרם של האחים נסים ומשה אלפרין מגבעת־שמואל, החשודים בהפעלת רשת של זייפני דולרים, הוארך אתמול בשמונה ימים בבית־משפט השלום בפתח־תקווה.

האחים אלפרין, המכונים „מלכי העולם התחתון", ריצו בעבר עונשי מאסר על חלקם בפרשת זיוף דולרים.

אנשי היחידה לחקירות פשעים ומורים קוראת לציבור לגלות ערנות בעת רכישת דולרים בשל החשש שדולרים מזוייפים רבים מופצים בשוק.

נעצרו 2 חשודים ברצח סוחר התכשיטים באשקלון

עתיים

שני חשודים ברצח סוחר התכשיטים באשקלון עצורים בידי המשטרה.

מפקד משטרת מרחב לכיש, ניצב משנה טוביה גולן, מינה צוות חקירה מיוחד בראשותם של רב־פקד משה טייב והמפקח חיים והבי, כדי לחקור את הרצח שאירע שלשום במהלך שוד תכשיטים ברחוב הראשי באשקלון.

הרכב ששימש את השודדים, ושהועלה באש זמן קצר לאחר הפשע, נגנב מאיזור גוש דן.

מפקד המשטרה באשקלון, סגן־ניצב דן רונן, מסר, כי מיד עם קבלת הידיעה על השוד ועל מנוסת הרכב לכיוון היציאה הצפונית של השכונה, פשטו שוטרים אל איזור הפרדסים ככל הנראה הכינו השודדים לעצמם רכב נוסף והצתת הרכב היתה מתוכננת מראש.

החוקרים הגיעו למקום השריפה בעקבות ענן עשן שנראה מיתמר מאחר הפרדסים וכנראה החמיצו את לכידת השודדים שם בכמה דקות בלבד.

יהלומנים ובנקאי זוכו מהונאת בנק ישראל

עתיים

האחים היהלומנים, בן־ציון ופנחס פרויילוב, ומנהל סניף בנק דיסקונט בבורסת היהלומים, ריימונד דרויש, זוכו אתמול בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב מאשמת קשירת קשר להונאת את בנק ישראל.

פרקליטות המדינה טענה בכתב־האישום, כי האחים פרויילוב קיבלו במירמה אשראי מסובסד מבנק ישראל בסיועו של מנהל סניף הבנק דרויש. בנוסף לכך נאמר בכתב־האישום, חיברו הנאשמים מסמכים כוזבים של „שטרי נאמנות" מתוך כוונה לרמות את בנק דיסקונט.

שופט בית־המשפט המחוזי, אורי שטרוזמן, קבע בהכרעת דינו, כי לא הובאו ראיות של ממש לדברים החמורים הכלולים בכתב־האישום.

השופט שטרוזמן ציין בהכרעת הדין, כי התביעה „לא הביאה ראיות לחוכחת האשמות אלו" והוסיף: „לא נותר אלא להשתומם, אף לכעוס, על התעוזה בהאשמת הנאשמים במעשה מירמה כה חמור".

הסוחרים ממזרח י־ם יישפטו בבימ"ש השלום

עתיים

משפטם של 14 הסוחרים ממזרח ירושלים, המואשמים בכך שהפרו את צו אלוף פיקוד המרכז, ייערך בבית־משפט השלום בירושלים, ולא בבית־דין צבאי, כפי שתוכנן.

נשיא בית־המשפט השלום בירושלים, השופט אהרון שמחה, דחה אתמול את טענתם של הסוחרים, כי אין בית־משפט השלום מוסמך לדון בעבירות המיוחסות להם, מאחר והם נקשרו על־פי תקנות לשעת חירום.